

#ekoIQ
yeşil iş yeşil yaşam

Başımız
Sağolsun

"Dilerim İhtiyacı
Olan Birine
Gidiyordur Bizden
Çaldıkları
Umut"

İklim, Gençlik
ve Gelecek

sayı
104

ARTI YAŞAM
2030
İNİSİYATİFİ

Sürdürülebilirlik Rotasında Hedef 2030

Türkiye'nin lider yapı malzemeleri şirketi olarak kurulduğumuz günden bugüne sosyal, çevresel, ekonomik ve yönetim boyutlarında sorumluluğumuzu yerine getiriyor, 'sürdürülebilir büyüme' vizyonumuz ile ürettiklerimizle, ülkemize, insanımıza katma değer yaratıyoruz. **Çünkü sürdürülebilir bir geleceğin yapı taşıyız.**

Barış DOĞRU
baris@ekoIQ.com

Aklımızı Toplar, Yaralarımızı Sararken...

Ocak-Şubat sayımızı tamamlamak için harıl harıl çalışırken geldi felaket. Sonrasında aklımız durdu. Konuştuğum, görüştüğüm herkes aynı şeyi söylüyordu: "Aklım yerinde değil". Nasıl olsun ki! Binlerce yıllık kentler birkaç dakikada neredeyse yok oldu. Resmi rakamların ne yazık ki çok ötesinde bir can kaybımız olduğunu açık bir şekilde biliyoruz. Kayıplarımızın sayısını bile tam bilmiyoruz. Çoğunun bedenine bile ulaşıp, toprağa veremedik.

Kurtulanlar ise açlıktan susuzluğa, barınaksızlıktan soğuğa, kimsesizlikten psikolojik bozukluklara kadar uzanan bir, bir... Gerçekten hiçbir kelime bulamıyorum. Hiçbir kelime karşılamıyor. Hiçbir cümle tarif edemiyor. Bunlara sorun denmez, denemez. Lugatlarımızda olmayan duyguların, dertlerin içine düştük...

***

Yürüyüp yola devam etmekten başka bir çare yok ama nereye. Yapılacak en iyi şey elbette, geride kalanların dertlerini, tasalarını azaltmak. Onlara yardım etmekten öte, kader birliği, dayanışma içinde olduğumuzu göstermek. Kısa bir süre bulunduğum deprem bölgesinde, ekmek, su ve çadır kadar ihtiyaç duyulan bir şeyin de bir sıcak sohbet, dertleşme, sarılma, paylaşım olduğunu derinden hissettim. Samandağ'daki masada, mis kokulu mandalinaları bizimle paylaşan Semir ve Murat kardeşlerime, sevgili eşleri, çocukları, anneleri ve babalarına çok selamlar. Bir masanın etrafında kalmaya, bir ortak sohbeti büyötmeye niyetli dostlarımıza bir selam...

***

Ama hepimizin başka sorumlulukları da var. Bir yandan da hayatta kalanların devam edebilmelerini sağlamak için yapacak çok işimiz var. Kimse bu görevin, sorum-

luluğun birkaç gün veya ayda biteceğini sanmasın. Gidenler çok daha iyi fark ediyor ki, o kocaman bölgede hayatın yeniden kurulması için gidilecek daha çok ama çok yol var. Ancak dediğim gibi başka işlerimiz de var... Bunların başında ise, kurulacak yeni hayat ve kentler üzerine çok daha fazla düşünmek, uğraşmak geliyor.

***

Şunu kabul edelim ki, dünyada yerinin altı en çürük iki ülkeden biriyiz. Diğeri olan Japonya, onyıllar boyunca geçirdiği korkunç deprem felaketlerinden sonra, bilime ve akla dayalı yöntem, tutum, mevzuat ve anlayışla bu sorundan büyük oranda sıyrıldı. Ancak ne yazık ki bizim altımız gibi üstümüz de çürük. Kabul etmeliyiz ki, akla, bilime, norma dayalı, hukuka ve dolayısıyla yaptırımlara dayalı bir anlayıştan neredeyse tamamen kopmuş durumdayız. Bunu hem yıkımın büyüklüğünde (1999 depremi sonrası yapılan birçok binanın da çökmesi bunun açık bir kanıtı), hem de arama kurtarma çalışmalarındaki sefaletten görebiliyoruz. Dolayısıyla bir yandan yaraları sararken, "halk ve devlet", "kamu, kamusal alan ve kamusal hayat"; "hak, hukuk ve adalet", "birey ve toplum", "kentler ve kültür" gibi uygarlığın temel meseleleri üzerine tekrar ve tekrar düşünmemiz gerekeceğine yürekten inanıyorum. Ancak bu şekilde yaraları sarabilir, deprem riski olan kentleri rehabilite edebilir; yıkılmayacak ve eskisinden daha yaşanabilir, ekolojik kentler inşa edebilir ve hepsinin ötesinde adil ve dirençli, normlara ve hukuka dayalı bir kamusal hayat kurabiliriz...

Zor ama imkansız değil. ekolQ, bundan sonraki yayın hayatında, bu tartışmalara ve bilgi birikimine katkı sağlamak için elinden geleni yapacak. Sürdürülebilirlik, bundan başka zaten nedir ki...

24 Türetim Ekonomisi: Bir "Kazan ve de Kazan" Oyunu

Yeni dünyayı anlamamız için yeni kavramlara ihtiyacımız var. Türetim ekonomisi bu kavramlardan biri olarak kabul edilebilir. Peki tam olarak neden bahsediyoruz bu kavramla? Good4trust'ın kurucusu Dr. Uygur Özsmi ve genç emekçilerinden Ece Satıcı'nın birlikte kaleme aldığı "Çıkış Yolu Türetim Ekonomisi" kitabı işte bu yeni kavramı anlatıyor, tartışıyor.

30 Dosya / İklim, Gençlik ve Gelecek

Nazım Hikmet, "Dünya Adaletsiz Çocuk" şiirinde "dilerim ihtiyacı olan birine gidiyordur bizden çaldıkları umut" demişti. Ne yazık ki bu umutların büyük oranda ne dünyada ne de Türkiye'de gençliğe gitmediği ortada. Geçtiğimiz yıl açıklanan bir araştırmaya göre Türkiye'de gençlerin %62.8'i

ülkenin geleceğini iyi görmüyor, %35.2'si ise ülkenin geleceğinden tamamen umutsuz ve gençler umudu başka ülkelere taşınmakta arıyor.

Kasım 2021'de yayımlanan bir araştırma ise dünya genelindeki en büyük kaygının iklim değişikliği üzerine olduğunu ortaya koyuyor. Aynı araştırmanın verilerine göre ise Türkiye'de iklim değişikliği kaygısı; ekonomi, siyaset, işsizlik, eğitim, göçmenler ve terörden kaynaklanan kaygının ardından yedinci sırada geliyor. Yani, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın yıllar önce yazdığı gibi "Türkiye evlatlarına kendisinden başka bir şeyle meşgul olmak imkânını vermiyor" ve maalesef problemleri bir bütün olarak analitik şekilde değerlendirme perspektifi de katamıyor.

EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
adına sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni (Sorumlu)
Barış Doğru baris@ekoIQ.com

Editör

Bulut Bağatır bulut@ekoIQ.com
Elif Yaşar Özyürek elif@ekoIQ.com
Erhan Arca erhan@ekoIQ.com

Yerel Yönetimler Editörü Sibel Bülay sibel@ekoIQ.com

Sürdürülebilirlik Projeleri Koordinatörü

Elif Gökçe Şahin gsahin@alumni.harvard.edu

Redaksiyon Şöhret Baltaş

Katkıda Bulunanlar

S. Sena Akkoç, Nilsu Birce Bayraktar, Eren Baltaş

Yayın ve Yönetim Adresi:

EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
Osmanağa Mahallesi, Kuşdili Caddesi No: 33/2 34714 Kadıköy, İstanbul
Tel: (90) 216 349 40 97-98

72 "Sürdürülebilirlik Bizim Gündemimizden Hiç Düşmeyecek

Bir meslek kuruluşu olarak finans profesyonellerinin sürdürülebilirlik konusunda eğitilmelerini bir görev olarak gördüklerini belirten ACCA (Fermanlı Ruhsatlı Muhasebeciler Birliği) Türkiye, Azerbaycan ve Gürcistan Bölge Başkanı Filiz Demiröz, hem kurum olarak kendi içlerinde hem de yetiştirdikleri profesyoneller açısından sürdürülebilirliğin uygulayıcısı konumunda olduklarını dile getiriyor.

78 Doğa Esaslı Çözümler ve Etkileri

Doğa Esaslı Çözümler olan (NbS, Nature-based Solutions), adı üzerinde prensiplerini doğadan alan pratik çözümler dizisi. Çevre planlaması, peyzaj mimarlığı ve kentsel tasarımda yıllardır uygulanan saha çalışmalarının yeni bir kategori ile anılıyor olması bu çalışmaların artık etkilerinin ölçülebilir ve hesaplanabilir bir boyuta geçmesine dayanıyor.

HER SAYIDA

04 Gözümüzden Kaçmayanlar Gözde İvgin: NOAA tarafından yapılan bir analize göre, gezegenin 2022'de küresel ısınma eğilimi devam etti; Dünyadaki türlerin dörtte birinin 2100 yılına kadar yok olacağı tahmin ediliyor; Yeni yapılan bir çalışma, dökülen yaprakları ve diğer bahçe atıklarını kendi haline bırakmanın iklim için harika sonuçları olabileceğini gösteriyor...

08 Organik Beslenmeye Doğru "Sismik Açlık Krizi"nin Temel Etkenleri Belirlendi; Hassas ve Narin Ciltler için HiPP Babysanft Çocuk Şampuanı; Doğru Her Yanıt ile Pirinç Taneleri Yetiştiriyor; "Yok Konsepti" ile Üretilen Temizleme ve Bakım Mendilleri; İnsan Yaşamı "Gıda Güvenliği" ile Korunabilir; Biriken Tohumlar Geleceği Değiştiriyor.

12 Son Buzul Erimeden Prof. Dr. Levent Kurnaz: Küresel Riskler Raporu

18 Sürdürülebilir İşler Arzu Deniz Aksoy: Kara Cumalardan Yeşil Cumalara

20 İyi Bak Zeynep Özler: Sürdürülebilirliğin Mekandaki İzdüşümleri

21 Veri-Analiz Elif Gökçe Şahin: Pankek Şehirlerden Piramit Şehirlere; Sürdürülebilir Alışveriş Güzel ama Pahalı; 1,5 Derece Hedefi için Hidrojen; Sürekli Gelişen Sürdürülebilirlik; Finansçaların Net Sıfır için Beş Adımı

56 Sürdürülebilir Tüketim Doç. Dr. Ahu Ergen: Cumhuriyetimizin 100. Yılında Afet ve Sürdürülebilir Kalkınma

58 Sürdürülebilir Kalkınma Gülin Yücel: Tasarımları Baştan Düşünmek

62 Yaşanabilir Kentler Sibel Bülay: Yaralar Sarılacak

66 Global Compact Türkiye: CEO'ların Sürdürülebilirlik Gündemi

68 Küre Arif Ergin: United Colas of Economy: Mavi Ekonomi

76 KAGİDER'DEN Emine Erdem: Yeşil Ekonomi, Kadınlar ve Güzel Bir Öykü!

84 MarjinalSosyal Aynur Kolbay Hülya: Sürdürülebilirlikte Cinsiyet Eşitliği Meselesi

86 Kitap Yaşam Dönüşümdür; Permakültür Bahçeleri; How to Make a Wetland: Water and Moral Ecology in Turkey (Nasıl Sulak Alan Yapılır: Türkiye'de Su ve Ekoloji Ahlakı)

gözü- müzden kaçma- yanlar

NOAA tarafından yapılan bir analize göre, 2022'de gezegenin küresel ısınma eğilimi devam etti; Dünyadaki türlerin dörtte birinin 2100 yılına kadar yok olacağı tahmin ediliyor; Yeni yapılan bir çalışma, dökülen yaprakları ve diğer bahçe atıklarını kendi haline bırakmanın iklim için harika sonuçları olabileceğini gösteriyor...

 Gözde İVGİN

Dünyanın **en büyük kara kurbağası** Avustralya'da bulundu. Ortalama bir kara kurbağasından altı kat daha ağır olan kurbağa 2,7 kilogram ağırlığında. Koruma altına alınan kurbağaya, Godzilla'dan esinlenerek "Toadzilla" ismi verildi.

NOAA tarafından yapılan bir analize göre, gezegenin 2022'de küresel ısınma eğilimi devam etti. Geride bıraktığımız 2022 yılı 1880'den bu yana kaydedilen en sıcak altıncı yıl oldu. Hem "NASA" tarafından hem de Avrupa Birliği kuruluşu "Copernicus" tarafından yapılan analizlere göre ise **2022 en sıcak beşinci yıl** olarak kaydedildi.

2022 yılında Türkiye'de en yüksek hava sıcaklığı 47,9 derece ile 15 Temmuz tarihinde **Şırnak'ın Silopi ilçesinde**; en düşük hava sıcaklığı ise eksi 34,4 derece ile 18 Ocak'ta Van'ın Özalp ilçesinde ölçüldü.

Bursa sınırlarında yer alan **Uludağ'ın "Milli Park" statüsünden çıkarılarak** Uludağ Alan Başkanlığı'na devredilmesini öngören kanun teklifi, TBMM'de kabul edilerek yasalaştı. Kanunla, Tarım ve Orman Bakanlığı ile Doğa Koruma ve Milli Parklar Müdürlüğü'nün yetkileri, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Uludağ Alan Başkanlığı'na devredildi. Uludağ'ın 1961'den bu yana sahip olduğu "Milli Park" statüsündeki kısmı, 12 bin hektar büyüklüğünde.

Tarım ve Orman Bakanı Vahit Kirişçi, İstanbul'a su sağlayan barajların doluluk oranının %33,3 olduğunu belirterek, "Hiç su gelmemesi halinde 3,5 aylık ihtiyacımızı karşılayacak rezerv var" dedi.

Türkiye, Aralık 2022'de ortalama 8°C ile **son 52 yılın en sıcak Aralık** ayını yaşadı. Aralık ayları arasında en yüksek ortalamanın yaşandığı ikinci yıl, 7,8 derece ile 2010 olmuştu.

Üsküdar'daki Validebağ Korusu'na **millet bahçesi ve yapılaşma imkanı veren** koruma amaçlı imar planları, İstanbul 6. İdare Mahkemesi tarafından oybirliğiyle iptal edildi.

İsviçre Alpleri'nin kuzeyinde 20,9 derece ile tüm zamanların en yüksek Ocak ayı sıcaklığı kaydedildi. Bir önceki **rekor Ocak ayı sıcaklığı** 19,4 derece ile 12 Ocak 1993'te ölçülmüştü.

Dünyadaki türlerin dörtte birinin 2100 yılına kadar yok olacağı tahmin ediliyor. Science Advances'ta yayımlanan çalışmaya göre 2050 yılına kadar ise tüm bitki ve hayvan türlerinin %10'u yok olacak.

İspanya/Barcelona ve Danimarka/Aalborg Üniversiteleri'nin çalışmaları, **Akdeniz'deki mikroplastik oranının** son 20 yılda üç katına çıktığını ortaya koy-

kişilik turizm kenti projesi için hazırlanan ÇED raporunun yürütmesi durduruldu.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, **Buğday Derneği'nin yürüttüğü Zehirsiz Kentler Kampanyası'nın** talepleri doğrultusunda İyi Niyet Belgesi'ni imzaladı. 2025 yılına kadar kentte herbisit kullanımı sonlandırılacak ve 2040 yılına kadar zararlılarla mücadelede tamamen ekolojik ve doğa dostu uygulamalara geçilecek.

du. Denizin tabanına çöken plastiklerin oksijen ve güneş ışınlarının yokluğu nedeniyle normalden çok daha uzun sürede çözüldüğü belirtiliyor.

Muğla'nın Marmaris ilçesinde faaliyet gösteren Marmaris Onmega Dolphin Park adlı yunus gösteri merkezinde Jonas adlı bir yunus daha hayatını kaybetti. Bu ölümün birkaç yıllık süre zarfında tesiste gerçekleşen **beşinci yunus ölümü** vakası olduğu belirtildi.

Avrupa Komisyonu, Fransa'da 2,5 saatten daha kısa bir tren yolculuğu ile birbirine bağlanan **şehirler arasındaki iç uçuşların kaldırılmasına** resmi onay verdi. Değişiklikler ülkenin karbon emisyonlarını azaltmanın yollarını bulmakla görevli bir yurttaşlar meclisi olan Fransa'nın **İklim** Vatandaşları Sözleşmesi tarafından önerildi. Yasak başlangıçta yalnızca Paris Orly ile Nantes, Lyon ve Bordeaux arasındaki gerçek demiryolu alternatiflerinin bulunduğu üç güzergahı etkileyecek.

Japonya'nın başkenti Tokyo'da, sıfır karbon hedefi kapsamında, 2025 sonrası inşa edilecek **büyük evlere güneş paneli montajı şart** koşulacak.

Kolombiya'da iktidara gelen hükümet, bundan böyle yeni **petrol ve gaz arama projelerini** onaylamayacağını açıkladı.

Ağaoğlu'nun sahibi olduğu Akdeniz İnşaat'ın Bodrum ile Milas arasında bulunan Mandalya Körfezi'nin kıyısında koruma altındaki birinci derecede doğal ve arkeolojik sit alanına inşa etmeyi planladığı **30 bin**

Yeni yapılan bir çalışma, **dökülen yaprakları ve diğer bahçe atıklarını kendi haline bırakmanın** iklim için harika sonuçları olabileceğini gösteriyor. Kopenhag Üniversitesi'nden Yerbilimleri ve Doğal Kaynak Yönetimi Bölümü'nde Orman Ekolojisi profesörü olan Prof. Per Gundersen, "Herkes bahçesindeki dal ve budakları nasıl yöneteceğini öğrenirse, hesaplamalarım yılda yaklaşık 600 bin ton CO₂ depolayabileceğimizi gösteriyor" diyor.

Avrupa Komisyonu, şirketlerin **"yeşil üretim" iddialarını kanıtlarla desteklemesini öngören bir yasa taslağı** hazırladı. Teklifte, ürünlerini "iklim nötr" veya "geri dönüştürülmüş malzeme içeren" olarak pazarlayan şirketler, etiketlerde verdikleri bilgileri kanıtlayamamaları durumunda bunları kullanamayacak ve baskıya maruz kalacak.

Kafessiz Türkiye'nin 2022 Raporu'na göre, Türkiye'de faaliyet gösteren ve kafessiz yumurta taahhüdü veren 51 ve henüz taahhüt vermemiş 41 firma olmak üzere toplamda 92 firma bulunuyor.

İzmir'in ilçesi **Tire'nin Kartal Dağı mevkisinde** madencilik şirketi tarafından yapılması planlanan mermer ocağı projesine ait arama ve işletme ruhsatları zeytinliklere yakın olduğu gerekçesiyle iptal edildi.

Kaynak: Yeşil Gazete, AA, Yunuslara Özgürlük Platformu, Kapsül, Gazete Oksijen, Hürriyet, Capital Dergisi, BBC, BirGün, Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, Reuters.

“Dünya Sulak Alanlar Günü” Sulak Alanların Restorasyonuna Odaklanıyor

1997 yılından bu yana her yıl 2 Şubat tarihinde kutlanan “Dünya Sulak Alanlar Günü”, sulak alanların önemi, korunması ve akılcı kullanımı konularında kamuoyu bilincinin geliştirilmesini amaçlıyor. Kalıcı veya mevsimsel olarak su basan/suya doyan arazi alanları için kullanılan sulak alanlar terimi; bataklıklar, göller ve nehirler gibi kara içi sulak alanları ile lagünler, mercan resifleri gibi kıyı sulak alanlarının yanı sıra balık havuzları ve pirinç tarlaları gibi insan yapımı sulak alanları da kapsıyor.

ORMANLARDAN ÜÇ KAT HIZLI KAYBEDİLİYOR!

Biyolojik çeşitliliğe, iklim değişikliğinin etkilerinin hafifletilmesine, tatlı su varlığına ve ekonomiye katkı sağlayan ekosistemler olarak sulak alanlar, ormanlardan üç kat daha hızlı kaybediliyor. Geçtiğimiz 50 yıl içerisinde dünyadaki sulak alanların %35'i yok oldu.

30 Ağustos 2021’de BM Genel Kurulu, 2 Şubat’ı [Dünya Sulak Alanlar Günü](#) olarak belirleyen

75/317 sayılı Kararı kabul etti. 2023 yılının teması ise “sulak alan restorasyonuna öncelik verilmesine yönelik acil ihtiyacı” vurguluyor. Bunun için sıralanan öneriler şöyle:

- Sulak alanlarda hasar ve kayıp oluşturmayacak politikaların uygulanması,
- Suyun tasarruflu kullanılması,
- Sulak alanların dünyamız için önemi ve korunması hakkında toplumsal bilinç oluşturulması,

- Sulak alanları kirletmemenin yanı sıra zararlı toksik materyallerden kaçınılması,
- Yerel sulak alanları koruma ve canlandırma çabalarına katkı sağlanması,
- Bireylerin birer “sulak alan savunucusu” olarak restorasyonu hedefleyen yerel ve ulusal politikaları desteklemeleri.

SÜRDÜRÜLEMEZ İNSAN FAALİYETLERİNİN YIKIMI

En verimli ekosistemler arasında yer alan mercan resifleri de yasadışı ve sürdürülemez balıkçılık, kirlilik, iklim değişikliği ve hastalık gibi bir dizi tehditle karşı karşıya. Dünya Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (IUCN) [Tehdit Altındaki Türlerin Kırmızı Listesi](#)’nde, nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan türleri açıkladı. Büyük otçul deniz memelileri olan Dugong popülasyonları ve tüm Denizkulağı kabuklu deniz hayvanı türlerinin %44’ü listeye girerken Sütun mercanı ise Kritik Derecede Tehlike Altında kategorisinde yer aldı. IUCN Genel Direktörü

Dr. Bruno Oberle, “Kırmızı Liste, dünya ölçeğinde deniz yaşamını yok eden sürdürülemez insan faaliyetinin yıkımını gözler önüne seriyor. Ekonomik sistemlerimizi ele alırken iklim ve biyolojik çeşitlilik krizlerini de acilen hesaba katmalıyız. Yoksa okyanusların bize sunduğu faydaları kaybetme riski ile karşılaşacağız” dedi.

Nature Conservancy, Küresel Mercan Resifleri Fonu (GFCR), G20 Mercan Araştırma ve Geliştirme Hızlandır

ma Platformu (CORDAP) ve Coral Reef Alliance (CORAL) mercan restorasyonunun iklim değişikliği hedefleri bağlamında oynayabileceği role ilişkin bir rapor yayımladı. Raporun sunduğu öneriler şu şekilde;

- Bilgi paylaşımı ve kontrollerle kötü planlanan/uygulanan projelerin yayılması engellenmeli,
- Finansman için özellikle özel sektörün sunduğu fırsatlar çeşitlendirilmeli,
- Restorasyonu destekleyen yerel ve ulusal politikaları güçlendirmenin yanı sıra bu politikaları destekleyen kurumlar arasında koordinasyon geliştirilmeli,
- Restorasyon müdahalelerinin maliyetleriyle birlikte faydaları ve riskleri açık bir şekilde tanımlanmalı,
- Tüm aşamalarda paydaşları, hak sahiplerini ve yeterince temsil edilmeyen grupları dahil eden kapsayıcı ve katılımcı süreçler inşa edilmeli.

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMAYI VE İNSAN REFAHINI ETKİLİYOR

Sulak alan yıkımının önüne geçmek ve küresel ölçekte [sulak alanların yönetimini](#) sağlamak hedefiyle [172 ülke](#), 1971 yılında [Ramsar Sözleşmesi](#) ile bir araya geldi. Sözleşmenin hedefleri; tüm sulak alanların akıllıca kullanılması

“Biyolojik çeşitliliğe, iklim değişikliğinin etkilerinin hafifletilmesine, tatlı su varlığına ve ekonomiye katkı sağlayan ekosistemler olarak sulak alanlar, ormanlardan üç kat daha hızlı kaybediliyor. Geçtiğimiz 50 yıl içerisinde dünyadaki sulak alanların %35’i yok oldu”

için çalışmak, [Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Listesi](#)’ndeki sulak alanları belirlemek, bu alanların yönetimini sağlamak; sınır ötesi sulak alanlar, ortak sulak alanlar ve ortak türler üzerine uluslararası işbirliği yapmak şeklinde belirlendi. [Küresel Sulak Alan Görünümü Özel Raporu](#) ile daha geniş bir paydaş katılımının gerekliliğine dikkati çeken Ramsar Sözleşmesi, sulak alan koruma çabalarının [insan haklarını koruma](#) kapsamında görülmesi gerektiğini savunuyor. Sözleşme, sulak alanların sürdürülebilir kalkınma ve insan refahını etkilediğini, bu nedenle biyolojik çeşitlilik kaybından iklim değişikliğine dek birçok küresel sorunla birlikte ele alınması gerektiğini vurguluyor. Türkiye’nin anlaşmaya 1994 yılında dahil olmasıyla birlikte Gediz Deltası, Nemrut Gölü ve Kuş Gölü’nün de aralarında bulunduğu [14 sulak alan](#) Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Listesi’ne girdi.

“Sismik Açlık Krizi”nin Temel Etkenleri Belirlendi

İklim krizi, çatışma ve pandemi, 2022 yılında yaklaşık 828 milyon insanı açlık tehlikesiyle karşı karşıya bıraktı. Dünya Gıda Programı (WFP), küresel açlık ve kıtlık durumunu “Sismik Açlık Krizi” olarak tanımlayarak krizin temel unsurlarını şu şekilde ortaya koydu:

- Dünyada açlıkla mücadele eden insanların %60'ı savaş ve şiddetten etkilenen bölgelerde yaşıyor. Ukrayna'daki savaş, çatışmanın açlığı nasıl tetiklediğini göstermekle birlikte gelir kaynaklarını yok ettiğini de açıkça ortaya koyuyor.
- İklim şokları ürünleri ve geçim kaynaklarını yok ederek yeterli beslenmeyi daha da güçleştiriyor.
- Covid-19 salgınının yarattığı ekonomik sorunlar var olan açlığın eşi benzeri görülmemiş seviyelere taşınmasına zemin oluşturuyor.
- Küresel olarak gıda maliyetleri giderek yükseliyor. Fiyatlar 2019'dan bu yana %44'e yakın bir artış gösterdi. Bugün gıda işletme maliyetlerine ödenen fazladan para ile 4 milyon kişinin bir ay süresince doyurulması mümkün olabilirdi.

Haiti'den Orta Afrika Cumhuriyeti'ne, Güney Sudan'dan Suriye'ye, Yemen'den Afganistan'a kadar oldukça geniş bir coğrafyada çatışmaların yaşandığına dikkati çeken Dünya Gıda Programı, oluşan ateş çemberi ve artan iklim şokları nedeniyle milyonlarca insanın açlığın eşiğine geldiğini vurguluyor. Ayrıca toplulukların şoklara ve streslere karşı dayanıklı hale gelmemesi durumunda ise göçlerin, çatışmaların ve istikrarsızlıkların artabileceği konusunda uyarıyor.

Doğru Her Yanıt ile Pirinç Taneleri Yetiştiriyor

WFP'nin gençlere odaklanan [Freerice.com](https://www.freerice.com) sitesi; açlık, cinsiyet eşitliği ve sürdürülebilirlik konularında daha fazla bilgiye erişilmesini hedefliyor. [Oyundaki](#) sorular akademik konuların, genel kültür bilgilerinin ve BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin dahil olduğu 60'tan fazla kategoriye sahip. Doğru her yanıt için pirinç taneleri yetiştiren bir trivia oyunu olan Freerice'de, oyuncuların sanal bir kaseyi dolduracak kadar pirinç kazanmaları gerekiyor. Her bir kase ile platformu finanse eden sponsorların bağışlarının kildi açılıyor. Böylelikle oyuncular pirinç yetiştirirken

WFP de fon topluyor. Toplanan fonlar; Afganistan, Etiyopya, Haiti ve Ukrayna gibi çatışmalar, iklim felaketleri ve yüksek gıda fiyatlarından etkilenen ülkelerdeki acil durumlarda WFP'nin çalışmalarını desteklemek için kullanılıyor. Oyun ile 2010 yılından bu yana 214 milyar pirinç tanesi (1,5 milyon dolar) değerinde fon toplandı.

İnsan Yaşamı “Gıda Güvenliği” ile Korunabilir

Küresel köylü ve çiftçi ağı La Via Campesina, “[Köylülerin Onurlu Yaşamları ve Geçim Kaynakları](#)” başlığıyla tematik kitapçıklarının üçüncüsünü yayımladı. Onurlu bir hayat sürmenin yaş, etnik köken, cinsiyet, fiziksel/zihinsel yetenekler ve sosyoekonomik durumdan bağımsız olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirten kitapçık, insan yaşamını korumanın “gıda egemenliği” ile mümkün olabileceğini savunuyor.

Kitapçıkta yer alan bazı başlıklar şöyle:

- Köylülerin ve Kırsalda Çalışan Diğer İnsanların Haklarına İlişkin BM Bildirgesi'nin (UNDROP) onurlu yaşam hakkını ve geçim kaynaklarını koruma anlayışı,
- Devletlerin gıda egemenliği kapsamındaki yükümlülükleri,
- Farklı ülkelerden köylülerin seçilmiş deneyimlerinden örnekler,
- Gıda egemenliği bağlamında ayrımcılık,
- Geçim kaynaklarına yönelik tehditlere karşı gelişme hakkı, yaşama hakkı, su hakkı, sosyal güvenlik hakkı ve fiziksel/ruhsal sağlık haklarının önemi,
- Kırsal mücadele ve insan hakları.

Hassas ve Narin Ciltler için HiPP Babysanft Çocuk Şampuanı

HiPP Babysanft Çocuk Şampuanı, hassas ve narin cildi besleyip nemlendiriyor. Çocuklar için zararlı kimyasallardan arındırılmış olan HiPP Bebek Şampuanı, içerisinde özel organik badem yağı içeriyor; böylelikle hassas ve nazik bir şekilde temizleme sağlıyor ve göz yakmıyor. Ciltle uyumlu Ph değerine sahip olmanın yanı sıra ciltle uyumluluğu dermatolojik olarak onaylanmış. Ayrıca mineral yağ, esansiyel yağ, renklendirici, koruyucu, PEG ve paraben içermiyor. İçindeki organik badem özü, kontrollü organik olarak elde edilen olgun bademlerden sağlanıyor. İçeriğinden ötürü en yüksek kaliteye sahip cilt bakım ürünlerinden biri olan HiPP Bebek Şampuanı, cildin yenilenmesinde ve korunmasında özellikle yararlı doymamış yağ asitleri açısından oldukça zengin. Organik badem özü hassas ve kuru ciltler tarafından iyi tolere ediliyor ve bebek cilt bakımında tercih sebebi olarak görülüyor.

Çocuklar için hassas bakım ürünleri ile HiPP Babysanft'ı; bebek mağazaları, bazı yerel marketler ve kişisel bakım ürünleri marketlerinde bulabilirsiniz.

Birkenen Tohumlar Geleceği Değiştiriyor

Buğday Derneği ve Anadolu Hayat Emeklilik, "Tohum Biriktir, Geleceği Değiştir" sloganıyla "Tohum Kumbaram" sosyal sorumluluk projesini hayata geçiriyor. Doğa ile bağı zayıflayan çocuklara, daha iyi bir gelecek vizyonuyla tohum biriktirme alışkanlığı kazandırmayı amaçlayan proje kapsamında ilk etapta üç yılda 25 bin öğrenciye ulaşılması hedefleniyor. Büyük şehirlerde toprakla ve doğayla ilişkisi sınırlı kalan ilkokul birinci ve ikinci sınıf öğrencilerini önceliklen-

diren proje, çocuklar ve ebeveynlerinde tohum konusunda farkındalık yaratarak çocuklara erken yaşta tohum biriktirme alışkanlığı kazandırmayı amaçlıyor. Okullarda düzenlenecek "Tohum Kumbaram Atölyeleri" aracılığıyla çocukların, tohumun bir atık değil, kıymetli bir hazine olduğunun farkına varmaları için yedikleri meyve ve sebzelerin tohumlarını tohum kumbaralarında biriktirerek toprakla buluşturabilecekleri anlatılacak.

"Yok Konsepti" ile Üretilen Temizlik ve Bakım Mendilleri

HİPP Babysanft bakım mendilleri "Yok konsepti" ile hazırlanarak alerji yaratabilecek her şeyden arındırılmış. İçeriğinde bulunan malzemeler "mümkün olduğunca az, gerektiği kadar çok" felsefesine göre formüle edilmiş. Dermatolojik olarak onaylanmış HİPP Babysanft Temizlik ve Bakım Mendilleri cildinizin hassaslığında

üretiliyor. HİPP Babysanft Bakım Mendili içeriğinde; koruyucu, PEG, Paraben, esansiyel yağ, mineral yağ ve renklendirici gibi cilde zarar verecek maddeler bulunmuyor.

www.hipp.com.tr

Yenilenen konsepti ile nazik bakım

YENİ

All unsere Sorgfalt
Steffan Hipp
für sensible Haut

Prof. M. Levent KURNAZ Boğaziçi Üniv. İklim Değişikliği ve Politikaları Uyg. ve Araş. Merk

Küresel Riskler Raporu

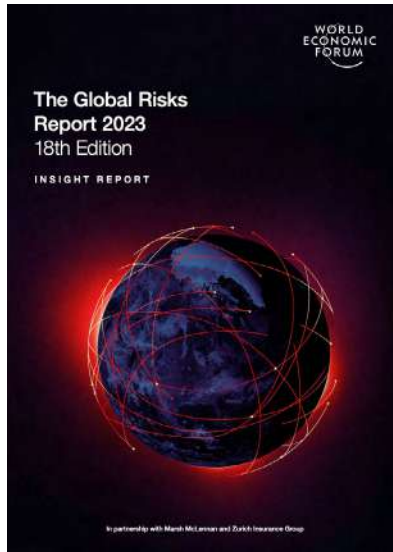
Dünya Ekonomik Forumu'nun Küresel Riskler Raporu, iş dünyası için önemli bir kaynak olarak kabul edilen, geniş ölçüde tanınan ve saygı duyulan bir yayındır. Rapor yıllık olarak Davos'taki zirve öncesinde yayımlanır ve dünyanın dört bir yanından uzmanlarla karar vericiler arasında yapılan bir ankete dayanır. Her yıl küresel istikrar ve büyüme üzerinde etkisi olması muhtemel başlıca ekonomik, çevresel ve jeopolitik risklere genel bir bakış sağlar. İş dünyası açısından, potansiyel risk ve fırsatları belirleme, yatırımlar ve operasyonlar hakkında stratejik kararlar alma konusunda işletmelere yardımcı olduğu için değerli bir araç olarak kabul edilir.

Küresel Riskler Raporu, hem kısa vadeli (önümüzdeki iki yıl) hem de uzun vadeli (önümüzdeki 10 yıl) riskler dahil olmak üzere mevcut küresel risk ortamının kapsamlı bir analizini sunar. Finansal kriz, siber saldırılar gibi ekonomik riskler, jeopolitik gerilimler ve terörizm gibi siyasi riskler dahil olmak üzere çok çeşitli konuları kapsar. Ayrıca, doğal afetler ve iklim krizi gibi çevresel risklerin yanı sıra eşitsizlik ve toplumsal kutuplaşma gibi sosyal riskleri de ele alır. Rapor, işletmelerin risklerin olası sonuçlarını daha iyi anlamalarına ve bunları nasıl azaltacakları konusunda daha bilinçli kararlar almalarına yardımcı olabilecek, risklerin olasılığı ve potansiyel etkisi hakkında ayrıntılı bilgiler sağlar.

BİRBİRİNİ ETKİLEYEBİLEN ÇOKLU RİSKLERE DİKKAT

Raporun temel özelliklerinden biri, farklı riskler arasındaki bağlantıları ve bunların birbirlerini nasıl güçlendirebileceklerini belirleme yeteneğidir. Bu, işletmeler için özellikle önemlidir çünkü bir alandaki riskin diğer alanlardaki riskleri nasıl etkileyebileceğini anlamalarına yardımcı olur; daha bilinçli kararlar almalarına olanak tanır. Örneğin, bir bölgedeki doğal afet, tedarik zincirlerini ve küresel ticareti bozabilir; bu da dünyanın bambaşka bir noktasında ekonomik istikrarsızlığa yol açabilir. Rapor, bu ara bağlantıların ayrıntılı bir analizini sunarak işletmelerin art arda gelen potansiyel riskleri belirlemesine ve potansiyel riskleri hafifletmek için adımlar atmasına yardımcı olabilir.

Rapor ayrıca, küresel risklerin yönetiminden doğabilecek potansiyel fırsatlara ilişkin içgörüler de sunar. Örneğin, işletmelerin yenilenebilir enerjiye ve enerji verimli teknolojilere yatırım yaparak düşük karbon ekonomisine geçişten yararlanma potansiyeline dikkat çeker. Ayrıca işletmeler, hükümetler ve sivil toplum kuruluşları dahil olmak üzere farklı paydaşlar arasındaki işbirliğini ve işbirliğinin önemini vurgular. Küresel riskleri ele almak için kolektif bir çabaya ihtiyaç duyulduğunu ve işletmelerin bu riskleri ele almada önemli bir rol

“Küresel Riskler Raporu, hem kısa vadeli (önümüzdeki iki yıl) hem de uzun vadeli (önümüzdeki 10 yıl) riskler dahil olmak üzere mevcut küresel risk ortamının kapsamlı bir analizini sunar. Finansal kriz, siber saldırılar gibi ekonomik riskler, jeopolitik gerilimler ve terörizm gibi siyasi riskler dahil olmak üzere çok çeşitli konuları kapsar”

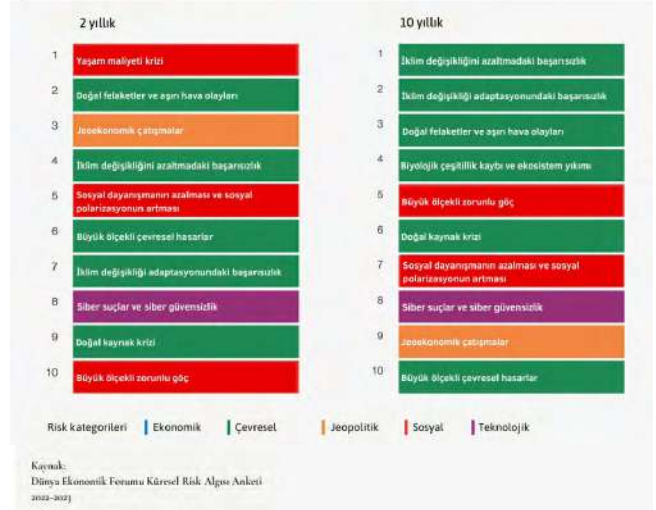
oynayabileceğini öne sürer. İşletmeleri küresel riskleri ele almak ve daha sürdürülebilir bir gelecek yaratmak amacıyla birlikte ve diğer paydaşlarla da bir arada çalışmaya teşvik eder. Bu, yenilenebilir enerjiye yatırım yapmak veya daha dayanıklı topluluklar oluşturmak gibi küresel risklere karşı dayanıklılık artırmaya yardımcı olabilecek altyapıya ve hizmetlere yatırım yapmak için işletmeler ve hükümetler arasındaki ortaklıkları içerebilir.

İş dünyasının küresel risklerine ilişkin değerli bir bakış açısı sağlayan rapor, küresel ekonominin karşı karşıya olduğu temel sorunlar hakkında kamuoyunu ve politika yapıcıları bilgilendirmeye yardımcı olur. Küresel istikrar ve büyüme üzerinde etkisi olması muhtemel risklerin ve fırsatların ayrıntılı bir analizini sağlar. Böylelikle politika oluşturma konusunda bilgi sağlamaya, riskleri azaltmaya ve fırsatlardan yararlanmaya yardımcı olabilecek düzenlemelerin ve yasaların geliştirilmesine rehberlik edebilir.

DOĞA VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİKLE İLGİLİ RİSKLER

2023 Küresel Riskler Raporu'nda kısa vadeli risklerin en önemlisi olarak hayat pahalılığından doğan sorunlar görülüyor. Aşırı hava olayları ve Rusya-Uk-

Uzun ve kısa vadede küresel risklerin seviyesi (2 ve 10 yıllık)

rayna ile Çin-Tayvan krizi gibi sorunların artıracacağı ekonomik çatışmalar en önemli diğer riskleri oluşturuyor.

Ancak orta-uzun vadeli risklere baktığımızda iklim krizinin önlenememesi, iklim krizine uyum sağlanamaması ve aşırı hava olaylarından kaynaklanan felaketlerin en üstte yer aldığını görüyoruz. Hatta önemli oranda iklim krizinin oluşturması beklenen kitlesel göçleri de hesaba katacak olursak biyoçeşitlilik kaybı ve doğal kaynakların azalması ilk altı riskin tümünün

doğa ve sürdürülebilirlikle ilgili olduğunu bizlere gösteriyor. Orta-uzun vadeli risklerin en önemlilerinin iklim, çevre ve doğal kaynak odaklı görülmesi iş dünyası açısından ciddi biçimde ele alınması gereken bir konu. Bugün, özellikle ülkemizde öne çıkan sorunların küresel iş dünyası açısından fazla önemli olmadığı algılanması da gelecek açısından oldukça önemli. Finansman konusunda soruların ciddi bir bölümü iklim krizine neden olma ve bu krizden etkilenme ekseninde. Benzer şekilde küresel ihracat yapmak isteyen firmaların da bu konulara önem vermesinin yakın gelecekteki başarılarının anahtarı olabileceğini görmek zor değil. Ayrıca bu raporun ilk yayımlandığı 2007 yılında en baştaki risklerin içinde çevresel hiçbir unsurun bulunmamasına karşın son yıllarda başlıca riskleri iklim ve çevre sorunlarının oluşturmasının da dikkate değer olduğunu düşünüyorum. İklim krizi ve çevre sorunları devletlerin gündeminde çok yüksek sırada olmasa da iş dünyası açısından bakıldığında bunların oluşturduğu tehditlerin ciddiyeti artık anlaşılmiş durumda. Elbette ciddiyetin anlaşılması bu konuda

“İklim krizi ve çevre sorunları devletlerin gündeminde çok yüksek sırada olmasa da iş dünyası açısından bakıldığında bunların oluşturduğu tehditlerin ciddiyeti artık anlaşılmiş durumda. Elbette ciddiyetin anlaşılması bu konuda kararlı adımlar atılacağı anlamını taşıyor”

kararlı adımlar atılacağı anlamını taşıyor. Raporun temelini oluşturan sorulara ülkemizde verilen cevaplara baktığımızda ise ilk üç sırayı enflasyon, işsizlik ve devletler arası çatışmaların oluşturduğunu görüyoruz ki bu da en azından ülkemizde, küresel sorunlara ve gidişata bakışın güncel olaylar tarafından bastırıldığını ortaya koyuyor. AB Yeşil Mutabakatı gibi geçmişi 30 yıl

önceye dayanan konular bile ülkemizde ancak yurta kapıya geldiğinde önem sırasında yükseliyor.

Dünya Ekonomik Forumu'nun Küresel Riskler Raporu, küresel risk ortamının kapsamlı bir analizini sağladığı ve işletmelerin potansiyel riskleri/fırsatları belirlemesine yardımcı olduğu için iş dünyası açısından önemli bir kaynak. Ancak raporun verdiği sinyalleri doğru okumak ve hızla harekete geçmek hepimiz için bir gereklilik çünkü artık bu raporlar çevreyi ön planda tutan aktivistlerle aynı dilden konuşuyor. Verdikleri mesaj basit: “Günlük olaylara bu kadar takılmayın, doğayı ve doğanın kaynaklarını korumazsanız düzgün bir geleceğe ulaşamazsınız!” #

YARINLARIMIZ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİKLE
BAŞLAR

Gelecek nesillere güzel bir dünya bırakmak sürdürülebilirlikle başlar

Bizce sürdürülebilir bir dünyayı tüm paydaşlarımızla birlikte şekillendirebiliriz.

BM Küresel Sürdürülebilirlik Hedefleri iş süreçlerimizde bize yol gösteren kurumsal ilkelerimizdendir. Kendi ürettiğimiz yenilenebilir enerji, kendi tesisimizde geri dönüştürdüğümüz alüminyum ve küresel sürdürülebilirlik prensipleriyle şekillendirdiğimiz iş süreçlerimiz sayesinde geleceği tüketmeden üretiriz.

Allianz Risk Barometresi 2023: Enerji de Birincil Riskler Arasına Girdi

Allianz Global Corporate & Specialty tarafından gerçekleştirilen yıllık küresel iş dünyası riskleri araştırması Allianz Risk Barometresi'nin 2023 sonuçları belli oldu. Küresel iş dünyasının risk sıralamasında siber olaylar ve iş kesintisi ilk sırayı aldı. Makroekonomik gelişmeler ve sıralamaya bu yıl ilk kez giren enerji krizi de en önemli riskler arasında gösterildi. Türkiye iş dünyasının yanıtlarında ise makroekonomik gelişmeler birinci sırada yer alırken ikinci sırayı iş kesintisi, iklim değişikliği ve siyasi riskler paylaştı.

Allianz Global Corporate & Specialty (AGCS) tarafından gerçekleştirilen yıllık küresel iş dünyası riskleri araştırması Allianz Risk Barometresi'nin 12'ncisi yayımlandı. Araştırmada 94 ülkeden, risk yönetimi yapan 2.712 uzmanın görüşleri yer aldı. Allianz Risk Barometresi'ne göre siber olaylar ve iş kesintisi risklerinin ikisi de %34 ile bu yıl üst üste ikinci kez en büyük küresel riskler olarak gösterildi. Makroekonomik gelişmeler %25 ile 2023 yılının en önemli üçüncü riski olurken listede ilk kez yer alan enerji krizi %22 ile dördüncü sırada konumlandı.

Mevzuat ve yönetmeliklerdeki değişiklikler beşinci sıradaki yerini korurken geçen yıl üçüncü sırada yer alan doğal afetler altıncı sıraya geriledi. İklim değişikliği, geçen yılki sıralamadaki yerinin bir basamak altına düşerek yedinci risk oldu. Nitelikli işgücü eksikliği sekizinci sıraya yükselirken yangın ve infilak iki sıra geriledi ve dokuzuncu sıraya yerleşti. Siyasi riskler geçen yıla göre dört sıra yükselerek ilk 10'da yer almaya başladı.

Türkiye'de öne çıkan en önemli iş riski %58 ile makroekonomik gelişmeler olurken iş kesintisi, iklim değişikliği ve siyasi riskler %37 ile ikinci sırayı paylaştı. Doğal afetler %32 ile en yüksek beşinci, mevzuat ve yönetmeliklerdeki değişiklikler ile enerji krizi, %16 ile altıncı en büyük risk olarak gösterildi. Pazar geliş-

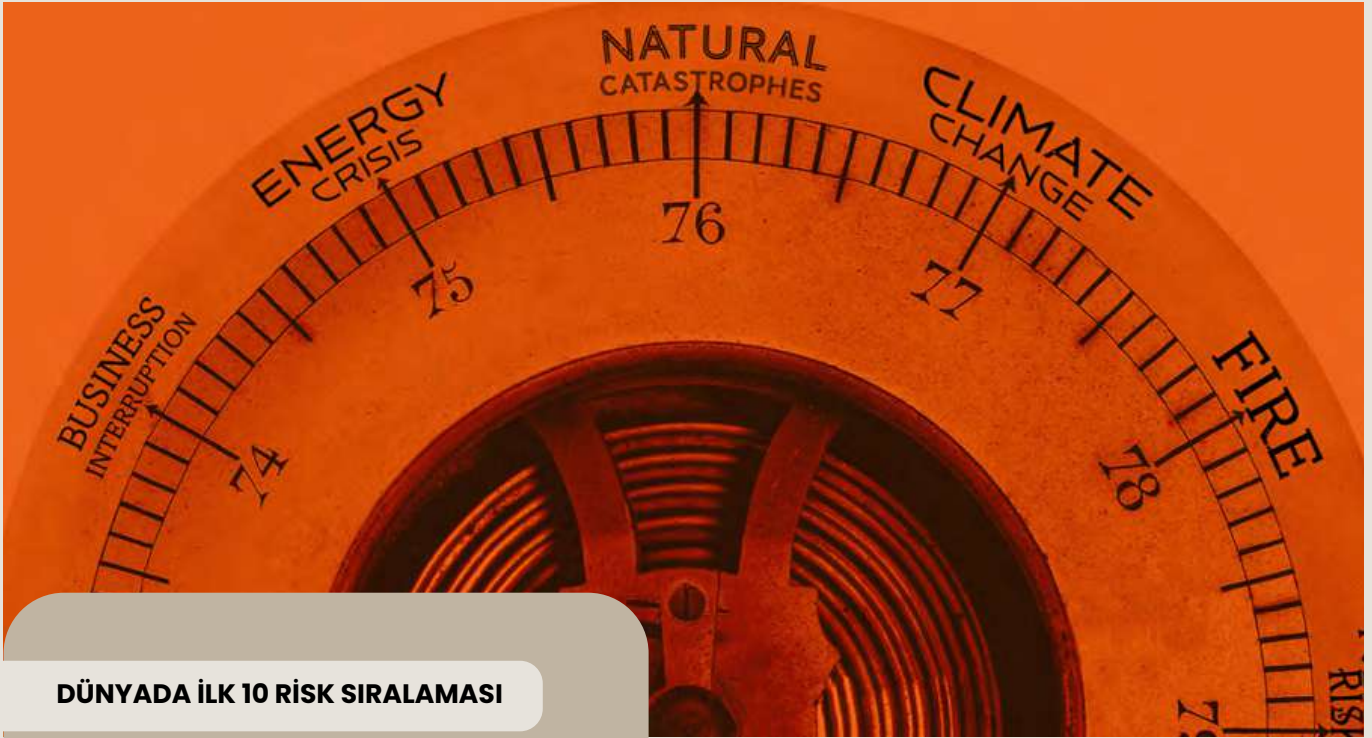

Allianz Türkiye CEO'su Tolga Gürkan, dünyanın gündeminde yer alan en önemli riskler arasındaki siber olaylar ve iş kesintisi konusunda sigorta sektörüne de önemli görevler düştüğünün altını çizdi.

meleri %11 ile sekizinci olurken yangın ve infilak ile bu yıl ilk defa listede yer alan altyapı kesintileri %5 ile ilk 10 risk arasında yer aldı.

"TÜRKİYE'DE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ RISKİNE KARŞI FARKINDALIK ARTIYOR"

Allianz Risk Barometresi'ni değerlendiren Allianz Türkiye CEO'su Tolga Gürkan, dünyanın gündemin-

TÜRKİYE'DE İLK 10 RİSK SIRALAMASI

- 1/ Makroekonomik gelişmeler %58
- 2/ İş kesintisi %37
- 2/ İklim değişikliği %37
- 2/ Siyasi riskler %37
- 5/ Doğal afetler %32
- 6/ Mevzuat ve yönetmeliklerdeki değişiklikler %16
- 6/ Enerji krizi %16
- 8/ Pazar gelişmeleri %11
- 9/ Önemli altyapı kesintileri %5
- 9/ Yangın ve infilak %5

de yer alan en önemli riskler arasındaki siber olaylar ve iş kesintisi konusunda sigorta sektörüne de önemli görevler düştüğünün altını çizdi. Risk temelli bir sektör olarak henüz gerçekleşmeden riskleri tespit etmenin ve önlem alabilmenin önemine değinen Gürkan, "Küresel açıdan bakıldığında iş dünyasının bu yıl daha çok ekonomik riskleri ön planda tuttuğunu, iklim değişikliği kaynaklı risklerin sıralamada gerilediğini görüyoruz. Türkiye'de ise iklim değişikliği riskinin geçen yıla kıyasla yükselerek ilk üç risk arasına girmesi dikkat çekici. Dünyamızın geleceği adına iklim değişikliği riskine yönelik farkındalığın sadece Türkiye'de değil, tüm dünyada artması, bu kapsamda uygulanacak önlemler konusunda hızlıca aksiyon alınmasını gerektiriyor. Önleyici çözüm olarak önemli bir destek aracı olan sigorta, iklim dostu bir ekonomiye geçişi teşvik etmekte, sadece kendi karbon ayakzini küçültmekle kalmayarak tüm ekosistemin dönüşümüne katkı sağlamakta da önemli bir sorumluluk üstleniyor" dedi.

Allianz Risk Barometresi'ne linkten ulaşabilirsiniz:
<https://www.agcs.allianz.com/news-and-insights/reports/allianz-risk-barometer.html> #

Arzu Deniz AKSOY, Sosyal Etki Girişimcisi, Bağımsız Yönetim Kurulu Üyesi
arzudeniz.aksoy@gmail.com

Kara Cumalardan Yeşil Cumalara

Bu sıcak kış günlerinde ve yaklaşan kuraklığın gölgesinde, dünya giderek daha da yaşanılmaz bir hal alırken gencinden yaşlısına tüm insanlık gelecek nesillere daha iyi bir dünya bırakabilmek için tüketim alışkanlıklarını değiştiriyor ve yaklaşan sonla her gün daha bilgili ve bilinçli olarak mücadele etmeye özen gösteriyor. Bu durum günümüz markalarının da rolünü hızla değiştiriyor.

Çevresel felaketler, küresel ısınma ve benzeri sorunlar insanlığın hatta neredeyse bildiğimiz tüm yaşamın varoluşunu doğrudan etkiliyor. Koşullar yeryüzündeki bilinçli tüketici popülasyonunu artırırken markaları da salt kârlılık odaklarını terk

etmeye yönlendiriyor. Onları toplumsal fayda sağlamakla sorumlu, aktif birer özne konumuna getirerek sürdürülebilirlik odaklı çalışmaya ve üretim yapmaya itiyor. Akademik literatürdeki birçok çalışma, toplumsal fayda ve sürdürülebilirlik ekseninde iş yapan markaların tüketici nezdinde daha iyi bir imaja sahip olduğunu gösteriyor. Ve buna bağlı olarak artan itibarlarının da finansal gelişmelerine katkı sağladığını ortaya koyuyor. Hem toplum hem de bilim, markalara böylesine hayati bir çağrı yaparken bu çağrıyı görmezden gelenlerin iş dünyasından silinip gitmesi işten bile değil!

KARA CUMALARDAN YEŞİL CUMALARA DÖNÜŞÜM

Markalar sahip oldukları pazarlama araçları vasıtasıyla yalnızca bir meta yaratıp satmanın ötesinde, insanlığın dört bir yanını sarmış olan ekranlar ve bunların çevreye saçtığı sayısız imge/sembollerin yardımıyla toplumu adeta bir bilgi bombardımanına tutuyor; tüketicinin ideal benliklerine, benimsedikleri hayat tarzlarına ulaşmalarına yardımcı olacak “anlamlar” yaratıyor. Böylelikle stratejik olarak hem finansal hem de toplumsal başarısını artırması için oldukça büyük bir fırsat sağlıyor.

Markaların sahip olduğu anlam yaratma gücü, daha yaşanabilir yarınlara için tüm Birleşmiş Milletler üye ülkeleri tarafından benimsenen ve 17 temel hedefin tanımlandığı “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları”na ulaşmak için de büyük bir itki olma potansiyeline sahip. Yakın geçmişte ortaya çıkan bilinçli tüketici grubunun tüm dünyayı etkileyen çevresel ve toplumsal felaketlere çözüm ortağı olma isteği bir itki olup birçok markayı sürdürülebilirlik ve toplumsal fayda ekseninde hareket etmeye itti. Dönüşen markaların sağlayabileceği yatırımlar ve bu sayede ortaya çıkan teknolojik atılımlarla yarattıkları ve insanlığın can damarlarına pompaladıkları anlamlar, hem daha fazla tüketicinin bilinçlenmesine hem de çevre dostu, sürdürülebilir ürün ve hiz-

“Hemen her türlü seçimin son derece politik olduğu günümüz dünyasında, sürdürülebilirlik ve daha güzel yarınlara için apolitik kalmak ve sahip olduğumuz gücün tamamını bizi yönetenlere devretmek gibi bir lüksümüz yok”

metlere artacak talep dolayısıyla daha fazla markanın bu dönüşümü geçirmesine önayak olabilir.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE DAHA GÜZEL YARINLAR İÇİN

Günümüz tüketici grubunun büyük bir bölümünün hâlâ temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanıyor olması yadsınamaz bir gerçek. Yoksulluk ve kıtlık hâlâ insanlığın büyük bir bölümünü tehdit ederken ben ve siz değerli okuyucular için bu düşünceleri yalnızca okumamız ve yazmamız ellerimizi yıkayıp kenara çekilmemizden farksız ve etik olarak da problemli olabilir. Bu nedenle hükümetlerimizden yoksulluğa karşı önlemler alınmasını, gelir eşitsizliğinin azaltılmasını talep ediyoruz. Birleşmiş Milletler’in büyük bir çaba ile uzun araştırmalar sonucu önümüze koyduğu Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları çerçevesinde uluslarımızın üstüne düşen sorumluluğu yerine getirdiğinden emin olmalıyız.

Hemen her türlü seçimin son derece politik olduğu günümüz dünyasında, sürdürülebilirlik ve daha güzel yarınlara için apolitik kalmak ve sahip olduğumuz gücün tamamını bizi yönetenlere devretmek gibi bir lüksümüz yok. Ancak insanlık olarak birer yaratımız olan devletlerin, yoksulluk ve gelir dağılımındaki eşitsizlikleri azaltacak ve nihayetinde yok edecek önlemler alması durumunda, toplumsal iletişim ve pazarlama alanında adeta birer süper güce dönüşmüş olan markalar, toplumları sürdürülebilirlik odağında dönüştürebilir. İçinde bulunduğumuz karanlığa daha güzel bir yarının tohumlarını ekerek kara cumaları yeşil cumalara dönüştürme, vizyonu toplumsal fayda sağlamak olan, her amaç odaklı markanın benimsemesi gereken önemli bir rol. #

Zeynep ÖZLER, Kale Grubu Kurumsal İletişim Müdürü
Zeynepozler@kale.com.tr

Sürdürülebilirliğin Mekandaki İzdüşümleri

Yapı Kredi tarafından Yekta Kopan moderasyonunda gerçekleşen Sürdürülebilirlik Sohbetleri'nin 25 Ocak 2023 tarihli konuğu ben oldum. Önemseydiğim bir mecra, zira markaların markalar üstü platformlar oluşturması çok kıymetli. Edelman Trust Barometer'in son verilerine göre, kamuoyu ya da toplum da en fazla iş dünyasına güveniyor ve iş dünyasından sorumluluk duyup, harekete geçmesini talep ediyor. Hal böyle olunca Yekta Kopan'ın nokta atışı sorularıyla, sürdürülebilirlik algısından başlayıp, geleceği tasarlarken "Sanat ve tasarım nasıl yol gösterici olabilir?" sorusunu kapsamlı bir şekilde konuştuk. Dinlemek isteyenler için linki buraya bırakayım: [Sürdürülebilirlik Sohbetleri #32 | Yarının Kapısı: Sanat ve Tasarım - YouTube](#)

Programda bazı yeni projelerin de müjdesini vermiştim. Sürdürülebilirlik denince bu olguyu mekânlardan ayrı düşünmemek lazım. Özellikle de "mekânı yaşatmak" kritik mesele. Kale Tasarım ve Sanat Merkezi (KTSM) olarak evimiz Karaköy'e odaklandık; daha yakından bakalım istedik. Türkiye'nin ilk ve tek mobil rehberi Piri Guide işbirliğiyle bir rota tasarladık. "İyi Bak Karaköy'e" dijital turunda, İstanbul'un en özgün noktalarından biri olan Karaköy'de sürdürülebilirliğin izi takip ediliyor.

ÖZEL BİR ROTA

İstanbul'da ticaretin kalbinin attığı, şehrin tarihi, kültürü ve gastronomisiyle en özgün noktalarından biri olan Karaköy keşfedilmeyi hak ediyor. Herkesin Karaköy'ü kendine özel muhakkak ancak bu özel rotada elimizden geldiğince zanaatın, sanatın, mi-

marinin, gastronominin izlerini sürerek Karaköy'ün barındırdığı ihtimalleri birlikte keşfedelim istedik. Aynı zamanda asırlık binalar, tarihin derinliklerinden bugüne var olmuş eşsiz eserlerle, kent hafızasını canlandırmayı ve sürdürülebilirliğin mekandaki izdüşümlerini takip etmeyi arzu ettik. Ortaya çok keyifli bir iş çıktığına inanıyor ve Karaköy'ü bizimle adım adım gezmeyi, ilham almayı isteyen herkesi şehir gezgini olarak dijital turumuza davet ediyoruz.

MİMARİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ

Seyahat ve yaşam kültürü yazarı Bahar Akıncı'nın seslendirmesiyle hayat bulan Karaköy turu, Haliç'ten başlıyor, Azapkapı'nın sokakları adım adım arşınlanıyor. "Sanat ve sürdürülebilirlik" temasıyla gerçekleşen turda sanatın ve mimarinin şehirlerle ilişkisi irdeleniyor. Arap Camii, Karaköy Palas, Ceneviz Sarayı, Şeref Hanı ve Bankalar Caddesi üzerindeki nice eşsiz binanın eşliğinde, mimarinin sürdürülebilirliği ele alınıyor.

Eğer bugüne kadar hiç duymadıysanız ya da deneyimlemediyseniz lokasyon bazlı dijital sesli turlar sunan Piri Guide, App Store ve Google Play'den ücretsiz indiriliyor. Piri Guide; kullanıcı neredeyse, oranın hikayesini en iyi rehberlerin ve uzmanların sesiyle anlatıyor. Bir sonraki durağa navigasyon ve harita yardımıyla adım adım yönlendiriyor. Turları yalnızca gezerken değil, evde otururken de dinlemeniz mümkün. "İyi Bak Karaköy'e" turu, herhangi bir ücret ödemedi deneyimlenebiliyor.

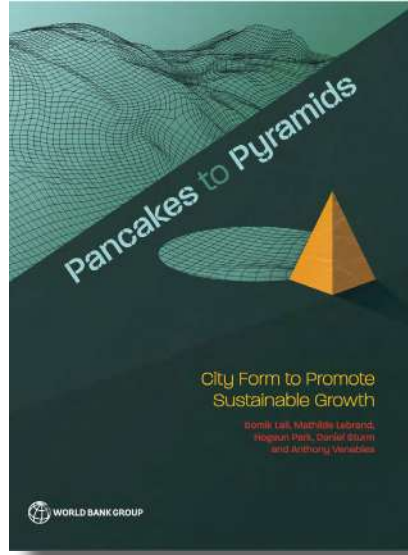
Karaköy'e daha yakından bakmak isteyenler için link: <https://piri.to/ktsm> #

Elif Gökçe ŞAHİN
Gsahingalummi.harvard.edu

Pankek Şehirlerden Piramit Şehirlere

Dünya Bankası geçtiğimiz yıl "[Pan-kekten Piramitlere: Sürdürülebilir Büyüme Destekleyen Şehir Yapıları](#)" (Pancakes to Pyramids: City Form to Promote Sustainable Growth) adlı bir rapor yayımladı. Şehirlerde, insanların ve şirketlerin yoğunlukta ve sürekli iletişim halinde olduğu ve bu nedenle görsel yapılarının, şehrin faaliyetleri ve büyümesi açısından önem taşıdığı belirtiliyor. İki zıt şehir yapılaşması tarzı karşılaştırılıyor: Pankek; alçak ve enine genişleyen şehirler ve Piramit; merkezlerde yoğunlaşan ve boyuna büyüyen şehirler. Rapor, günümüzde şehirlerin artan nüfusa hizmet verme ve seragazi kontrolü kolaylığı bakımından piramitleşmeye dönmesini anlatıyor.

Raporda öne çıkan bulgular şu şekilde:

- Zengin şehirler piramit şeklinde gelişiyor.
- Yeni teknolojiler ve ihtiyaçlar şehirleri piramitleşmeye yönlendiriyor.
- Nüfusların daha yoğun olarak toplanmasını sağlayan piramit yapılaşma sayesinde seragazi salımları daha kolay kontrol edilebiliyor.

Rapor kapsamında her bölgedeki en büyük şehrin 1990-2015 yılları arasındaki nüfus ve büyüme oranları hesaplanmıştır. İstanbul, toplam 1340 km² kentsel alanı ve yıllık %2,3 artan nüfusu ile yılda 0,79 oranında büyüyor. İstanbul'da kişi başına 47 m² bina alanı denk geliyor.

1,5 Derece Hedefi için Hidrojen

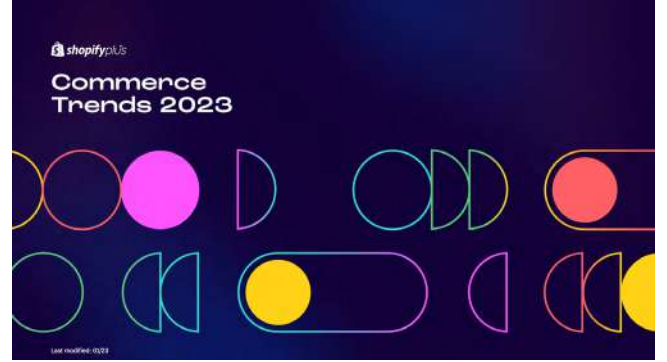
Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı (IRENA) geçtiğimiz ay "[1,5 derece hedefi için Küresel Hidrojen Ticareti: 2050 ve sonrası için Ticaret Öngörümü](#)" (Global Hydrogen Trade to Meet the 1,5°C Climate Goal: Trade Outlook for 2050 and Way Forward) adlı bir rapor yayımladı. Raporunda "Yeşil Hidrojen" için düşük maliyetli enerji taşınması için önemli olduğu ve net sıfır hedeflerine bu şekilde ulaşılacağı belirtiliyor.

1,5 derece artış hedefinde hidrojenin yaklaşık %70'inin ise yakıt olarak doğrudan kullanılacağı; kalan %25'inin sıvı ve gaz olarak taşınacağı belirtiliyor. Rapor hidrojenin net sıfır hedefleri için nasıl verimli bir şekilde kullanılacağı; pazar, altyapı, düzenleme, sertifikasyon, teknoloji ve finansman geliştirilebileceği konusunda detaylı bir çalışma ortaya koyuyor.

Sürdürülebilir Alışveriş Güzel ama Pahalı

Shopify adlı küresel alışveriş portalı tarafından yapılan bir [tüketici anketi](#)ne göre, hem satıcılar hem de son kullanıcılar sürdürülebilir tüketim alışkanlıklarının ilgi çekici olmakla birlikte maliyetlerinin de çok yüksek olduğunu belirtiyor. Bulgulara göre, son zamanlardaki hayat koşullarının zorluğuna karşın pahalı ve sürdürülebilir alışveriş artarak devam ediyor. Shopify, anket çalışmasında 24 bin son kullanıcı ve 9 bin küçük ve orta ölçekli satıcıyı baz almış.

Son kullanıcıların %62'si, ekonomik belirsizliklere karşın sürdürülebilir alışverişlerinden vazgeçmeyeceklerini belirtmiş. Satıcıların ise %82'sinin, sürdürülebilirlik faaliyetleri ile artan performansları arasında doğrudan bir ilişki var. Hem son kullanıcılar hem de satıcılar karbon nötr gönderim ile sürdürülebilirlik ve çevre için yapılan küçük desteklerin faydalarını gördüklerini belirtiyor. Z ve Milenyum jenerasyonları daha öncekilere göre daha bilinçli alışveriş yapıyor. Bu grubun %60'ı alışverişlerinde sürdürülebilir olmaya özen gösteriyor ve %30'u önümüzdeki sene daha da sürdürülebilir olmayı planladığını belirtiyor. Son kullanıcıların %24'ü her alışverişinde çevreyi ko-

"Z ve Milenyum jenerasyonları daha öncekilere göre daha bilinçli alışveriş yapıyor. Bu grubun %60'ı alışverişlerinde sürdürülebilir olmaya özen gösteriyor ve %30'u önümüzdeki sene daha da sürdürülebilir olmayı planladığını belirtiyor"

ruyan ambalaj ve yerel ürün gibi sürdürülebilir olanı tercih ediyor. Küçük satıcıların %40'ı ile büyük satıcıların %48'i sürdürülebilir alışverişin kendileri açısından artan maliyetleri nedeniyle bu konuyu bir engel olarak görüyor.

Sürekli Gelişen Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirlik Enstitüsü tarafından geçtiğimiz ay "[2023 Sürdürülebilirlik Eğilimleri Raporu](#)" (The 2023 Sustainability Trends Report) yayımlandı. Rapor geçtiğimiz sene içinde gerçekleşen önemli küresel olaylar ve bunların sürdürülebilirlik alanlarına etkileri incelendi. Raporunda; Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmesi, sosyal medya bağımlılığı, tedarik zinciri bağımlılığı gibi küresel eğilimlerin yanı sıra bunların enerji, gıda, enflasyon, işsizlik ve göç gibi alanlarda sonuçları olduğunu da ortaya konuyor. Özellikle savaştan doğrudan ve dolaylı olarak etkilenen bölgelerde sürdürülebilirlik faaliyetlerine

gösterilen ilgi ve desteğin azaldığı gözlemleniyor. Bazı şirketler sürdürülebilirlik yatırımlarını azaltarak tepki verse de bazı şirketler uzun vadede finansal sağlıklarını korumak için sürdürülebilirlik faaliyetlerine aynı şekilde devam ediyor. Raporda, bazı şirketlerin üst düzey yöneticilerinin primlerinin bile sürdürülebilirlik faaliyetlerine bağlandığı belirtiliyor. Örneğin net sıfır karbon emisyonuna ulaşma, geridönüşüm faaliyetlerini operasyonlarına katma, atıkları azaltma, ekipman yenileme yerine tamir yönelme ve tedarik ağının çeşitliliğini artırma gibi olumlu adımlar ödüllendirilmeye başlandı.

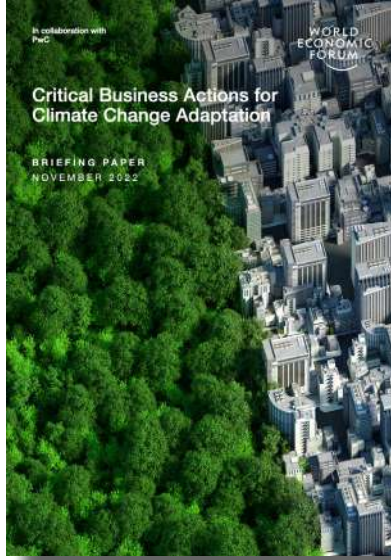

Finansçuların Net Sıfır için Beş Adımı

Dünya Ekonomik Forumu (WEF) Davos 2023 Zirvesi kapsamında PwC danışmanlık şirketi tarafından “[İklim Değişikliğine Adaptasyon için Kritik Ticari Adımlar](#)” (Critical Business Actions for Climate Change Adaptation) adlı bir rapor yayımladı. Raporda, 2022 yılının Covid-19 pandemisi, Rusya-Ukrayna savaşı ve beraberinde getirdiği ekonomik zorluklar ve krizler ile geçtiği ve bunların da iklim üzerinde baskı oluşturduğu belirtiliyor. Ama asıl hedef olan net sıfır karbonlaşmanın bu zor zamanlarda bile unutulmaması ve takip edilmesi gerektiği vurgulanıyor. Raporda özellikle şirketlerin finansal üst yöneticilerinin (CFO) sürdürülebilirlik faaliyetlerini ciddiye alıp, tepeden tırnağa uygulanmasını sağlatıp, sonuçlarını şirketlerin kârlılıklarına yansıtmaları gerektiği belirtiliyor.

Dünya üzerinde nüfusun yaklaşık yarısı olan 3,3 milyar insanın iklim değişikliğinin olumsuz sonuçlarından doğrudan etkilenen bölgelerde yaşadıkları ve işletmelerin gerek tedarik zincirleri gerek son kul-

lanıcıları açısından iklim değişikliği ile mücadele etmelerinin şirketlerinin devamlılığı ve kârlılığı açısından son derece önemli olduğu vurgulanıyor. Aksi takdirde iklim değişikliğinin etkileri ile mücadele etmek için 2030 yılına kadar harcanması gereken rakam 340 milyar Amerikan doları seviyesinde; bunu da başarmak gerçekçi değil. Bu nedenle rapor, CFO'lara gerçekleştirmeleri mümkün olan beş adım öneriyor:

- 1) Utanmayın ve karbon kredisi, iklim değişikliği, biyoçeşitlilik gibi bilmediklerinizi sorup öğrenin.
- 2) Hata yapmak için kendinize alan tanıyın ve risk alın. Denemezseniz başaracağınızı göremezsiniz.
- 3) Şeffaflık ve hesap verilebilirlik ilkelerine uyun. Yaptıklarınızı ve yapamadıklarınızı raporlayın.
- 4) Adil ve eşitlikçi bir geçiş sağlayın. Gelişmekte olan ülkelerdeki faaliyetlerinize özen gösterin.
- 5) İşbirliğine açık olun. Diğer özel sektör kuruluşları ve STK'lardan destek istemekten çekinmeyin. #

Türetim Ekonomisi: Bir “Kazan ve de Kazan” Oyunu

Yeni dünyayı anlamamız için yeni kavramlara ihtiyacımız var. Türetim ekonomisi bu kavramlardan biri olarak kabul edilebilir. Peki tam olarak neden bahsediyoruz bu kavramla? Good4trust'ın kurucusu Dr. Uygur Özmesmi ve genç emekçilerinden Ece Satıcı'nın birlikte kaleme aldığı *Çıkış Yolu Türetim Ekonomisi* kitabı işte bu yeni kavramı anlatıyor, tartışıyor.

 Barış DOĞRU

Öncelikle hayırlı olsun, kitabınız gerçekten heyecan verici. Sizlerden kitabın hikayesini dinleyebilir miyiz?

Uygur Özmesmi: Mevcut ekonomik sistemin artık çökmekte olduğu günümüzde, bu sistemin yarattığı iklim krizi, biyoçeşitlilik krizi ve insani kriz gibi temel problemlere hepimiz tanık oluyoruz, bunları yaşıyoruz. Ancak bunlara yönelik bir alternatif ekonomik model henüz ortaya konmadı. Biz de Ece ile *Türetim Ekonomisi* kitabımızda bu alternatif modeli, yani geleceğin modelini tanımlamaya çalıştık. Peki bu nasıl bir alternatif sistem? Birincisi, bizim modelimiz “tüketici” ve “üretici” dikotomisini ortadan kaldırıyor; diyor ki aslında hepimiz hem üretici hem de tüketiciyiz, yani bizler “**türeticiyiz**”. Mevcut ekonomik sistem ise maalesef hepimizi bir tüketici olarak görüyor. Peki bu ekonomik sistemde nasıl hepimiz türetici oluyoruz? Öncelikle satın aldığımız her şeyin ekolojik ve sosyal açıdan adil olması gerekiyor. Satın aldığımız, ihtiyacımız olan şeyler veya üretimi için gerekli olan şeyler, bizim tedarik zincirimizi oluşturuyor. Yeni ekonomik sistemde, bu tedarik zinciri makro ölçekte ve döngüsel bir sistem şeklinde örgütleniyor. Dolayısıyla her türlü alışveriş faaliyetlerini ekolojik ve sosyal açıdan adil bir hale getirmiş oluyoruz, doğaya ve topluma olan bütün dışsallaştırmaları da mümkün olduğu derecede ortadan kaldırıyoruz, hatta “rejeneratif”, yani onarıcı bir hale getiriyoruz. Türetim ekonomisi işte böyle bir ekonomik ekosistem yaratmayı amaçlıyor. Bunu biz bir orman ekosistemine benzetiyoruz. Özellikle Ece'nin araştırmaları sayesinde kitapta yer alan Baykal Gölü ve Amazon Ormanları örneği çok isabetli. Bunların ikisi de milyonlarca yıldır bu gezegendeler ve varlıklarını inanılmaz üretken bir biçimde sürdürüyorlar. Kitaptaki verileri gördüğünde de fark edersin, dünyadaki en büyük 20 şirketin yıllık kârlarını topladığında bir Amazon Ormanı etmiyor. Böyle

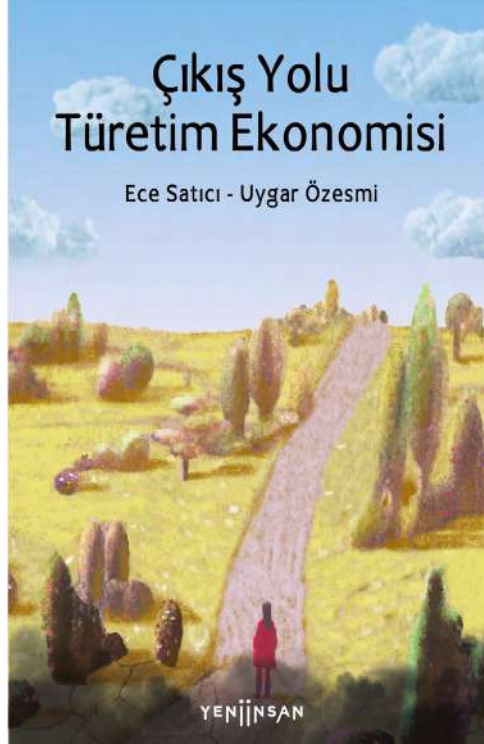
dev bir ekosistem var; bunun gezegene, gezegenin yaşam ünitelerine zerre kadar zararı yok, hatta tam tersine onarıcı ve iyileştirici etkileri var ve 55 milyon yıldır varlığını devam ettiriyor. Sürdürülebilirlik, kârlılık dediğimiz şey işte tam olarak bu. Dolayısıyla biz de Ece ile kendimize şu soruyu sorduk: İnsanlığın ekonomisi niye bir yağmur ormanı olmasın? Niye bir ormanın sürdürülebilirliğine, kârlılığına sahip olmayalım?

Anladığım kadarıyla gelişmekte olan, henüz yepyeni bir fikri tartışıyorsunuz bu kitapta. Good4trust'ta da denemeye çalıştığınız şey biraz bu değil mi?

Uygar Özesmi: Evet, kesinlikle öyle.

Tabii bu sistem bugünden yarına, bir anda olacak kurulabilecek bir şey değil. Siz çeşitli eğilimleri saptamaya ve alternatifleri yavaş yavaş büyütme çabalıyorsunuz, benim anladığım kadarıyla. Ancak bir yandan büyük devletlerin, politikacıların sözünü ettiği bir "döngüsel ekonomi" kavramı var; bu da geleceğin alternatif modellerinden birisi olarak görülüyor. Türetim ekonomisi ve bu döngüsel ekonominin farkı nedir?

Ece Satıcı: Türetim ekonomisi de aslında bir döngüsel ekonomi modeli, yani böyle olmayı amaçlıyor. Üreticiler arasında bağlantılar kurarak biz şu anda tedarik ağını güçlendirmeyi, Good4trust üzerinden özellikle, o döngüsellığı kurmayı amaçlıyoruz. Yani türetim ekonomisi de o bahsedilen döngüsel ekonomi kavramının bir parçası olarak ele alınabilir.

"Dünyadaki en büyük 20 şirketin yıllık kârlarını topladığınızda bir Amazon etmiyor. 55 milyon yıldır varlığını devam ettiren dev bir ekosistem. Sürdürülebilirlik, kârlılık dediğimiz şey işte tam olarak bu. Peki insanlığın ekonomisi niye bir yağmur ormanı olmasın? Niye biz bir ormanın sürdürülebilirliğine, kârlılığına sahip olmayalım?"

Fakat anladığım kadarıyla, devletlerin bahsettiği döngüsel ekonomi, mesela sosyal ve ekolojik adaleti öngörmüyor; siz "türetim" dediğinizde daha dayanışmacı bir anlayışı kastediyorsunuz, değil mi?

Ece Satıcı: Evet bizim modelimiz üreticilerin arasındaki bu tedarik zincirinin her açıdan en adil biçimde gerçekleşmesi üzerine kurulu. Ekolojik açıdan da sosyal açıdan da bunu istiyoruz. Yani yapacağımız şeylerin yalnızca sistem içinde kalmasını değil, o sistemin kendisinin de adil ve en önemlisi kendi kendine yetebilir, sürdürülebilir bir sistem olmasını istiyoruz. Yaratığımız sistemin kendi kendine yetebilen ve giderek büyüeyebilen bir sistem olmasını kâr maksimizasyonu için değil, bunun yavaş yavaş dünyayı daha adil ve iyi bir yer haline getirebileceğine inandığımız için istiyoruz.

Uygar Özesmi: Ece'nin dediği gibi, bizim modelimizde, şu an devletler tarafından konuşulan döngüsel ekonomiden farklı

olarak, bir toplumsal adalet kaygısı var. Döngüsel ekonomi daha çok verimlilik ve kâr maksimizasyonu için düşünülmüş bir şey.

Yani döngüsel ekonomiden kastedilen, kaynakların döngüsel kullanımı aslında değil mi?

Uygar Özesmi: Evet, aynen öyle. Kaynakları döngüsel biçimde kullanarak verimliliği ve kârı artırmak. Yani esasında devletler döngüsel ekonomiyi, kârlılığı artıracak yeni bir mekanizma olduğu için ortaya çıkartıyorlar. Doğal kaynakları ve doğayı korumak bunun yanında söyledikleri bir şey sadece, ana motivasyon ise kazançtan geliyor. Biz

“Bizim modelimiz üreticilerin arasındaki bu tedarik zincirinin her açıdan en adil biçimde gerçekleşmesi üzerine kurulu. Ekolojik açıdan da sosyal açıdan da bunu istiyoruz. Yani yapacağımız şeylerin yalnızca sistem içinde kalmasını değil, o sistemin kendisinin de adil ve en önemlisi kendi kendine yetebilir, sürdürülebilir bir sistem olmasını istiyoruz”

ise üretim ekonomisinde kâr maksimizasyonunu geçiyoruz, doğaya ve insana olan olumlu etkiyi maksimize etmeye çalışıyoruz, bunun yöntemi de kârı optimize etmekten geçiyor. Yani bu model te-oride kârı bir amaç değil araç olarak kullanacak ve gitgide artan bir sosyal adalet ortamı yaratacak. Good4trust'ta da bunu hayata geçirmeye çalışıyoruz. Bununla birlikte Üretim Ekonomisi isimli bir derneğimiz de var, bu dernekle yeni bir oyun ortaya koyuyoruz. Oyunun ismi **Anti-Monopoly**. Monopoly oyununda bildiğiniz gibi bütün paraları ve malları toplayıp, herkesi iflasa sürükleyince oyunu kazanıyorsunuz. Bizim oyunumuzda ise sosyal girişimler kurup birbirinizi destekliyorsunuz, herkesin başladığı zenginlik seviyesinin oyunun sonuna kadar daha yüksek bir zenginliğe çıkması lazım. Verilen süre içinde belirli bir zenginlik aralığına herkes birlikte ulaştığında oyun bitiyor, kazanan da herkes oluyor. Oyunların arasındaki fark en basit şekilde bu.

Yani bir oyuncu battığında herkes batmış oluyor değil mi?

Uygar Özesmi: Tabii, birisi kaybettiğinde herkes kaybetmiş oluyor. O yüzden oyunun kimsenin bat-

mayacağı bir şekilde, döngüsellik içinde oynanması gerekiyor.

Yani kâr maksimizasyonu yerine değer maksimizasyonunu öne çıkarıyorsunuz. Peki bu soruyla biraz da şeytanın avukatlığını yapayım. İnsanlar yapıları itibariyle bencil değil midir? Yani doğası gereği kârını artırmak isteyen insan, neden kendi bireysel çıkarlarını yok etmek pahasına böyle bir işe girişsin?

Ece Satıcı: Aslında insanın doğası gereği bencil olduğu düşüncesi bize telkin edilen bir anlatı sadece. Bunu “kanıtladığı” söylenen sosyal deney gibi şeylerin de çoğunun tamamen bilimsellikten uzak metotlarla yapıldığı biliniyor. İnsan sadece kendini düşünen bir varlık olmaktan ziyade, gerektiğinde dayanışma halinde olmaya, kolektif bilince çok açık, sosyal bir varlık. O yüzden toplumun ve doğanın iyiliği için insanlığın bu şekilde daha kolektivist bir ekonomi şekline geçiş yapması, hiç de gerçekçi olmayan bir senaryo değil.

Uygar Özesmi: Bence Ece çok güzel açıkladı. Bu bir anlatı aslında tamamen. Doğru destek mekanizmaları kurulduğu takdirde, insan her zaman için yardımsever ve dayanışmacı olmayı tercih eder. Dayanış-

macı olmadığı zamanlar da hep köşeye sıkıştırıldığı, buna mecbur bırakıldığı zamanlardır. Zaten sosyal bir hayvan olduğu için başka türlü düşünülemez. Mevcut sistem tam da bu yüzden bizi çıkarıcı olmaya teşvik ediyor, rekabete zorluyor. Rekabet bildiğimiz gibi bir “kazan ya da kaybet” oyunu. Dayanışma ise tam tersine bir “kazan ve de kazan” oyunu. Kaybetme ihtimalin yok. Mantıken sen zaten niye rekabeti seçesin ki? Biz bu destek mekanizmalarını eğer Good4trust’da olduğu gibi dayanışma üzerine kurgularsak, dayanışma kazanacak, yani hepimiz kazanacağız.

Biraz da Good4trust’dan bahsedelim isterseniz. Başlayalı kaç yıl oldu? Gelecek açısından ne öngörüyorsunuz? En çok nerelerde zorluk yaşıyorsunuz?

Uygar Özemesi: Fikir çok önceye dayanıyor senin de bildiğin gibi, fakat resmi kuruluşumuz 2014 yılında. 2016 yılının Nisan ayında da sitedeki alışverişleri sağlayan ticaret sistemlerini kurduk. Yani 2016’dan bugüne, 6 sene geçmiş. Bu 6 senede sürekli olarak işlem hacmimiz ve bünyemizdeki üreticiler büyüdü. Bu grafik hiç azalmadı, hep arttı, hep de artmaya devam ediyor. Şu anda inanılmaz bir noktaya geldik, kitaptakinden bile daha iyi bir durumdayız. Yani kitaptaki veriler bir ay içinde eskidi aslına bakarsan.

Barış Doğru: Hemen başka bir kitap lazım :)

Uygar Özemesi: Kitap değil, direkt anlık veri akışı lazım hatta. Şu anda 650 üretici var sistem üzerinde ve doğru hatırlıyorsam toplamda 23 bin 680 civarında tüketicisi var. Her gün hem bu rakamlar hem de sistemin ticaret hacmi artıyor. Fakat burada daha önemli bir şey de oldu. Kapsayıcılık başlıklı yeni bir sistem kurguladık. Bu sistem sayesinde ekolojik ve sosyal açıdan adil olmaya niyet eden herkesi Good4trust’a dahil edebiliyoruz. Burada sadece bu ni-

yetini deklare etmesi ve üyeliği süresince hep şeffaf olması gerekiyor. Üyelerin arasında bu adımları çoktan atmış, diğerlerine göre çok büyük farklar yaratmış insanlar var, onlara biz “adil üretici” diyoruz. Onun dışında “azimli üreticiler” dediğimiz bir grup var, onlar da bu ilk adımları atalı kısa bir süre geçmiş, daha gidecek yolları olan insanlar. Niyetlilerse

ilk adımları daha yeni atmış, zamanla azimli ve adil üretici olacak olan grup. Dolayısıyla yapmaya çalıştığımız şey aslında toplumun tamamını kucaklamak ve zamanla bu toplumu hep birlikte yukarıya doğru taşıyacak bir dayanışma mekanizması yaratmak.

Burada başlattığımız çok önemli iki çalışmamız var. Birisi Kocaeli’de İzmit belediyesiyle kurduğumuz İzmit Çarşısı; diğeri de Denizli Merkezefendi belediyesiyle kurduğumuz

Merkez Çarşısı. Bu iki çarşıda da başta kadınlar olmak üzere yereldeki üreticileri bir araya getiriyoruz, aralarındaki dayanışma bağlarının güçlenmesini, birbirlerinden öğrenmelerini sağlıyoruz. Oraya bizim öğretmenlerimiz de gidiyor. Üreticilere kendi tecrübelerini anlatıyorlar, nasıl minimum zarar ile maksimum verim alınabileceğini anlatıyorlar. Gerçek bir dayanışma ağı var burada. Üyeler buldukları yerlerde birbirlerini yukarı çekerek yerel bir ekonomi oluşturuyorlar. Tabii ki buralardaki üreticilerin pek çoğu daha başta, niyetli kategorisinde yani. Ama bu süreç sayesinde çok hızlı biçimde ilerleyebiliyorlar. Mesela İzmit Çarşısındaki en az dört üretici niyetliden azimli seviyesine, bazıları da adil seviyesine çıktı. Sistemin içindeki üreticilerin kendilerini ciddi manada geliştirdiklerini bizzat görüyoruz, yaşıyoruz.

Bu çalışmalarınızı yakından takip etmeye çalışıyorum. İzmit Belediye Başkanı Fatma Kaplan Hürriyet de size çok destek oluyor gördüğüm kadarıyla...

Uygar Özesmi: Merkezefendi'deki de aynı şekilde. Orada da bir kadın belediye başkanı var, Şeniz Doğan.

Bu iki önemli kadın başkanın adını anmakla ne kadar iyi ettik. Biz hep kötü şeyler yapanları konuşuyoruz, aslında böyle iyi şeyler yapanları yeterince konuşmuyoruz. İyilikleri daha çok öne çıkarmamızın önemli olduğunu düşünüyorum. Peki, siz daha çok dijital dünya üzerinden çalışan bir topluluksunuz. İlla belediye başkanı olması da gerekmiyor, böyle birtakım yerel bağlarla ilişkiler kurulduğunda, sürecin daha hızlı ilerleyebildiğini ve daha verimli sonuçlar alınabildiğini gördünüz mü?

Uygar Özesmi: Kesinlikle öyle. Biz zaten kendimizi bir "dijital kamu hizmeti" olarak adlandırıyoruz. Biz dijital bir kamu hizmeti olarak yereldeki bütün

"Doğru destek mekanizmaları kurulduğu takdirde, insan her zaman için yardımsever ve dayanışmacı olmayı tercih eder. Dayanışmacı olmadığı zamanlar da hep köşeye sıkıştırıldığı, buna mecbur bırakıldığı zamanlardır. Zaten sosyal bir hayvan olduğu için başka türlü düşünülemez"

bu bağlantıları bir araya getirip birlikte çalışmalarını sağlayacak bir sinir sistemi görüyoruz. Alışverişleri, akışları organize ediyoruz. Avatar filminde hatırlıyorsan eğer, oradaki bütün canlılar ekosistem içerisinde birbirine bir şekilde bağlıydı ve dayanışmayla birlikte müthiş bir iletişim ağı vardı. Biz Good4trust olarak oradaki sinir sistemiyiz tam olarak. Fakat asıl mesele sinir sisteminde değil tabii, mesele üretimde ve alışverişte.

Good4trust'ta en çok nerelerde sorun yaşıyorsunuz?

Uygar Özesmi: Valla Good4trust'ta en çok sıkıntı yaşadığımız konu kaynak ve yatırım. Şöyle bir sorun var mevcut ekonomik sistemin içinde, kârın yoksa, yani senin temel hedefin kâr etmek değilse, mevcut yatırımcılar markanla ilgilenmiyorlar. Dolayısıyla biz büyüyebilmek için farklı kaynaklar bulmak zorundayız. Onun için de **"bootstrapping"** denilen, kendi kaynaklarımızla, kendi bağcıklarımızla yükselme çabası içerisindeyiz. Bizim şu anda yaşadığımız en büyük zorluk da bu. Bunun dışında tabii ki, mevcut sistemle alakalı başka zorluklar var. Bu sistem kâr maksimizasyonu üzerine kurulu olup da ekolojik ve sosyal bütün maliyetleri ihmal ettiği için, işlemesi de çok daha ucuza geliyor. Bizim bünyemizdeki üreticiler ise bu maliyetleri kendileri göğüslemek zorunda kaldıkları için giderlerimiz çok daha yüksek oluyor. Yani ne kadar çevreci kararlar verirsek kâr marjını o kadar düşürmüş oluyoruz. Kârı düşürmenin de bir sınırı var çünkü insanın bir yerde yaşaması, ihtiyaçlarını karşılayabilmesi gerekiyor. Bunun dengesini kurmak için bazı şeylerden ödün vermediğimizde,

fiyatlar doğal olarak yüksek oluyor. Sistemle mücadele ederken bu oyunu eşit şartlarda oynamıyoruz maalesef, biz burada dezavantajlı konumdayız. Niye dezavantajlıyız çünkü çevreci olduğumuz için yaptığımız üretimin yükünü topluma ve doğaya mâl edemiyoruz, etik çerçevede hareket ediyoruz. Burada da senin söylediğin kısma geliyor mesele. Devlet bu dijital kamu hizmetini kendisi vermesin fakat oyunun şartlarını belirlesin. Üretimin belli standartlar çerçevesinde, belirli bir oranda yapılması kuralını koysun, dolayısıyla hizmetini daha iyi üreten piyasada başarıya ulaşabilsin. Bahsettiğim bu iki mesele şu anki iki temel zorluğumuz diyebilirim.

Peki ikiniz bu çalışma için nasıl bir araya geldiniz?

Ece Satıcı: Ben şu an hala lise öğrencisiyim, son sınıftayım. İstanbul'da yaşıyorum. Good4trust'ta bir yıl yarı zamanlı çalıştım, bir yıldır da profesyonel olarak çalışıyorum. İki yıl kadar önce Uygur Hoca ile Good4trust bünyesinde gönüllü olarak çalışmaya başladım. LinkedIn üstünden Uygur hocaya "merhaba, ben sizinle çalışmak çok isterim" diye bir mesaj atmıştım, o şekilde tanıştık, sağ olsun kabul etti o da. Ben Good4trust'da yönetim çemberinde ve küreselleşme konularında yardımcı oluyorum. Güney Afrika'da, Almanya'da Good4trust'ın açılmasına yardımcı olmaya çalışıyorum. Bir de tedarik zincirinde görev alıyorum.

Hatırlattığın çok iyi oldu, başka ülkelerde de Good4trust'ın çalışmaları var. Bunları bize anlatabilir misin?

Ece Satıcı: Tabii. Bizim Good4trust'daki amacımız asıl olarak zaten global olmak. Yani şöyle, dünyanın dört bir yanında küçük küçük yerel zincirlerin açılması ve bunların birlikte hareket etmesi. Şu an

"Good4trust'ta en çok sıkıntı yaşadığımız konu kaynak ve yatırım. Şöyle bir sorun var mevcut ekonomik sistemin içinde, kârın yoksa, yani senin temel hedefin kâr etmek değilse, mevcut yatırımcılar markanla ilgilenmiyorlar. Dolayısıyla biz büyüebilmek için farklı kaynaklar bulmak zorundayız. Onun için de 'bootstrapping' denilen, kendi kaynaklarımızla, kendi bağçıklarımızla yükselme çabası içerisindeyiz."

Güney Afrika'da bir yerel konseyimiz hazır, oradaki çalışmaları toparlıyoruz yavaş yavaş. Bir yandan da Almanya'da bir kooperatif şeklinde çalışıyoruz.

Uygur Özesmi: Şili'de bir şirketimiz var. Oradaki çalışmaları şimdilik durdurduk ama her an yeniden başlatabiliriz, oradaki girişimcimize de bağlı olarak. Bir de İngiltere'de Oxford Üniversitesi ile bağlantılı bir Türk hocamız var, Emre Korkmaz. Onunla da iletişim halindeyiz. Onlar da özellikle Türkiye'den

gelen ürünlerin de kolayca İngiltere ile buluşabileceği bir ortam hazırlamak, orada bir Good4trust kurmak istiyorlar. O da olursa artık, Ece'nin de dediği gibi Good4trust'ı dünyaya yayabileceğiz.

Uygur Özesmi: Bu kitabın ve Ece'nin hikâyesinden biraz daha bahsedebileceğimizi düşünüyorum. Şöyle, Ece Good4trust'a çok büyük bir entelektüel birikimle geldi, ve o kadar büyük katkıları oldu ki. Ben aslında bu *Türetim Ekonomisi* kitabını yıllardır çıkarmak istiyordum, kafamda hep vardı, fakat kendi başıma bunu beceremedim. Ece sürece dahil olduğu andan itibaren projeyi tam anlamıyla sahiplendi, ve araştırmasından yazımına, bir araya getirilmesinden yayımına kadar her aşamasında kitabın oluşmasına sağladı. Eğer bana kalsaydı bu kitap yayınlanmamış bir fikir olarak kalacaktı. Ona hem kocaman bir teşekkür etmek istiyorum, hem de zaten kitabı birlikte yazdık, teşekkürün ötesinde kapaktaki ilk isim de o.

Ece Satıcı: Ben de Uygur hocaya en başından beri bana inandığı ve böyle inanılmaz fırsatlar verdiği için çok teşekkür etmek istiyorum.

Barış Doğru: Bu da şunu gösteriyor, gençlere kapıyı birazcık açtığınızda herkesi de geride bırakabiliyorlar. Türkiye'nin buna siyasette ve tüm alanlarda çok ihtiyacı var, ben böyle düşünüyorum. Ece'yi de bu konuda gençliğin önemli bir temsilcisi olarak görüyorum. İyi akşamlar. #

“Dilerim İhtiyacı Olan Birine Gidiyordur Bizden Çaldıkları Umut”

Gençliğin geleceğe umutla bakmasını sağlayacak adımlar; çevresel, sosyal ve ekonomik problemlerin bir arada gözetildiği ve çözümlerin bu üç alanı toplumsal boyutta beraber kalkındıracağı yeşil ve adil politikalara, bir diğer deyişle yeşil adil dönüşüme dayanıyor.

 Erhan ARCA

Aynı geçmişte olduğu gibi bugün de dünyanın geleceğinden çalınmaya devam ediliyor. Yıllar geçtikçe artan iklim farkındalığı, fark yaratacak adımları ne yazık ki beraberinde getirmiyor. Bu büyük hırsızlığın en büyük mağdurları ise elbette gençler. Gelecekleri ve kendilerinden sonraki nesiller için bugünden müdahale edilmesi gerektiğini bilen gençler de derin bir umutsuzluğa kapılıyor. Nazım Hikmet, “Dünya Adaletsiz Çocuk” şiirinde “dilerim ihtiyacı olan birine gidiyordur bizden çaldıkları umut” demişti. Ne yazık ki bu umutların büyük oranda ne dünyada ne de Türkiye’de gençliğe gitmediği ortada.

Geçtiğimiz yıl açıklanan bir [araştırmaya](#) göre Türkiye’de gençlerin %62.8’i ülkenin geleceğini iyi görmüyor, %35.2’si ise ülkenin geleceğinden tamamen umutsuz ve gençler umudu başka ülkelere taşınmakta arıyor. Yapılan [projeksiyonlara](#) göre Türkiye tarihinin gelmiş geçmiş en kalabalık nüfus grubu olan Z kuşağının %72.9’u yurt dışında yaşamak istiyor.

BİR BÜTÜN OLARAK ADALETSİZLİK

Kasım 2021’de yayımlanan bir araştırma dünya genelindeki en büyük kaygının iklim değişikliği

olduğunu ortaya koyuyor. Aynı araştırmanın verilerine göre ise Türkiye’de iklim değişikliği kaygısı; ekonomi, siyaset, işsizlik, eğitim, göçmenler ve terörden kaynaklanan kaygının ardından yedinci sırada geliyor. Yani, Ahmet Hamdi Tanpınar’ın yıllar önce günlüğünde yazdığı gibi “Türkiye evlatlarına kendisinden başka bir şeyle meşgul olmak imkânını vermiyor” ve maalesef problemleri bir bütün olarak analitik şekilde değerlendirme perspektifi de katamıyor. Araştırma, Türkiye’de iklim değişikliğinin henüz sistematik bir kriz olarak algılanmadığını ve halkın büyük çoğunluğunun krizin diğer büyük sorunlarla iç içe olduğunu fark edemediğini öne sürüyor.

İklim değişikliğinin öncelikli sorun olarak görülmemesi ve diğer sorunlarla iç içe değerlendirilememesi geçtiğimiz her an bizi daha dezavantajlı konuma getiriyor. Aslında geleceğe umutla bakmamızı sağlayacak adımlar; çevresel, sosyal ve ekonomik problemlerin bir arada gözetildiği ve çözümlerin bu üç alanı toplumsal boyutta beraber kalkındıracağı yeşil ve adil politikalara, bir diğer deyişle yeşil adil dönüşüme dayanıyor.

Dünya genelinde son yıllarda giderek iklim aktivizminde öne çıkmış olan gençler iklim krizini, Ba-

rış Gençler Baykan'ın söyleşimizde bahsettiği gibi, yalnızca sürdürülebilirlik alanıyla değil, eşitsizlik üreten sistematik sorunlarla ilişkilendiriyor ve gençler daha adil bir küresel sistem talep ediyorlar. Gençlerin söylemlerinde sık sık kendilerine ve kendilerinden sonraki nesillere kalacak enkazdan dolayı durumun aciliyetini vurgulayan "kuşaklar arası adalet" kavramını kullandığını gözlemleyebilirsiniz. Kuşaklar arası adalet çok değerli bir kavram olmakla beraber iklim değişikliğinin yarattığı tek adaletsizlik nesiller arasında değil.

Thomas Piketty'nin öncülüğünde kurulan World Inequality Lab'ın (Dünya Eşitsizlik Laboratuvarı) [2022 Dünya Eşitsizlik Raporu](#)'na göre gelir dağılımındaki büyük uçurum da iklim adaleti ile doğrudan bağlantılı. Gelir düzeyinde dünyada ilk %10'a giren sermaye sahipleri karbon salımlarının yaklaşık %50'sine neden olurken gelir düzeyinin alt %50'lik payında bulunan kesim karbon salımlarının %12'sine neden oluyor. Yani iklim krizine en çok neden olan kesim, neoliberalizmin yıkıcı etkisiyle en az kirletici olan kesimi mağdur ederken eşitsizlikleri de adeta bir kartopu etkisiyle büyümeye devam ediyor.

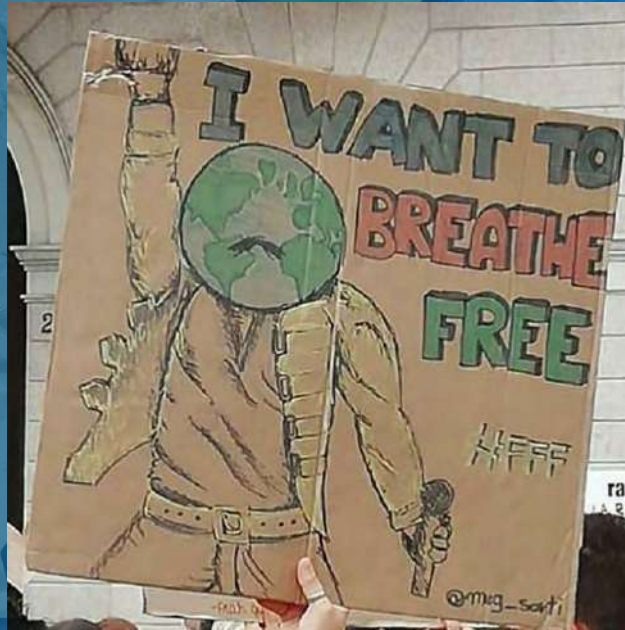
BİREY OLMA MÜCADELESİNDE GENÇLER

Bir toplumdan daha çok "insan kalabalığına" dönüştürülen Türkiye'de gençler birey olma çabası göstermeleri gereken yaşlarda, hayatları boyunca temel insan haklarına erişebilme korkusu yaşıyorlar. Yanlış anlaşılmasın "insan kalabalığı" olmamız ne son yıllarda Türkiye'ye gelmek zorunda kalmış göçmenlere ne de ülkenin kuruluşundan bu yana aynı coğrafyada yaşayan birçok etnisiteye dayalı. Bir ülkedeki insanların kendilerini birey

olarak var etmeleri nasıl toplum olabilmek ile örtüşüyorsa Türkiye'nin [uygar bir toplum](#) olabilmesindeki kodlar da aslında gençliğin tam olarak bu ülkeden beklentileri ile örtüşüyor: İnsanlık onuru, insana saygı, özgürlük, adalet ve eşitlik...

Bu kavramlar hakkında en fazla donanıma sahip olması beklenen üniversite mezunları TÜİK'in 2021 [araştırmasına](#) göre ülkenin en mutsuz kesimini oluşturuyor. Mutsuzluk oranları okul hayatını erken terk etmeyle doğru orantılı olarak düşüyor. Öte yandan ülkedeki en iyi eğitime sahip üniversiteler adeta sistematik bir şekilde değersizleştiriliyor. Düşük gelir sınıfından gelen gençler artan barınma masraflarıyla cemaat yurtlarına mahkum edilirken okudukları üniversitelerin de kalitesini, aydınlığını koruma mücadelesi veriyor. Bir yandan Boğaziçi Üniversitesi'nin kapısına vurulan kelepçeyi kırma bir yandan da ODTÜ'ye yapılması planlanan çevre katili rant yolunun önüne geçme mücadelesi veren gençler, kendilerine entelektüel bir birikim katma yolunda karşılaşılabilecekleri tüm engellerle karşılaşıyorlar.

Yaşam standartlarının giderek düştüğünü, özgürlüklerin yitirildiğini ve geleceğin karamsar bir belirsizliğe hapsoldüğünü hisseden gençler en azından kendilerine bırakılacak enkazda söz sahibi olmak istiyorlar, emek vererek kazandıkları fikirlerine saygı duyulsun istiyorlar. Kendilerinden önceki nesillerin yol açtığı sosyal eşitsizliklerden, ekonomik dezavantajdan, iklim krizinden kurtulma mücadelesi verirken bir de hor görülme istemiyorlar. Gençler; ekonomide, sosyal yaşantıda, ekolojide adil bir dönüşüm istiyorlar. Kısaca gençler, hayatta kalmak değil yaşamak istiyor.

İklim Krizi Gençlerin Gelecek Kaygısını Nasıl Etkileyecek?

“Türkiye’deki umutsuzluk ve belirsizlik ikliminin de çoğu insana bir şeyleri değiştirebilecekleri inancını kaybettiğinin farkındayım. Ama korkuya, endişeye, yas duygularına teslim olmak zorunda değiliz. İklim değişikliği varoluşsal bir kriz olsa da elimizde birçok çözüm var ve hâlâ bu çözümleri uygulamak için geç değil”

 Gökçe ŞENCAN, İVME Hareketi

Türkiye’de bugünlerde kaygısız bir hayat sürmek özellikle gençler için pek mümkün değil. Ekonominin kötüleşmesiyle ortaya çıkan enflasyon krizi, zengin azınlıkla ülkenin geri kalanı arasındaki gelir uçurumunun açılması, sosyoekonomik imkanların her geçen gün daralması, konut fiyatlarının ve kiralardan olağanüstü artışı birçok kişiyi anlaşılır bir şekilde, içinden çıkılması imkansız bir gelecek kaygısı sarmalına sürüklüyor. Çalışmaya henüz başlamamış ya da kariyerinin başında olan 30 yaşından genç bireyler içinse belirsizlik ve güvencesizlik hisleri daha da ciddi ve endişe verici bir boyuta ulaşmış durumda. Deloitte şirketinin her yıl [Y ve Z kuşağıyla yaptığı ankete](#) göre neredeyse her üç Y ve Z kuşağı üyesinden ikisi ay sonunu getiremediğini söylerken her 10 kişiden yedisi kendini maddi açıdan güvende hissetmiyor. Kendini her zaman veya çoğu zaman endişeli hisseten gençlerin oranıysa %50’den fazla. Toplum düzeyinde yaşanan psikolojik sağlık krizinin temellerini anlamak ve çözüm üretebilmek için müdahale politikalarını hem kaygıların zihinsel ve duygusal temelini kavrayarak hem de iklim krizinin toplumsal psikolojiye etkilerini öngörerek şekillendirmemiz gerekiyor.

İklim krizi belki Türkiye’deki diğer sorunlara kıyasla toplumun çoğunluğu tarafından aciliyeti olmayan ve diğer sorunlardan bağımsız bir konu olarak görülse de bu varsayım doğru değil. İklim krizi aslında hem sorunun hem de çözümün yadsınamaz bir parçası fakat bu bağlantıyı daha iyi görebilmemiz için gençlerin mevcut durumda hissettikleri, hem anksiyeteyi hem de depresyonu besleyen iki duygunun temellerini anlamamız gerekiyor: Güvenlik eksikliği ve gelecek belirsizliği.

Güvenlik eksikliğinin gençlerin psikolojisiyle ve iklim kriziyle bağlantısını daha iyi anlamamız için [Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi](#) teorisine bakabiliriz. Teoriye göre insanların bütün ihtiyaçları aynı öneme sahip değildir. Örneğin yeme, uyuma, nefes alma, ısınma ve barınma gibi ihtiyaçlarımız yeterli bir şekilde karşılanmadığında genellikle başka bir şey düşünemez oluruz (Hatta siz de benim gibiyse acıktığınızda daha kolay sinirleniyor ve yemekten başka bir şey düşünemiyor bile olabilirsiniz). Bu ihtiyaçların hızlıca karşılanamaması bazı durumlarda ölümcül dahi olabilir. Fizyolojik ihtiyaçlarımız az çok karşılandığındaysa güvenlik ihtiyacımız öne çıkma-

ya başlar. Bu ihtiyaç yalnızca asayiş anlamında değil, sağ- lıksal ve maddi anlamda da bir güvence arayışına işaret eder. Hiyerarşinin geri kala- nında aidiyet (Sevmek ve se- vilmek, aile, arkadaşlık), saygı ve kendini gerçekleştirme (Hayatı anlamlandırma ola- rak da düşünülebilir) ihtiyaç- ları da yer alıyor. Ama fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçları yeterince karşılanmamış biri bunlar gibi daha mane- vi ihtiyaçları muhtemelen önceliklendiremeyecektir.

MADDİ VE MANEVİ BİR TEHDİT OLARAK İKLİM KRİZİ

Peki, iklim krizi bu hiyerarşideki dengeyi nasıl bo- zabilir? Zaten birçok kişi mevcut koşullarda gıda, barınma, ekonomik güvenlik gibi temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanırken iklim krizi, tüm bu endişe- lerin üstüne bir belirsizlik ve risk tabakası daha ek-

“İklim krizi sebebiyle hayatımızdaki belirsizlikler ve kaygı unsurları daha da artacak. Çünkü bu kriz, tanıdığımız dünyadan bilinmeyen ve öngörülemeyen bir gerçekliğe geçişi, dünyayla ilgili temel varsayımlarımızın sarsılışını ve daha fazla belirsizliği beraberinde getiriyor”

liyor. Örneğin beklenmeyen ağır bir kuraklık buğdayları tarlada, zeytinleri dalların- da kurutabilir; gıda fiyatla- rını daha da yükseltebilir. Kuraklık sonucunda yaşa- dığımız şehre su kısıtlama- ları getirilebilir. Daha önce görülmemiş büyüklükte bir orman yangını evimizi küle

çevirebilir, aşırı yağmur sonrası yaşanan bir sel fe- laketi canımızı tehdit etmenin yanında tüm mal var- lığımızı alıp götürebilir. Yoksul bir aile, ağır bir kış fırtınası sırasında evini sıcak tutmakta zorlanabilir. Kalp, solunum veya şeker hastalığı olan ve klimasız bir ortamda çalışan biri aşırı sıcak bir havada kalp krizi geçirebilir ve hayatını kaybedebilir. Bunlar aklı- ma gelen birkaç örnek.

Maddi ve sağlıksal güvenlik, beslenme, barınma, ısınma ve serinleme gibi temel ihtiyaçları iklimsel felaketler tarafından tehlikeye atılmayacak azınlık-

takiler dahi manevi bir tehditle karşılaşacak. Çünkü iklim krizi, acı verici çevresel çöküntülere de yol açacak. Örneğin Marmara Denizi'nde müsilaj krizi, Ege ve Akdeniz'de orman yangınları, Tuz Gölü'nde toplu flamingo ölümleri yaşandığında, diğer canlıların can çektiği görüntüleri gördüğümüzde birçoğumuz derin bir hüznün yaşadık, kaybettiğimiz doğal güzelliklerin yasını tuttuk. [Solastalji](#) olarak adlandırılan bu duygu "evimizdeyken evimizi özlemek" olarak betimleniyor ve çevremizdeki ekolojik koşullar kötü yönde değiştiğinde ortaya çıkıyor. Yazın kıyısında piknik yaptığımız denizin gözümüzün önünde ölmesi, yaşadığımız yeri her yıl ziyaret eden kuşların artık gelmemesi, yürüyüş yaptığımız ormana döndüğümüzde ağaçların yanmış veya kesilmiş olduğunu görmemiz... Bu gibi durumlarda hissettiğimiz psikolojik yıpranma, kayıp ve yas duyguları temel ihtiyaçlarımızın ötesinde ve daha manevi bir seviyede oluyor. Çevresel felaketlerin büyük bir kısmı insanların ve devletin ihmali ve doğaya kayıtsızlığından dolayı gerçekleşmiş olsa da iklim krizi bu felaketlerin hem sıklığını, hem büyüklüğünü, hem de şiddetini artıracak ve hepimiz bu yas duygusunu daha sık ve derinden hissedeceğiz.

EKOANKSİYETE: İKLİM KRİZİ GELECEK KAYGISIYLA BİRLEŞİNCE

Gelelim ikinci duyguya. Gelecek belirsizliğini ve bu belirsizliğin beraberinde getirdiği anksiyeteyi yaşadığımız modern hayatın bir bedeli, evrimsel sürecin nahoş bir armağanı olarak da düşünebiliriz. Beyinlerimiz on binlerce yıllık bir süreç içinde evrimleşirken 21. yüzyılda karşılaşacağımız endişeleri ve belirsizlikleri muhtemelen öngöremedi. Medeniyetin yükselişinden önce atalarımızın aklında kira, fatura, araba taksiti veya

işsiz kalma gibi geleceğe yönelik ve beş duyumuzla algılanamayan korkular yoktu. Onun yerine gruptan dışlanma, aç kalma veya av olma gibi anlık gerçekleşen ve tek basamaklı olaylar varlığını tehdit ediyordu. Bir çözüme ulaştığımızda da ihtiyaçlarımızın karşılandığını hızlıca görebiliyorduk. Geciken bir kira veya birikmiş bir borcu çözmeyizse bu kadar kolay değil ve uzun vadeli planlamayı, düşünmeyi gerektirebiliyor. Barınma, sığınılacak bir ağaç kovuğu bulmaktan öteye geçip belki aylar süren bir bütçeye uygun ev arama projesine dönüşüyor.

Beynimizdeki stres ve korku mekanizmaları ağaç kovuğu bulmamız gereken bir dünyaya başarıyla uyum sağlamıştı ama günümüzde kendim dahil birçok insanın hayatını daha da zorlaştırıyor, çünkü çoğu uzun vadeli olan belirsizliklerin ve tehditlerin şu anda gerçekleştirdiğimiz eylemlerle çözümleneceğini bilmiyoruz. Çözülmemiş sorunlar ve karşılanmamış ihtiyaçlar aylarca, yıllarca aklımızda dururken yaşamaya devam etmeye çalışıyoruz. Bu yüzden Türkiye gibi belirsizliklerle dolu sosyoekonomik ve politik bir süreçten geçen bir toplumda, özel-

Beynimizdeki stres ve korku mekanizmaları ağaç kovuğu bulmamız gereken bir dünyaya başarıyla uyum sağlamıştı ama günümüzde kendim dahil birçok insanın hayatını daha da zorlaştırıyor, çünkü çoğu uzun vadeli olan belirsizliklerin ve tehditlerin şu anda gerçekleştirdiğimiz eylemlerle çözümleneceğini bilmiyoruz.

likle de geleceğinde daha fazla bilinmeyen unsurlar olan, yaşam koşulları daha güvencesiz gençlerde anksiyete seviyesinin yüksek olması şaşırtıcı değil. Tüm bu faktörlerin üstüne, iklim krizi sebebiyle hayatımızdaki belirsizlikler ve kaygı unsurları daha da artacak. Çünkü bu kriz, tanıdığımız dünyadan bilinmeyen ve öngörülemeyen bir gerçekliğe geçişi, dünyayla ilgili temel varsayımlarımızın sarsılışını ve daha fazla belirsizliği beraberinde getiriyor. Yeni belirsizlikler de gençlerin halihazırda yaşadığı anksiyeteye yeni bir **"ekoanksiyete"** katmanı ekliyor. Bulgular gençlerin aklında geçim kaygılarının yanında iklim krizinin de büyük bir yer tuttuğunu gösteriyor. Yine Deloitte anketine göre gençlerin %70'inden fazlası iklim eylemi konusunda dünyanın kritik bir eşikte olduğunu düşünüyor, %80'inden fazlası son 12 ayda en az bir şiddetli hava olayından bizzat etkilendi, %90'ıysa çevreyi korumak için çaba sarf ediyor. Bunlara karşılık, 10 gençten dokuzu hükümetin iklim değişikliğiyle mücadele etme konusunda kararlı ol-

"Deloitte anketine göre gençlerin %70'inden fazlası iklim eylemi konusunda dünyanın kritik bir eşikte olduğunu düşünüyor, %80'inden fazlası son 12 ayda en az bir şiddetli hava olayından bizzat etkilendi, %90'ıysa çevreyi korumak için çaba sarf ediyor"

madığını düşünüyor. Özet olarak Türkiye'de gençlerin ciddi bir kısmı hem iklim krizinin hayatlarındaki etkisinin hem de mevcut hükümetin bu krizi önceliklendirmedeğinin farkında.

Gençlerin özel sektör konusundaki düşüncesi de çok olumlu değil, zira %70'i işletmelerin topluma olumlu bir etkisi olduğunu, %90'ından fazlasıysa büyük şirketlerin iklimle mücadeleye dair kayda değer bir katkı verdiğini düşünmüyor. Gençler çalışacakları yerin de güçlü bir vizyonunun ve amacının olmasını istiyor. Özellikle Z kuşağı mensupları çalıştıkları yerin toplum üzerinde olumlu bir etkisi olmasını önemsi-

yor. Buradan da gençlerin yaptıkları işte yalnızca maddi değil, manevi ihtiyaçlarını da karşılamak istediklerini, daha fazla anlam aradıklarını çıkarabiliriz.

YEŞİL ADİL DÖNÜŞÜM (EKO)ANKSİYETEYE DE ÇÖZÜM OLABİLİR

İklim krizi durdurulamadığı sürece iklim felaketleri ağırlaşmaya ve sıklaşmaya devam edecek. Bu kriz derinleştikçe toplumsal psikolojiye yansımalarını daha sık görmeye başlayacağız, özellikle de en ağır etkilerini hayatının büyük bir kısmında deneyimleyecek gençlerde. Ama bu psikolojik yükü gençlerin sırtına yüklemek büyük bir hata olur, özellikle za-

man aleyhimize çalışırken. Sorumluluktan kaçmak yerine gençlerin beklentilerini anlayarak iklim krizine karşı harekete geçebilir, ülke genelinde bir [yeşil adil dönüşüm](#) başlatabilir, geleceği parlak yeni yeşil iş kolları ve sektörler yaratabilir, mevcut yeşil sektörlere yatırımları artırabilir ve gençleri bu alanlara yönlendirebiliriz. Böyle bir atılımın gerçekten etkili olabilmesi için yalnızca birkaç politika olarak düşünülmemesi, karşılaştığımız varoluşsal sorunun adeta bir milli seferberlik olarak görülmesi gerekiyor. Bu atılımın tek olumlu etkisi sağlanacak iş olanaklarıyla yaratılacak maddi güvenlik de olmayacak. Yeşil adil dönüşüm gençlerin işlerinde anlam bulmasının, topluma faydalı olduğunu hissetmesinin, çözümün bir parçası olmasının da anahtarı olabilir.

Yazıyı bitirirken kendi deneyimimi de sizlerle paylaşmak istiyorum. Şu ana kadar "gençler"den üçüncü

"Sorumluluktan kaçmak yerine gençlerin beklentilerini anlayarak iklim krizine karşı harekete geçebilir, ülke genelinde bir yeşil adil dönüşüm başlatabilir, geleceği parlak yeni yeşil iş kolları ve sektörler yaratabilir, mevcut yeşil sektörlere yatırımları artırabilir ve gençleri bu alanlara yönlendirebiliriz."

şahıs olarak bahsettim ama aslında ben de Y kuşağının bir üyesiyim ve akranlarım gibi geleceğimle ilgili birçok kaygım var. Kaygılarım genellikle gündelik hayata dair. Ama kaygılarım birçok zaman iklim krizinin sebep olduğu yıkımı, felaketleri, nesilleri tükenen canlıları ve dünyanın dört bir yanında acı çeken insanları alanım gereği yakından takip etmemden de kaynaklanıyor. İşimin üzerimde yarattığı psikolojik yükü inkar edemem ama her sabah beni bilgisayarım başına oturtacak gücü de bu konuda etki yaratabilecek bir konumda olmaktan alıyorum. Bu alanda çalışıp üretmek (Bu yazıyı yazmak gibi), hissettiğim kaygı ve endişelerle baş

etmemi ve hayatımı anlamlandırmamı, zor anlarda enerji bulmamı sağladı.

Yanlış anlamayın, ben de kariyerimin oldukça başındayım ve tek başına hiçbir şeyi değiştiremem. Türkiye'deki umutsuzluk ve belirsizlik ikliminin de çoğu insana bir şeyleri değiştirebilecekleri inancını kaybettirdiğinin farkındayım. Ama korkuya, endişeye, yas duygularına teslim olmak zorunda değiliz. İklim değişikliği varoluşsal bir kriz olsa da elimizde birçok çözüm var ve hâlâ bu çözümleri uygulamak için geç değil. Buradaki en büyük sorumluluk, iklim krizinin yükünü bir sonraki nesle yıkmayı reddedecek, eyleme geçecek, toplumun ihtiyaçlarını ve beklentilerini karşılamaya hazır bir ülke yönetiminde ve önceki nesillerde yatıyor. Onlar harekete geçene kadar eylemsizliğin bir seçenek olmadığını hatırlatmak da şimdilik bize düşüyor. #

İklim Politikalarında Gençlik Temsiliyeti Neler Vadediyor?

Yeditepe Üniversitesi Kamu Yönetimi bölümünden öğretim üyesi Barış Gençer Baykan, insanlığın karşılaştığı en büyük ve karmaşık sorunlardan biri olan iklim değişikliğinin gençlerin sosyal, ekonomik ve siyasal yaşamlarına yeni yükler ve sorun alanları getirdiğini belirtiyor.

 Erhan ARCA

Ülkelerin iklim politikalarında gençlere yaklaşımı gelişmişlik düzeylerine göre nasıl değişimler gösteriyor?

Gelişmekte olan ülkelerde, özellikle Asya ve Afrika'da yaşayan gençler, iklim değişikliğinden ve onun olumsuz sonuçlarından gelişmiş ülkelerde yaşayan gençlere oranla daha çok etkileniyor. Olağandışı hava olayları, yüksek sıcaklık, su kaynaklarının kıtlığı, sağlıklı olmayan koşullar, tarım ve gıda sektöründe yaşanan olumsuzluklar, doğal kaynakları ele geçirmek amacıyla yaşanan iç çatışmalar, gençlerin sağlığını ve güvenliğini tehdit ediyor. Göç ve çatışmalar da iklimdeki istikrarsızlıkların sonucu olarak ortaya çıkabiliyor. Çok sayıda genç, olağanüstü hava olaylarının en sert şekilde vurduğu yerlerde yaşıyor. Kuraklık riskinin yüksek olduğu Sahraaltı Afrika, ciddi sel tehlikesiyle karşı karşıya olan Güney Asya, Orta Amerika, Karayipler ve Pasifik Adaları'nın kıyı bölgelerinde olağanüstü hava olaylarının yoğunlaşması, bu bölgelerdeki gençlerin sağlığını ve güvenliğini tehlikeye atıyor. Dünya gençliğinin dörtte biri, genel dünya nüfusunun ise en az üçte ikisi uygun sanitasyona erişimi olmayan ülkelerde yaşıyor.

Tüm bu ülkeler Afrika, Asya ve Okyanusya'da bulunuyor. İklim değişikliği sonucu oluşan uzun kuraklık

dönemleri temiz suya erişimi kısıtlıyor. Bu durum kötü beslenme, su kaybı ve yetersiz temizlik gibi sağlıkla ilişkilendirilebilecek sonuçlara yol açabiliyor. Yüksek sıcaklıklar, gençlerin vektör aracılı hastalıklar gibi sağlık risklerine maruz kalmasını artırabiliyor. [Dünya Gıda Programı'na](#) göre insan sağlığına en büyük tehdit açlık ile kötü beslenmenin bileşimi. İklim değişikliği özellikle 1 milyar genç kadın ve erkeğin yaşadığı Afrika, Asya, Latin Amerika ve Karayipler'de gıda güvenliğini tüm açılardan etkileyecek.

Küresel Kuzey, iklim değişikliği etkilerinden daha az etkileniyor. Gelişmiş ülkelerde gençlerin karar mekanizmalarına katılabilmesi, iklim politikalarında az da olsa söz sahibi olması, olumsuz etkileri azaltacak politikaların oluşmasına katkıda bulunabilir. Aslında bu ülke yönetimlerinin gençlere verdiği değerle yakından alakalı. Sağlık, barınma, enerji ve eğitim politikalarında gençleri önceleyen politikalar varsa iklim politikalarına da sirayet ediyor.

“Ekonomik ve ekolojik sorunların birlikte çözülebileceğini anlamalıyız. Enerji politikası, tarım politikası, su politikası, kent politikası birbiriyle iç içe olan politikalar olmasına karşın ayrı kulvarlarda değerlendiriliyor”

Yapılan nüfus projeksiyonları Türkiye’de şu an yaşamakta olan gençlerin gelecek genç nesillerden daha kalabalık bir nüfusa sahip olduğunu gösteriyor. İklim politikalarında bu kalabalık grup ve karar mekanizması ilişkisi nasıl geliştirilebilir?

Gençliğin nüfus içindeki oranı azalıyor. [Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi](#) (ADNKS) sonuçlarına göre 2021 yılı sonu itibarıyla Türkiye’nin toplam nüfusu 84 milyon 680 bin 273 kişi iken 15-24 yaş grubundaki genç nüfus 12 milyon 971 bin 289 kişi oldu. Genç nüfus, toplam nüfusun %15,3’ünü oluşturdu. Genç nüfusun %51,3’ünü erkek nüfus, %48,7’sini ise kadın nüfus oluşturuyor. Nüfus projeksiyonlarına göre genç nüfusun toplam nüfus içindeki oranının 2025 yılında %14,3; 2030 yılında %14,0; 2040 yılında %13,4; 2060 yılında %11,8 ve 2080 yılında %11,1’e düşeceği öngörülmüyor.

Türkiye’nin genç kuşaklarının iklim değişikliğinden nasıl etkileneceği, kırdan veya kentlerde hangi gençlik gruplarının ne şekilde zarar göreceği; sağlık, doğal kaynaklara erişim ve tarım gibi alanlarda gençlerin iklim değişikliğinin sonuçlarından nasıl etkileneceğine dair çalışmalar yapılmadı. Öte yandan insanlığın karşılaştığı en büyük ve karmaşık sorunlardan biri olan iklim değişikliği gençlerin sosyal, ekonomik ve siyasal yaşamlarına yeni yükler ve sorun alanları getiriyor.

Gençlerin karar alma mekanizmalarında temsil edilmemesi iklim politikalarının planlanması, geliştirilmesi ve uygulanmasında etkinliği azaltıyor. Bu açıdan bakıldığında sivil toplumdan yerel yönetimlere, üniversitelerden Birleşmiş Milletler (BM) İklim Zirveleri’ne kadar birçok alanda genç nesillerin karar mekanizmalarına katılmaları, iklim değişikliği ile mücadele ederken geleceklerini sürdürülebilir bir

şekilde yapılandırma imkanı verecektir. Türkiye 27 yıldır iklim müzakerelerine katılıyor ama gençlik delegasyonunu henüz oluşturmadı. Gençlik örgütleri, siyasi partilerin gençlik teşkilatları, üniversitelerdeki çevre ve iklim toplulukları, Kent Konseyleri’nin Gençlik Meclisleri yerel ve ulusal tüm karar alıcı mekanizmalarda söz sahibi olmalı. Temsili katılımın ötesine geçmeli, oy ve sandalye sahibi olmalı.

Türkiye’de gençler sosyoekonomik eşitsizliklerin yol açtığı birçok sorunla karşılaşılıyorlar. Yeşil adil dönüşüm için bu eşitsizliklere de müdahale edilmesi gerektiği düşünüldüğünde, gençlerin iklim kriziyle mücadelede gözetmesi gereken unsurlar nelerdir?

Gençler gerçekten zor bir dönemden geçiyor. Türkiye’de gençlerin %28,3’ü ne eğitim alıyor ne de bir işte çalışıyor. İklim mücadelesini konuşmak lüks hale gelebiliyor. Belki bir bütün olarak bakarsak daha anlamlı olur. Ekonomik ve ekolojik sorunların birlikte çözülebileceğini anlamalıyız. Enerji politikası, tarım politikası, su politikası, kent politikası birbiriyle iç içe olan politikalar olmasına karşın ayrı kulvarlarda değerlendiriliyor. Kalkınma politikamızı gözden geçirmemiz ve bu politikayı toplumun ve gençlerin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde tasarlamamız gerekiyor. Büyük kentlerdeki barınma sorunu, gıdaya erişim, enerjiye erişim gençlerin önüne sürekli sorun olarak çıkacak. Ne yazık ki bu sorunlar tek başına gençlerin çözebileceği konular değil; politika kanalları tıkalı, örgütlenmede baskılar var. Dünyada

gençlerin iklim hareketine ağırlıklarını koymasıyla seçme ve seçilme yaşının düşürülmesi de gündeme geldi. Yerel seçimler başta olmak üzere, 16 yaşa seçme hakkı verilmesi yaygınlaşıyor.

Son beş yıldır iklim değişikliği ile ilgili siyasal, sosyal ve ekonomik tartışmaları kuşak kavramına değinmeden yapmak pek mümkün değil. Bu büyük ölçüde gençlerin iklim değişikliğini kuşaklar arası bir adalet sorunu olarak tanımlamalarından ve bu doğrultuda mücadele vermelerinden kaynaklanıyor. Günümüzde genç iklim aktivistleri, iklim değişikliğini yalnızca sürdürülebilirlik alanıyla değil, eşitsizlik üreten sistemik sorunlarla da ilişkilendiriyor. Teknik çözümlerden ziyade daha adil bir küresel sistem talep ediyorlar.

Uluslararası iklim anlaşmalarında gençliği kapsayan iklim politikaları süreç içerisinde ne gibi gelişmeler gösterdi ve sonraki süreçte ne gibi gelişmeler göstermesi gerekiyor?

Gençlik Konferansı (GK) 2005'ten bu yana gençlik delegasyonlarının önemli parçalarından biri haline geldi. Yıllık olarak BM İklim Değişikliği Konferansları'nın başlamasından bir hafta önce toplanan GK, dünya-

"Gençler gerçekten zor bir dönemden geçiyor. Türkiye'de gençlerin %28,3'ü ne eğitim alıyor ne de bir işte çalışıyor. İklim mücadelesini konuşmak lüks hale gelebiliyor"

nın farklı yerlerinden gençleri uluslararası gençlik iklim hareketini inşa etmek üzere bir araya getiriyor. Hareketin üyeleri tarafından organize edilen GK, yüzlerce genç iklim liderini kapasitelerini artırmak, deneyimlerini paylaşmak ve BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) sürecine bağlı olarak kampanyalar ve stratejiler üzerine işbirliği yapmak üzere bir araya getiriyor. Üç günlük konferanslar boyunca, GK genç delegeleri yaklaşan BM İklim Değişikliği Zirvesi'ne hazırlıyor ve YOUNGO'nun (UNFCCC Bünyesinde Gençlik ve Çocuklar Temsili) etkinliğini güçlendiriyor. GK'de geliştirilen ve dağıtılan araçlar sonrasında gençlik delegasyonları tarafından hem hükümetlerarası iklim değişikliği müzakerelerinde hem de kendi ülkelerinde kullanılabilir.

2009'dan bu yana gençlik örgütlerinin artan iklim müzakerelerinde yer alma taleplerini karşılamak üzere UNFCCC, temsiliyet statüsünü genişleterek gençlik STK'larına da UNFCCC konferanslarında resmi bilgi edinme, toplantılara katılma, konuşma süresi isteme ve lojistik destek alma hakkı verdi. BM iklim değişikliği ve gençlik ilişkisini yalnızca iklim müzakerelerinde temsiliyet üzerinden değil, diğer örgütlerinin rutin çalışmaları üzerinden de kuruyor. BM Çocuk, Gençlik ve İklim Değişikliği Ortak Çerçeve İnisyatifi (UN Joint Framework Initiative on Children, Youth and Climate Change) 2008 yılından bu yana 16 hükümetlerarası birimi ve birçok gençlik örgütünün gençlerin iklim değişikliği ile mücadele ve iklim değişikliğine uyum eylemleri için güçlendirilmesi ve gençlerin iklim değişikliği ile ilgili politika geliştirme süreçlerine katılma çabalarını da destekliyor.

Öte yandan iklim müzakerelerinin meşruiyeti tartışmalı hale geliyor. Sivil toplum örgütleri müzakerelerden dışlanıyor, fosil yakıt lobileri devletlerle süreci beraber götürmeye çalışıyor. 2024 yılında toplanacak COP 28 (Taraflar Konferansı) başkanlığına Abu Dabi Ulusal Petrol Şirketi'nin CEO'su Sultan Al Jaber atandı. Dünyanın farklı ülkelerinden sivil toplum örgütleri bu karardan vazgeçilmesi için BM Genel Sekreteri António Guterres'a açık bir mektup gönderdi. #

“Eğitim İklim Krizinden Etkilenirken İklim Krizini de Tetikleyen Bir Sistem”

Eğitim Reformu Girişimi'nin Eğitim Gözlemevi Koordinatörü Burcu Meltem Arık, “Her şey insan içindir” anlayışının öğretim programlarına hakim olduğunu söylerken, “Bunun tamamen değişmesi ve yalnızca insanı değil, bu gezegeni paylaştığımız yoldaş türlerin de iyi olma halini gözeten bir yaklaşımla mevcut programın alışıya edilerek yeniden tasarlanması gerekiyor” diyor.

 BuLut BAGATIR

Çevre Eğitimi ve İklim Değişikliği Dersi öğretim programına eklendi ve 2022/2023 eğitim/öğretim yılında dersler başladı. Daha net bilgilerin ikinci dönem tamamlandıktan sonra ortaya çıkacağını tahmin ediyorum ancak yine de ilk dönemin nasıl geçtiğini sormak isterim. Bunun yanı sıra ders programı hakkında neler söyleyebiliriz?

Ders hakkında neyin nerelerde nasıl kullandığına ve öğretmenlere dair Milli Eğitim Bakanlığı'ndan veri talebinde bulunduk. Bakanlıktan bir yanıt gelmeden bir şey söylemek zor. Çünkü kamuya açık bilgi mevcut değil. Örneğin çocuklar için ölçmenin nasıl yapılacağı hakkında çok açık bir bilgi yok. Bu konular hakkında açıklama bekliyoruz, açıklamanın ardından açık bir çağrı yapıp dersi uygulayan öğretmenleri bulmaya çalışacağız. Bu nedenle ben de şu an kapsamlı bilgiye sahip değilim. Fakat dersin içeriği ilk açıklandığında eğitimciler, ekologlar ve sosyologlardan oluşan bir uzman ekiple birlikte değerlendirdik.

Ders, daha önceki seçmeli Çevre Eğitimi dersinin iklim kazanımlarıyla genişletilmiş hali. Yani Çevre Eğitimi ve İklim Değişikliği dersi oldu. Daha önceki Çevre Eğitimi dersinin çok düşük oranda seçildiğini biliyoruz. Dolayısıyla bu dersin de düşük oranda seçildiğini tahmin ediyoruz ama dediğim gibi şu anda bunu söylemek için çok erken. İçeriğe baktığımızda bazı kazanımlar açısından önemli bulduk. Sonuçta böyle bir dersin olması önemli ama uzmanlar grubu olarak seçmeli olmasa, bütün derslerin içerisine kazanımlar aktarılsa çok daha etkili olacağını düşünüyoruz. Çok yoğun bir program, bu bütün eğitim programları için geçerli. Derinlemesine herhangi bir prog-

ramı ele almak ve kalıcı öğrenmeyi sağlayacak süreçler bakımından zorlayıcı olduğunu düşünüyoruz. Programda çocuklar için proje uygulaması var. Bu projeyi izlemek, anlamak önemli olacaktır. Birkaç hafta sürecek olsa dahi nasıl projeler olacağını görmek çok önemli. Dolayısıyla biz aslında dersi bahsettiğiniz gibi ikinci dönemin sonunda etkili değerlendirme şansına sahip olacağız. Mevcut halde öğretim programlarına baktığımız zaman çok yoğun, çok derinle-

mesine ve kalıcı öğrenmenin zor olacağını düşündük. Başka bir zorluğu daha vardı bu dersin. Özellikle dersi uygulayacak öğretmenler için Öğretmen Bilişim Ağ'ında (ÖBA) 6 saatlik çevrimiçi bir program hazırlandı ve paylaşıldı. 6 saatlik program bu kadar karmaşık bir konu için ne kadar yeterli olabilir? Dersi uygulayacak öğretmenler için daha farklı bir program inşa edilmesi gerekiyor.

Yanı sıra materyal eksikliği de mevcut. Konuyu takip edenlerden biri olarak biliyorsunuz ki çok fazla materyal var. Birçok mitin ve yanlış bilginin yayıldığı, sosyal medyada bilgi kirliliğinin olduğu bir alan. Türkiye'ye özgü, öğretmenlerin kullanabilecekleri materyal sayısı son derece sınırlı. Örneğin bölgesel farklılıkları içeren, öğretmenlerin kendi bölgelerinde iklimin nasıl etkili olduğu ve dolayısıyla ne tür tartışmalar yapabilecekleri ya da çocuklarla ne tür öneriler geliştirebilecekleri, projeler yapabileceklerine ilişkin bilgi son derece sınırlı. Ben bugün Karaman'da bir öğretmen olarak bu dersi uygulasam Karaman'ın iklim değişikliğinden nasıl etkilendiğine ait bilgiye erişimim sınırlı olur. Elbette oradaki uzmanları davet edebilirim ama ders materyali olarak çocuklarla

“Herkesin başka dünya tahayyülleri olduğunu, bütün farklılıklarla bir arada yaşamanın ne kadar önemli olduğunu ve bu farklılıkları kapsayacak bir anlayışın, hem değer anlayışının hem yaşam anlayışının okullarda hayata geçmesi gerekiyor”

kullanabileceğim materyallerin sayısı sınırlı. Dolayısıyla bu dersin böyle bir handikapı var. Dersin olması, seçmeli olsa dahi son derece önemli ancak ders sınırlı. Milli Eğitim Bakanlığı dersi açmasından kısa bir süre sonra da [İklim Değişikliği Eylem Planı](#) hazırladı.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı İklim Değişikliği Eylem Planı neler vadediyor?

Eylem planının da kendi içerisinde sınırları bulunuyor ancak yine de çok önemli bir adım. Çünkü daha önceki tartışmalarda iklim de-

ğişikliği dersinin yalnızca öğretim programları açısından ele alınmasını son derece sınırlı buluyorduk ve hep bunu söylüyorduk. [Eğitim Reformu Girişimi'nde](#) de sıkça vurguluyoruz. Konuya yalnızca öğretmek açısından bakılmamalı. Okul binalarının ya da diğer yapısal öğretmen politikalarının da düzenlenmesi elzem. Okulların onarıcı ve iklim krizini önleyici hale gelmesi gerekiyor. Örneğin güneş panelleri konulacaksa bunu çocuklar da inşa etmeli. Atıklar ve daha özelde gıda atıkları bir sorun değil, çözüm olmalı. Su tutma kapasiteleri de değişmeli. Bu biraz daha alan açıyor. Yeterliliğini elbette ki tartışabiliriz, elbette çok daha iyi olabilir. Bunun için Milli Eğitim Bakanlığı'nın bu programları geliştirirken sonraki adımlarda bir izleme ve geliştirme yapacaksa eğer davet ettiği uzmanlıkların çeşitlendirilmesi önemli olacaktır.

Bir başlangıç olarak çok değerli buluyorum. Bununla birlikte gerçekten etkili izlenmesi ve stratejinin güçlenmesi gerekiyor. Bence stratejiler ya da öğretim programlarının asıl kritik olan meselesi dersin nasıl ölçüleceği ve nasıl öğretileceği. Bu açılardan henüz açık bir bilgi yok ama talep edildiği durumda gelen yanıtı bakarak değerlendirmek gerekecek.

“İklim ve biyoçeşitlilik krizleri bakımından dayanışmanın ölüm kalım meselesi haline geldiği bir süreçte olduğumuzu düşünüyorum. Bu noktada da hem insan topluluklarının, bizlerin birbiriyle dayanışmasının hem de canlı türlerle, yeryüzünün kendisiyle dayanışmanın çok kritik olduğu bir dönemdeyiz”

Programın kapsam çerçevesinde çok yoğun olduğundan bahsettiniz. Derinleşme için ise konunun tüm derslerin içerisinde yer alması gerektiğini savunuyorsunuz. Bu, temelde bir değişim ihtiyacını gösteriyor. **Ekoloji: Bir Arada Yaşamın Geleceği** isimli kitaptaki bölümünüzde Aykut Çoban'ın insanı veya doğayı merkeze yerleştirmeyen merkezsiz düşünüş yaklaşımına vurgu yapıyorsunuz. Bununla birlikte doğa-kültür yaklaşımının altını çiziyorsunuz. Bunların eğitimdeki yansımaları nasıl olur?

Eğitimin felsefesinin ve amacının değişmesi gerekiyor. Mevcut haliyle baktığımız zaman eğitim insan merkezli. İnsan merkezlilik içerisinde “Nasıl bir insan?” tahayyülü sorusu oldukça fazla soru işaretine sahip. Eğitim sistemi içerisinde, örneğin evrensel değerlere sahip bir birey hedefi olmakla birlikte bunu programlar içerisinde görmüyoruz. Daha çok belirli bir başarı anlayışı var. Bunun yanında meslek edindirme süreci olarak tasarlanıyor. Çocuklar okusunlar, makul yurttaş olsunlar ve de bir meslek edinsinler. Fakat bunun ötesinde insan bugün bulunduğu krizin içerisinde “Nasıl bir arada yaşayacağız?” sorusunu sormuyor ne yazık ki.

Bu nedenle de hem Aykut Çoban'ın yaklaşımına hem de doğa-kültür yaklaşımına değinmenin çok önemli olduğunu düşünüyorum. “Her şey insan içindir” anlayışı çok hakim öğretim programlarına. Bunun tamamen değişmesi ve yalnızca insanın değil, bu gezegeni paylaştığımız yoldaş türlerin de iyi olma halini gözetken bir yaklaşımla mevcut programın alışı edilebilir şekilde yeniden tasarlanması gerekiyor. Çünkü eğitim yalnızca iklim krizinden etkilenen bir sistem

değil, aynı zamanda iklim değişikliğini tetikleyen bir sistem haline gelmiş durumda; hem insanın kendini konumlandığı yeri güçlendirmesi hem de binalardan tutun içindeki gıdaların, mevcut atıkların, su ve elektriğin kullanımı açısından.

Dolayısıyla daha bütüncül olarak bakabilmemiz, hem birbirimiz hem de diğer canlılar için bazı sorular sormamız lazım. Böyle bir eğitim anlayışı ile felsefesinin ve amacının kurgulanması ve değişmesi gerekiyor. Bu yapı davranışı çok etkiliyor. Amacı da bir yapı olarak düşünürsek insanın büyük, güçlü ve her şeyin insan için olduğu anlayışıyla yapılmış bir eğitimin yol açacağı davranış bizi bugünkünden farklı bir yere götürmeyecektir. Mevcut halde binaları düşünün; elektrik kullanımını, su tüketimini, atık anlayışını da o yapı etkiliyor. Pandemi o kadar çok okul paketli gıdaya geçti ki birçok okul gıdaya erişemedi, erişebilen okullar da çok ciddi bir atık meselesiyle karşı karşıya kaldı. Dolayısıyla eğitimin amacının ve felsefesinin bu açıdan değerlendirilmesi ve yenilenmesi gerekiyor diye düşünüyorum.

Merkezsizlik konusuna da tekrardan değinmek isterim. Şu anda merkezi bir öğretim programı var. Yani

tüm Türkiye'de çocuklar aynı kazanımlarla ve öğrenimle devam ediyorlar. Elbette ki bu fırsat eşitliği bakımından kıymetli ve ilkesel olarak belli kazanımlar ortaklaşabilir. Ancak iklim değişikliği ve biyoçeşitlilik açısından etkiler her bölgede farklı. Dolayısıyla kendi ihtiyaçları ölçüsünde bir öğrenme süreci yaşamıyorlar. Herhangi bir merkez kavramından biraz uzaklaşarak bölgenin, okulun, hatta o çocuğun ihtiyaçları doğrultusunda tasarlanabilen daha esnek, öğretmene özerklik tanıyan programlar açılması çok önemli.

Son olarak isterseniz biyomimikriden bahsedelim. Biyomimikride üç temel direğe vurgu yapıyorsunuz: Bir Arada Yaşam, Yeryüzüyle Birlikte Öğrenme ve Örmek. Biyomimikrinin üç temel direği eğitimde nasıl bir yer edinebilir?

Bir arada yaşamın çok kritik ve çok önemli olduğunu düşünüyorum. Kağıt üzerinde elbette böyle değildir ancak şu anki mevcut durumda okullar ayrımcılığı üreten yerler haline geldi, özellikle belli yerlerde, belli topluluklar için. Ötekileştirme son derece kritik bir mesele. Dolayısıyla yalnızca insan topluluklarını de-

ğil, insan toplulukları içerisinde ötekileştirilmiş herkesi, bütün toplulukları düşünerek adım atmak gerekiyor. Yanı sıra gezegeni paylaştığımız canlıları da düşünerek adım atmak gerekiyor. Bir arada yaşam yaklaşımını tek bir dünya, evrensel bir dünya olduğu tahayyülünden vazgeçerek yapmak çok önemli. Yine merkez konusuna geleceğiz ama bugün bir evrensel eğitim anlayışı var, hak temelinden bahsetmiyorum. Elbette çocuk hakları temelinde tasarım çok önemli. Ancak ülkelerin kendi koyduğu eğitim yaklaşımında tasarımlar ortak tek bir tasarım. Bütün çocuklar oraya girmek, uymak zorunda gibi bir anlayışla eğitim veriliyor ve bu anlayışla birçok çocuğu kaybediyoruz. Çünkü bu eğitim sistemi onlara uygun değil. Örneğin göçer topluluklar için uygun bir eğitim değil.

Herkesin başka dünya tahayyülleri olduğunu, bütün farklılıklarla bir arada yaşamının ne kadar önemli olduğunu ve bu farklılıkları kapsayacak bir anlayışın, hem değer anlayışının hem yaşam anlayışının okullarda hayata geçmesi gerekiyor. Bunun için aslında doğaya bakmak çok önemli. Çünkü doğada birbirinden farklı canlıların nasıl bir arada yaşadığına bakarak öğrenilecek şeyler var. Örneğin "Bir orman gibi kendini devam ettirebilen okullar nasıl mümkün olabilir?" sorusunu sormak oldukça kıymetli.

Tüm bunların dışında, iklim ve biyoçeşitlilik krizleri bakımından dayanışmanın ölüm kalım meselesi haline geldiği bir süreçte olduğumuzu düşünüyorum. Bu noktada hem insan topluluklarının, bizlerin birbiriyle dayanışması hem de canlı türlerle, yeryüzünün kendiyile dayanışmanın çok kritik olduğu bir dönemdeyiz. Bu yüzden yüzümüzü doğaya dönerek, ondan öğrenerek bir arada yaşamının mümkün olabileceği alanlar açmamız gerekiyor. Böylece hem bu zorluklarla ve krizlerle beraber başa çıkabilelim hem bu krizlerin daha da güçlenmemesi için birlikte çözümler bulabilelim hem de oluşan hasarları onarabilmek için yine bu alanda çalışmalar yapabilelim. Eğitim de elbette ki tek başına bir çözüm değil. Ama bu çözüm süreçlerinde önemli bir paydaş. Eğitimi de bu bakımdan yeniden değerlendirmek çok kritik olacaktır. #

“Bir Aradalığı Kurmak En Büyük Aciliyet”

Kadir Has Üniversitesi öğretim üyesi Dr. Mine Yıldırım, örgütlenmenin yereldeki problemlere cevap vermesi gerektiğini hatırlatırken, “Bu, her birimiz kendi küçük yerel iklim krizi gündemimize kapanalım anlamına gelmiyor. Aksine yereldeki hayatlara değebildiği ölçüde küresel idealleri, iklim adaletini, iklim krizinin küresel seyrini konuşabiliyoruz” diyor.

 BuLut BAGATIR

Dünyada iklim konusu çevresinde oluşan gençlik hareketlerinin kiteselleştiğini ve sansasyonel eylemlerini görüyoruz bir süredir. Türkiye’de de bu alanda bir gençlik hareketi var ama oldukça yeni ve cılız olduğunu söyleyebiliriz. Tabii Türkiye aynı zamanda ciddi bir demokrasi krizi içerisinde. Bunu da hesaba katarak Türkiye’deki iklim ve gençlik hareketleri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Türkiye’nin iklim krizinden ne kadar etkileneceğini düşündüğümüzde Türkiye’de de kuvvetli bir iklim gençlik hareketinin olması, genç kuşakların iklim hareketi içerisinde örgütlenmesi pek şaşırtıcı değil. Türkiye 85 milyon nüfusa sahip bir ülke. Nüfusun en az üçte biri 15-25 yaş aralığında. Türkiye, hem içinde bulunduğu iklim değişikliğinden etkilenecek Akdeniz kuşağının en genç ülkesi hem de Avrupa ülkeleri arasında en genç nüfusa sahip ülke. Buna bir de Türkiye’de ekolojik muhalefetin, çevre koruma konusunda toplumsal muhalefetin ve yerel örgütlenmenin hâlâ kuvvetli olduğunu eklememiz lazım. Türkiye’deki iklim değişikliği hareketinde elbette ki

çok umut verici gelişmeler var fakat Avrupa’yla ya da Batı ile kıyaslandığında, son beş yıldır düzenli olarak artan bir görünürlüğe sahip olsa da aynı hareketlilikte görmüyorum. Türkiye’deki söylemin kuvveti biraz daha inişli çıkışlı seyrediyor. Hareket iklim grevi gibi zamanlarda ivme kazanıyor. Kuvvetli bazı eylemleri oluyor. COP zirveleri ve yine 2021 Mart’ta kuvvetli bir çıkış yaparak [İklim için Gençlik](#) hareketinin Türkiye’de kurulması bunlara örnek olarak verilebilir. Bir yandan sivil toplum kuruluşlarının iklim gençlik hareketleri var. Geniş, çok fazla bileşene ve paydaşa sahip bir iklim hareketi var ve görünürlük de kazanıyor. Ancak ben bu görünürlüğün toplumsal örgütlemeye, hareketin içerisine yeni bileşenler ya da farklı sosyoekonomik kesimlerden bileşenler katmaya aynı oranda yansıyor yansımadığından emin değilim. Bu zaman içerisinde görebileceğimiz bir şey.

Rahatlıkla söyleyebiliriz ki demokratik açıdan bir baskı ortamı içerisindeyiz, haklar açısından çok ciddi kaygılarımız var. Elbette ki siyasi faaliyete ya da bir şekilde görünür olmaya istekli genç arkadaşlarımızın kaygılanmaları çok normal. Avrupa'daki eylemlerin biraz daha radikal eylemler olduğunu görüyoruz. Bir sanat eserinin yıpranmasına çok üzülme; çok tartışılabilir bir şey. Bu eylemin tabii ki sansasyonel bir tarafı var ama ben iklim eylemlerini topluma verdiği mesaj ve hareketi büyütme yönelik kapasitesi açısından da tartışmalı buluyorum. Hareketin, tabandaki hareketi ne kadar örgütleyebildiğiyle değerlendirilmenin geçerli ve önemli olduğunu düşünüyorum ki Türkiye'de de bu zayıf. Avrupa'da demokrasi ve haklar açısından daha büyük hareketler, daha serbest bir alan; burada ise serpilmiş bir hareket var. Ama bu Avrupa'daki etkileri daha büyük demek değil. Avrupa'daki hareketlerin çevre düzenini ya da iklim krizinin siyaseti etkileme gücüne Türkiye'de sahip değiliz, gibi bir kıyaslama da doğru değil. Bugün Fransa'da 2 milyon kişi grevdeyken Türkiye'de grev yasakları var. Fransa'daki çok büyük bir toplumsal muhalefet ama Türkiye'de 2 milyon kişi greve çıktığında ne kadar önemli ve güzel gelişmeler olabilir hayal dahi edemiyoruz. Toplumsal hareketlilik var Avrupa'da. Türkiye'de daha sıkıştırılmış alanlarda mücadele etmeye çalışan bir hareket söz konusu. Yalnızca iklim gençlik hareketi değil, tüm toplumsal muhalefet açısından söylüyorum bunu. Ancak ha-

Gezegenin geleceği ve ekolojik dengenin korunmasına dair kaygıları ortaya çıkaran bir pandemi yaşadık.

Pandemi de iklim krizini net bir şekilde ortaya koydu. İklim krizinin yıkıcı etkilerinin ne kadar eşitlik-siz, ne kadar adaletsiz dağıldığına dair hem bir gerçeği hem de ne kadar adaletsiz ve farklılaşmış bir şekilde açığa çıktığını gösterdi.

kikaten çarpan etkisinin belki daha bile kuvvetli olabileceğini düşünüyorum. Bu nedenle umutsuz değilim. Çocuklar ve gençlik arasındaki örgütlenmelerin Türkiye'deki politik iklimden kötü etkilendiği aşikar. Ama her baskı kendi direnişini, muhalefetini yaratıyor. Yeni nesildeki iklim krizi kaygısının, endişenin harekete geçmeye evrilmesi için çok güzel ve uygun bir ortam, bir arka plan mevcut. Bunun da Türkiye'de çok önemli bir avantaj olduğunu düşünüyorum.

Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerdeki ekonomik krizler ve eğitim hakkı, barınma hakkı gibi temel haklardaki çarpıcı sorunlar birincil endişe kaynakları arasında. İklim değişikliği ise bu sorunları çarpan etkisiyle daha da kuvvetlendirebilir. İklim eylemi bu noktada, gençleri de gözeterek nasıl cevaplar sunabilir?

İklim hareketi, iklim eylemleri ve iklim krizi çalışmaları sayesinde yaşadığımız toplumsal ve ekonomik krizin, iklim kriziyle ne ölçüde iç içe olduğu, ne kadar ayrılmaz olduğu bir kez daha ortaya çıktı. Gezegenin geleceği ve ekolojik dengenin korunmasına dair kaygıları ortaya çıkaran bir pandemi yaşadık. Pandemi de iklim krizini net bir şekilde ortaya koydu. İklim krizinin yıkıcı etkilerinin ne kadar eşitlik-siz, ne kadar adaletsiz dağıldığına dair hem bir gerçeği hem de ne kadar adaletsiz ve farklılaşmış bir şekilde açığa çıktığını gösterdi. Pandemi tamamen bitmemekle birlikte kapıları biraz aralanıyor. Pandemi çağının içinde yaşıyoruz. İklim krizi, genel sağlık sorunlarının tümünü bütün yıkıcı etkileriyle birlikte

“Toplumun apolitikleştirildiği, duyarsızlaştığı noktaların her birini iklim kriziyle birlikte düşünmemiz gerekiyor. İklim krizi uyarı olan ya da siyasete ve adalet fikrine iklim krizi üzerinden bakan genç arkadaşlara sömürülerin bağlantılarını anlatmamız gerekiyor”

artıracak. Bundan en çok etkilenecek yetişkin yaşına henüz gelmemiş olan nüfus kesiminin şimdiden tüm gelecek tahayyüllerinin, hayallerinin, arzularının, gelecekle ilgili herhangi bir düşüncelerinin en tekil ölçekten en geniş hayat projeksiyonuna kadar temelinden sarsıldığını düşünüyorum. İklim krizi kurduğumuz pek çok hayalin gerçekleşmesinin imkansız olduğunu ortaya çıkartıyor, belki de hareketin henüz kitlesel olarak Türkiye’de örgütlenememesinin bir nedeni bu. Çünkü bir şok etkisi var. Hareket kendi jenerasyonuna, sonraki jenerasyona ve bütün dünyaya diyor ki: “Bir geleceğimiz yok, bu gelecek hayallerini taşıyabilecek bir dünya yok.”

Dolayısıyla okul grevlerini, eğitimi de bu şekilde tüm eşitsizlikleriyle birlikte düşünmemiz gerekiyor. Yine de eğitimin sunduğu bir gelecek hayali var. Aksi halde neden eğitim alırsınız? Piyasanın bizi gördüğü şekliyle bir insanın beşeri sermaye olarak büyümesi, derinleşmesi, kendini gerçekleştirme, piyasanın sunduğu tüm hayallerin bile artık gerçekleşmesinin imkansız olduğu bir noktada. İklim hareketi bunu ortaya çıkartıyor. Dolayısıyla cevaplar da gençleri gözetken adımlardan gelecek. Ne kadar çok çalışırsanız, ne kadar sisteme dahil olursanız, ne kadar geniş ölçekte borçlanırsanız o kadar mutlu bir hayat olduğu algısı hem ekonomik kriz hem de iklim kriziyle birlikte tamamen çökmüş durumda. Bunda belki olumlu

bir boyut vardır. Çünkü bu bir tür gerçeklik şoku. Aslında insanların kapasitelerinin sömürüldüğü, hem emek sömürüsüne hem de doğanın sömürülmesine dair ciddi bir uyanış, bir anlama anı. Bunun bir gelecek sunmadığına dair ciddi bir uyanış aslında. Hem iklim krizinin hem iklim eyleminin çocuklara ve gençlere sunduğu adalet perspektifinin bizimle birlikte ne yaşıyorsak bizden daha kötü durumda ve kırılgan olan kesimlere dair algıyı da ortaya çıkardığını düşünüyorum. Ben ne yaşıyorsam, benden daha yoksul olan arkadaşımı daha korkunç bir süreç bekliyor. Ben ne yaşıyorsam, sağlık hizmetine erişemeyen, sağlıklı gıdaya, suya erişemeyen akranlarımı giderek zorlayacak günler bekliyor. Artık iklim krizinden, ekolojik yıkımdan, hava kirliliğinden, sıcak dalgasından ya da iklim afetlerinden bizi koruyabilecek hiçbir güvenli site olmadığı, hiçbir organik gıda olmadığı algısının çocuklarda önemli bir şekilde oluşmakta olduğunu düşünüyorum. Bu da elbette iklim adaleti dediğimizde, yalnızca gezegeni en çok kirletenin en çok bedelini ödediği bir olgu değil, aynı zamanda nesiller arası adalet. Bir gelecek algısı yıkılırken başka türlü ve daha dönüştürücü olduğunu düşündüğüm bir gelecek.

Bireyin dünyadan ne aldığına ve dünyaya ne bırakacağına dair bir sorumluluk, dünyanın şu anki durumuna karşı ciddi bir farkındalık, belki bir öfke

ifade ediyor. Greta Thunberg'in son konuşmalarının duygusal olarak etkileyici çok kuvvetli bir tarafı var. "Bu ne cüret" dediğinde bütün dünya gençleri ve çocukları için bir öfkeyi ifade ediyor. Bu öfkenin hissedilmesinin önemli olduğunu düşünüyorum. Bizlere karşı, daha yaş almış nesillere karşı bir öfke. Ama sadece yıkıcı ve kendini azaltan bir öfke değil, dönüştürücü ve kuvvetlendirici bir öfkenin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü adaletsizlik karşısında öfkeleniyoruz. Hem bizim geleceğimizi çalanlara dair hem de bizden sonraki nesle yapılanlara dair adaletsizlik fikrinin bir öfkeyi de beslediğini ama öfkenin de adalet mücadelesini ateşleyebilecek en önemli kaynaklardan biri olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla ben gençler öfkelenip ne kadar mutlu olan biriyim ve ne kadar öfkelenip ne kadar yoğun bir dil kullandıklarının önemli olduğuna inanıyorum. O çok etkisi politik kapasiteyi artırıyor. Ekonominin nasıl günümüzde olduğu gibi işlemeye devam etmesi problemse siyasetin de öyle. Yeni bir dili kurmak adına duygusal yoğunluk çok kritik.

Aynı şekilde ana kirleticilerin, küresel oyuncuların yeşil badana söylemleriyle bu duyguları, öfkeyi bastırmaya yönelik cevaplar üretmeye çalıştığını görüyoruz. Bu kolektif duygu yoğunlukları çok önemli. Mesele gençlik hareketinden ziyade sosyoekonomik yıkıma dair bir siyaset. Ancak bir aradalıklar olduğu sürece iklim hareketinin gençlere cevap sunabileceğini düşünüyorum.

Yeni bir dilden bahsettik. Türkiye'deki iklim politikaları aslında bu yeni dile biraz kapalı duruyor. Türkiye'deki iklim politikalarının oldukça yetersiz olduğunu alınan kararlardan ve izlenen patikadan biliyoruz. Adalet, hakkaniyet gibi temel yaklaşımlardan eksik politikalar iklim politikalarına da yansımış durumda. Bu politikalarda gençler kendilerine nasıl bir yer buluyor?

Bu dilde gençlerin kendilerine yer bulmasının zor olduğunu düşünüyorum. Arada bir tür boşluk, bir tür rezonans var aslında. Adalet, hakkaniyet, eşit ve adil dönüşüm, sınıfsal sömürü, emek sömürsü, doğa-

"Ana kirleticilerin, küresel oyuncuların yeşil badana söylemleriyle bu duyguları, öfkeyi bastırmaya yönelik cevaplar üretmeye çalıştığını görüyoruz. Bu kolektif duygu yoğunlukları çok önemli. Mesele gençlik hareketinden ziyade sosyoekonomik yıkıma dair bir siyaset"

nın yıkımı, hak gaspı gibi emek siyasetinin ya da kapitalizmin toplumsal ve ekonomik eleştirilerine karşı bugüne kadar sosyal bilimlerin, toplumsal muhalefetlerin, toplumsal mücadele tarihinin biriktirdiği ve geliştirdiği kavramların gençlerin algısında referanslarının eksik olduğunu görebiliyoruz. Ben iklim krizi siyaseti üzerine dersler veriyorum, hareketle ilişkim de bu kavramların çalışılması, iklim krizi siyasetinin gelişmesiyle alakalı. İklim krizi siyasetinin gelişmesiyle ilgili şaşkınlığı görebiliyorum.

100-150 yıldır kapitalizme karşı gelişen toplumsal mücadele dili iklim gençlik hareketi içerisindeki arkadaşlara sanki yabancı bir dil gibi gelebiliyor. Aradaki depolitizasyon ya da apolitikleştirme, neoliberal düzen söylemleriyle kurulan, özellikle Türkiye'deki apolitikleştirmenin bir sonucu bu. İklim krizini toplumsal mücadeleler tarihinden koparmak, kapitalizmden koparmak bir ölçüde ne yazık ki başarılı. Dolayısıyla kurduğumuz siyasi müdahalede Türkiye'de iklim politikalarında her neyin eksik olduğunu düşünüyorsak, hem iklim politikalarında hem de toplumsal algıda, yeni nesiller arasında da eksik. Tabiri caizse biraz demode kavramlar olarak düşünülüyor. İkili bir işimiz var. Hem ana akım siyasete iklim politikalarıyla müdahale etmek hem de bunun iletişimini yapmak. Toplumun apolitikleştirildiği, duyarsızlaştığı noktaların her birini iklim kriziyle birlikte

"Yalnızca kendi yaşadığımız gerçeklik değil, başkasının yaşadığı ve bizden daha kırılğan olan kesimler harekete dahil oldukça bu hareket örgütlenebilecek. Aksi halde kendi eko baloncuğumuz içinde konuştuğumuz bir hareket olarak kalır"

düşünmemiz gerekiyor. İklim krizi duyarı olan ya da siyasete ve adalet fikrine iklim krizi üzerinden bakan genç arkadaşlara sömürülerin bağlantılarını anlatmamız gerekiyor. Ciddi bir görev var önümüzde. Bu bağlantıları kurmamız ve bağlantısalla ilişkiselliği göstermemiz çok önemli. Aradaki boşluğu kapatmak gerekiyor. Neoliberal piyasa düzeninin "Apolitik olmak mutluluğu getirir" vaadi çöktü. Son 30-40 yılda neoliberal düzenin üzerini örttüğü kavramları yeniden açmak gerekiyor. Her zaman emek sömürüsü ve ekolojik yıkımın bir arada olduğunu, emek sömürüsü ve toplumsal adaletsizliğin ve iklim adaletsizliğinin, iklim eşitsizliklerinin bir arada geliştiğini, dolayısıyla bunlara karşı mücadelenin de ortak bir dil ve perspektifle olması gerektiğini düşünüyorum.

Türkiye'nin farklı bölgelerinde gençlerin de içerisinde bulunduğu iklim eylemleri düzenleniyor. Ancak harekete baktığımızda daha çok İstanbul

odaklı kişilerin/grupların öne çıkmış olduğunu görüyoruz. Çeperdeki gençlerin görünür-lüğünün bu denli az olması bu ve benzer hareketlere zarar veriyor mu?

Kent çeperinde yaşayan ya da kent alanları dışında yaşayan gençlerin görünür-lüğünün az olması hareketin meşrutiyetine zarar vermiyor belki ama kesinlikle hareketin kuvvetine zarar veriyor. İklim hareketinin kent ağırlıklı bir hareket olmasını dünyada görüyoruz. Aslında son 150 yıl içerisinde giderek kent nüfusu artıyor. Bu da şu anlama geliyor: Daha kitlesel hareketlerin mekanları kent mekanları aslında. Ancak iklim hareketinde işaret ettiğimiz eşitsizlik son derece hayati. Çünkü iklim krizinin yıkıcı etkilerini; kent alanları dışında, geniş tarım toprakları, kırsal alanlar, ovalar, dağlar, tarım ve hayvancılık yapılan yerler, kent dışında sanayileşmiş ve kentsel kamusal alanlar dışında etkilenecek çok büyük bir coğrafya ve nüfus var. Bunun nasıl entegre ve angaje edileceği önemli çünkü iklim krizinin bedelini en ağır şekilde ödeyecek milyarlarca insanın henüz entegre olamadığı bir hareket bu.

Yaşadığı gerçekliği siyasetin diline aktaramamış, dolayısıyla örgütleyememiş bir hareketten bahsediyoruz. Bu soruyu bizim her zaman açık tutmamız gerekiyor. Çünkü iklim eyleminin etik, politik aksı burada duruyor. Yalnızca kendi yaşadığımız gerçeklik değil, başkasının yaşadığı ve bizden daha kırılgan olan kesimler harekete dahil oldukça bu hareket örgütlenebilecek. Aksi halde kendi eko baloncuğumuz içinde konuştuğumuz bir hareket olarak kalır. Bazen Avrupa'daki gibi radikal eylemler yapabiliriz, ses getirebilir. Ancak ihtiyacımız olan bir anda yükselip görünür-lük kazanan ancak daha sonra düşen bir hareket değil, düzenli ya da tutarlı bir şekilde genişleyen, örgütlenen bir hareket. Toplumda daha fazla gencin örgütlenebildiği, daha fazla yayılabilen bir hareket gerekiyor. Türkiye'deki bütün toplum-

Mutlaka Türkiye'deki taşrada, kent dışındaki alanlarda iklim krizinin etkilerinin doğrudan iklim siyasetine dahil edilmesi gerekiyor. Eşitlik, adalet açısından çok önemli. Fırsatı olanın fırsatı olduğu yerde yaşadığımız krizi konuşabilmesini sağlamamız gerekiyor. Bu sayede ilham verebilir, bir mücadele aksı kurulabilir. Dayanışma buradan geliyor.

sal hareketlerin de merkez üssü kentler oluyor, demokrasi mücadelesinde de böyle. Ama Türkiye bunun dışında da pek çok eşitsizliği barındıran bir yer. Doğuda zaten bir hak ihlali ve savaşların tarihi var. Her yereldeki yıkımın kendi gündemini ve siyasetini oluşturması gerekiyor, belki de en önemli şey bu. Doğu Karadeniz'de yaşayan bir genç tarımın yıkımını, kuraklığı, yağış düzenlerinin bozulmasını ya da ısınmayı başka türlü tecrübe edecek, bir

balıkçı köyü başka şekilde tecrübe edecek, Akdeniz havzasında yaşayan bir genç başka türlü tecrübe edecek. Örgütlenme yereldeki problemlere cevap verdiğinde kuvvetli olur. Bu, her birimiz kendi küçük yerel iklim krizi gündemimize kapanalım, anlamına gelmiyor. Aksine yereldeki hayatlara değebildiği ölçüde küresel idealleri, iklim adaletini, iklim krizinin küresel seyrini konuşabiliyoruz. Bu pek çok başlıkta böyle, her zaman gündelik olarak, mekansal olarak, bedensel olarak insanların hayatındaki ekonomik yıkımı siyasete dönüştürmek önemli. Çünkü burarlardan hassasiyetlerimiz, kırılganlıklarımız kuruluyor. Bunun nasıl olacağı da yerelleşmeyle ilgili. Mutlaka Türkiye'deki taşrada, kent dışındaki alanlarda iklim krizinin etkilerinin doğrudan iklim siyasetine dahil edilmesi gerekiyor. Eşitlik, adalet açısından çok önemli. Fırsatı olanın fırsatı olduğu yerde yaşadığımız krizi konuşabilmesini sağlamamız gerekiyor. Bu sayede ilham verebilir, bir mücadele aksı kurulabilir. Dayanışma buradan geliyor. Zaten eşitsizlikler ve şiddetle boğuşan coğrafyalarda bunun katlanarak artacağı, yani bu tablonun giderek daha kararabileceğini kendi aktörlerinin konuşabilmesi gerekiyor. Bunun için de bizim o söylemleri çok açık ve olabilecek en kapsayıcı şekilde örgütlememiz gerekiyor. Bu, Diyarbakır'daki insanlara gidip "Bakın, bu kuraklık hepimizi mahvedecek" diye İzmir'den konuşmak değil ama bir arada konuşmak. Bir aradalığı kurmak en büyük aciliyet bence. #

Diyarbakır'ın İhtiyaçlarına ve Potansiyeline Özgü İklim Aktivizmi

İklim krizi özellikle sosyoekonomik seviyenin diğer bölgelere göre nispeten düşük olduğu Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde çok az bilinen, tanımlanan, bu nedenle de etkilerini azaltmaya yönelik az aksiyon alınan bir fenomen. Çünkü Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi'nde belirtildiği üzere, en başta piramidin alt basamağındaki ihtiyaçların (sağlık, güvenlik, beslenme) giderilmesi gerekiyor ki üst basamaklara geçilsin. Aslında anlaşılmayan nokta şu ki iklim krizi sadece üst basamaklardaki ihtiyaçların bir noktası değil, piramidin hepsini yerle bir eden ve gündün güne etkilerini daha da fazla hissettirmeye başlayan bir afet. Tam da bu nedenle, iklim aktivizmi küçük detaylarda bile önem kazanıyor. Halkın bilincini artırmaya yönelik girişimler ve içerikler çok nadir, olanlar da kapsayıcı ve erişilebilir olmadığı için etkileri düşük. Ben de genç iklim aktivistlerinden biri olarak kendi kuşağımla başlayarak bunu değiştirmeye, bölgenin ihtiyaçlarına ve potansiyeline özgü iklim aktivizmi yapmaya çalışıyorum ki gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya bırakalım!

Avjin Aktop (18), Diyarbakır'da yaşayan bir iklim aktivisti

“Siz de Kuraklığa ‘Kırmızı Alarm’ Verin”

Can Suyumuz Projesi başta kendi bölgemiz olan Karadeniz bölgesi olmak üzere dünya ölçeğinde su-suzluk riskine karşı farkındalık oluşturmak amacıyla başlatılmış bir proje. Bu proje adı altında başlattığımız “Türkiye’de Kuraklık İçin Kırmızı Alarm” kampan-

yamız, hem iklim değişikliğine hem de su tasarrufuna dikkat çekiyor. Karadeniz Bölgesi sanıldığı kadar zengin bir bölge değil. Bölge belli bir süre yağmur almadığı zaman barajlardaki su seviyeleri düşüyor ve aynı zamanda bölgedeki kuraklık riski de artıyor. Küresel iklim değişikliğinin etkisiyle günümüzde kuraklık gitgide etkisini gösteriyor. Özellikle son zamanlarda yaşadığımız kış kuraklığı bizlere konunun ne kadar ciddi olduğunu ve önlem alınması gerektiğini gösterdi. Amacımız bu doğrultuda kuraklık için bir afet planı hazırlanması. Hep birlikte kuraklığın etkilerini azaltabiliriz bu sürece dur diyebiliriz. Siz de kuraklığa “Kırmızı Alarm” verin.

Zeynep Köse (18), Can Suyumuz Projesi

“Gençliğin ve Dolayısıyla Hepimizin Fırsatı”

[İzmir Genç Sürdürülebilirlik Elçileri Programı](#), Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na (SKA'lar) ulaşılmasına katkıda bulunmaları için gençleri harekete geçirmeyi amaçlayan bir girişim. Girişimin özü, daha iyi bir dünya yaratmak için gençlerin harekete geçmelerini sağlamak ve savunuculuktaki geleneksel rolün ötesine geçmek. Girişimin temel yönelimi ise, üniversite mezunu gençleri SKA'lar doğrultusunda proje tabanlı uygulamalarla deneyimlendirerek, kamu ve özel sektörde sürdürülebilirlik departmanları için yetişmiş insan kaynağı yaratmaktır. İzmir Genç Sürdürülebilirlik Elçileri Programı müfredatı altı haftalık interaktif küçük grup çalışmalarının bulunduğu eğitimler içeriyor. Eğitimler arasında gençlere kentin sürdürülebilirlik çalışmalarına katılmak için ilham vermeyi amaçlayan “Gençlik Forumu Konuşmaları” da bulunuyor. Profesyonel saha çalışanları ve üniversitelerden davet edilen öğretim üyeleri, forumlarda yaptıkları

rı konuşmalar ve sunumlarla gençlere sürdürülebilirlik vizyonu kazandırmada etkili olacak paylaşımlarda bulunuyor. Program kapsamındaki kuluçka sürecinde gençler tarafından geliştirilen projeler, düzenlenen “demo day” etkinliğinde uzmanların ve akademisyenlerin oluşturdukları bir jüri tarafından değerlendiriliyor. Uygulanabilirliği olan projeler için mentör desteği ile projeler geliştirilerek, paydaş kurumlarla hayata geçirilmesi için işbirliği yapılıyor. İzmir Genç Sürdürülebilirlik Elçileri Programı, İzmir’de kent ittifakı yaklaşımı ile yerel ve küresel paydaşlarla etkileşim kurmaya odaklanan bir ekiple, İzmir Sürdürülebilir Kentsel Gelişim Ağı ve Ege Sanayici ve İşinsanları Derneği tarafından desteklenen bir girişim; programın müfredatı SÜGEP Academy tarafından hazırlanıyor ve uygulanıyor.

Umut Dilsiz, İzmir Genç Sürdürülebilirlik Elçileri Programı

Çocuğu Anlayarak Kenti Anlamak

Şehir plancısı ve kent tarihçisi Gizem Kıyığı, çocuklarla birlikte bir kenti daha fazla keşfedecek, sahiplenmeyi sağlayacak ve kenti başka canlılarla birlikte paylaştığımızı hatırlatacak bir kamusal planlama yaklaşımı öneriyor. Kıyığı, "Böylece çocuklar diğer türlerle doğrudan ilişkiye geçerken adalet bağlamını da yalnızca konutlara sığdırmaktan kaçınıyoruz" diyor.

 Erhan ARCA

Giderek araba odaklı hale gelmiş ve kentsel dönüşüm projeleri ile yık-yap ekonomisinin kurbanı olan kentlerde, mekansal adaleti çocuk ve gençlik perspektifini de aktif şekilde barındıran politikalar ile kurgulamak kamusal alanda ne gibi etkiler yaratır?

Öncelikle şunu söylemek gerekiyor; daha fazla denetim yaratır. Çünkü kentte yalnızca kentsel dönüşüm bağlamıyla yapılan inşaatların değil, yazın ya da yılın belirli zamanlarında hayatımızı çok etkileyen inşaat ve altyapı faaliyetlerinin de aslında kente bir maliyeti var. Bu maliyet yalnızca görüntü kirliliğinden, inşaat makinalarından ya da açık inşaat alanlarıyla dolu bir kentte dolaşamamak, bir yerlere erişmemekten ibaret değil. Sözü ettiğim faaliyetlerle birlikte kentlere aslında çok ciddi bir kimyasal salımı oluyor. Özellikle daha eski, belirli bir yıldan önce yapılmış yapılarda asbest tehlikesi bulunuyor. Yıkım çalışmalarının hepsinin bir noktada hayatımıza çeşitli etkileri var. Uzun vadede toplum sağlığına yönelik etkileri çok daha fazla konuşmalıyız. Bu tarz inşa faaliyetle-

rinden elbette ki çocuklar, yani gelişim döneminde olan bireylerin hepsi, bir yetişkinden çok daha fazla etkileniyor.

Çocuklar inşa faaliyetleri nedeniyle belki şimdi göremediğimiz ama ilerleyen süreçlerde görülecek birçok halk sağlığı problemiyle başa çıkmak zorunda kalacaklar. Çocuklara gelecek bağlamıyla çok bakmasak da konusu geçen faaliyetler hem çocukların gelişim süreçlerini etkiliyor hem de yetişkinlik hayatlarındaki yaşam kalitesini bozuyor. Şimdilik inşaat faaliyetlerinin denetimi gibi süreçlerde bunlar çok hesaba katılan, göz önünde bulundurulmuş konular değil. Ama şayet mekansal adaleti çocuk ve gençlik bağlamında düşünürsek ilk önce gözümüzün gördüğü değil, gözümüzün görmediği alanlarda da bu faaliyetlerin kente, doğaya, kentin içinde bulunduğu çevreye, havaya, toprağa ve suya nasıl etki ettiğine bakmamız gerekiyor. Aksi takdirde gelecekte söz edemiyoruz, yol alamıyoruz.

“Mekansal adaleti çocuk ve gençlik bağlamında düşüneceksek ilk önce gözümüzün gördüğü değil, gözümüzün görmediği alanlarda da bu faaliyetlerin kente, doğaya nasıl etki ettiğine bakmamız gerekiyor. Aksi takdirde gelecekte söz edemiyoruz, yol alamıyoruz”

Çocuklar da gözetilerek kurulan bir mekansal adalet ve yeşil adil dönüşüm arasında nasıl bir bağlantı var?

Yeşil adil dönüşüm genellikle bina sertifikaları bazında tartışılıyor: Yeşil binalar yapmak, kentsel dönüşümü yeşil hale getirmek... Ancak kamusal alanların dönüşümüne, kente bakışta bir dönüşüme ihtiyaç var. Ben yeşil adil dönüşümün kapsamını bu şekilde genişletmek isterim. Bizim kent kullanımımızda araç yoğunluğunu düşürecek politikalara; daha entegre, yeşil ve çevreci bir toplu ulaşım politikası mekanizmasına odaklanmaya ihtiyacımız var. Burada elbette “Ulaşımın çevreye ve kente maliyeti nasıl azaltılabilir?” sorusu ortaya çıkıyor.

Kamusal alanların yönetiminde, kamusal alanlarda, çocuk parklarının peyzajında tüm ekosistemi gözecek bir planlama gerekiyor. Çocuklarla birlikte bir kenti daha fazla keşfedecek ve sahiplenmeyi sağlayacak, kenti başka canlılarla birlikte paylaştığımızı hatırlatacak ve bunu kamusal yaşamın içerisine katacak bir planlama yaklaşımı kurulursa çocuklar diğer türlerle doğrudan ilişkiye geçerken adalet bağlamını da yalnızca konutlara sığdırmaktan kaçınılır.

Konutla birlikte kentte vakit geçirdiğimiz, aslında günümüzün çok büyük bir kısmını kapsayan alan, hem sosyokültürel olarak farklı gruplarla hem de diğer canlılarla kurduğumuz ilişkiler bağlamında daha şenkli olma ve müşterek bir alan yaratma potansiyeline sahip olabilir.

Bireylerin çocukluk dönemini geçirdikleri fiziksel mekanlarda eşitsizliklerin bulunması kendilerinden sonra gelecek olan nesli nasıl etkiliyor?

Buna yönelik yapılan çok uzun edimli çalışmalar var. ABD’deki [Opportunity Atlas](#) isimli bir çalışmayı, *Ekoloji: Bir Arada Yaşamın Geleceği* isimli kitaptaki bölümümde alıntılamıştım, çok çarpıcı ve kıymetli buluyorum. Bu, bireylerin çocukluk döneminden yetişkinlik dönemine kadar olan sürede doğdukları yerin, içinde yaşadıkları çevrenin onların gelişme sürecini ve yetişkinlik hayatını nasıl etkilediğini araştıran büyük kapsamlı bir proje. *The New York Times* da [“Posta Kodunuz Fırsatlarınızı Ne Kadar Belirledi?”](#) başlıklı bir çalışma yapmıştı.

Dezavantajlı koşullarda yaşayan çocuk, bu koşullardan psikolojik olarak etkileniyor ya da belirli eğitim

mekanizmalarına, kültürel ağlara ulaşamıyor. Yani bir bireyin gelişmesinde fiziksel gelişim kadar bu haklara erişim de önemli ki, birey aslında kendine yeni fırsatlar yaratsın ve gelişimini bütüncül bir şekilde sağlayabilsin. Kendi yetişkinlik hayatında da ne yapacağına ve nasıl yaşayacağına dair daha fazla seçim hakkı alabilsin. Yanı sıra elbette ki daha iyi, verimli, geçinebileceği, kendine yeten maddi koşulda yaşayabilsin.

Dezavantajlı bölgelerde doğan, büyüyen çocuklar bu bağlamda biraz daha geriden başlıyorlar diyebiliriz. Türkiye’de bir köyde yoksunluk içinde büyüyen bir çocuğun büyüüp doktor olması, gelişip bir yerlere gelmesi, büyük kariyer sahibi olması gibi hikayeler çok seviliyor. Ancak bunlar çok tekil hikayeler, mesele öyle değil. Eşitsizliği yalnızca kentlerdeki yoksulluk çerçevesinde de düşünemeyiz. Kırsal ve kentsel alanlarda haklara erişim bağlamında çok ciddi adaletsizlikler var. Dolayısıyla bu, adaletsizliğin giderilmesi ve o mekanın kentsel olarak geliştirilmesinden geçmiyor, nitelikli donanımlara sahip olmasından geçiyor.

Nitelikli donanımlara sahip olması için bir yeri betona boğmak, kentleştirmek, TOKİ projeleri gibi projeleri yapmakla sağlanmıyor, bu değil kastettiğimiz. Yeterli donanım; çocukların haklarına erişebilmesi, yani temel ihtiyaçlarına erişebilecekleri donanımların yaşadıkları mekanizmada, yaşamsal örgütlemelerde bulunması. Bunların olmadığı alanlarda hayat yolculuğu çok zorlu geçiyor.

Bir kente bakış açısında yetişkinler ve çocuklar arasında farklılıklar olduğunu ortaya koyan bir çalışmanızda soylulaştırma tartışmalarıyla sık sık gündeme gelen Tarlabası’nda çocukların öncülüğünde 300 yıllık bir ağaç olduğunu keşfettiğinizi ve bu sayede kentsel adalet bağlamını anıt ağaçlar ve diğer canlılarla kurabileceğiniz çıkarımını yaptığınızı belirtmişsiniz. Kentsel adaletin sağlanabilmesi adına insanlar ve diğer canlılar arasındaki simbiyotik ilişkiyi öne çıkaran sosyo-kültürel sürdürülebilir politikalar izlemek gelecek nesilleri ve dolayısıyla toplumu nasıl etkiler? Tarlabası’nda çocuklarla birlikte bir sokak gezisi sırasında bir ağaçla kesiştik ve çocuklar ağaçla oynamaya başladı. Bu durum, gerçekten kentsel dönüşümün o güne kadar pek daha tartışmadığımız “Bu inşaat faaliyetleri ve kentte yarattığımız debdebe diğer canlılara ne yapıyor ve diğer canlılarla olan ilişkimizi nasıl şekillendiriyor?” sorularını bende doğurdu. Kentsel dönüşümün komşuluk ilişkilerine etkilerine baktığımızda; insanları farklı sosyal ve kültürel alanlara gönderdiği ve bireyleri kendi komşuluk ilişkilerinden, akraba ilişkilerinden, sosyal dokularından uzaklaştırdığına ilişkin analizler yapıyoruz. Ama bu analizler çok insan merkezli oluyor. Çocuklara baktığımızda yalnızca insanlarla ilişki kuruyorlar; orada yaşayan hayvanlarla, sokaklardan

“Gençler arasında iklim krizi ya da biyoçeşitlilik krizi yetişkinlerin hayatında olduğundan çok daha büyük bir gündem çünkü onların gelecek senaryoları iklim krizi nedeniyle birçok felaket senaryosuyla dolu”

Flora İstanbul Haritası

Kartografi ve İçerik: Gizem Kıyıcı,
İllüstrasyon: Gözde Eyce
Tasarım: Gökçe Genç

fırlayan otlarla, 300 yıllık bir anıt ağaçla da ilişki kuruyorlar. Dolayısıyla o mahalleden kopmak, mahalenin dönüştürülmesi, aslında bu canlılarla kurduğumuz komşuluk ilişkisini de koparıyor. Bu deneyim "Canlılarla kurduğumuz ilişkiyi de bir komşuluk ilişkisi bağlamıyla değerlendirmeliyiz" önermesini benim hayatıma getirdi. Sürdürülebilir politikalar izleyebilmek için ilk önce karar veren mekanizmaların biraz romantik gibi gördüğü bu gerçekliği kabul etmesi gerekiyor.

Biz kentte yalnızca insanlarla ve yapılarla ilişki kurmuyoruz, diğer canlılarla da ilişki kuruyoruz. Bu ilişki bazen çok duygusal bazen de çevre sağlığını ve halk sağlığını etkileyen bir ilişki. Ama çocuklar için; oyun ilişkisi, arkadaşlık ilişkisi... Burada olan, ekoloji bağlamıyla karşılaştığımız "yoldaş türler" bakış açısının aslında hayata geçmiş, pratik edilen, süregelen bir tezahürü. Karar veren mekanizmaların öncelikle bunu kabul etmesi ve yaptıkları her girişimde, her kentsel müdahalede bu ilişkiyi gözetmesi gerekiyor. Bu ilişkide üç tane aktörden bahsediyorum: Birey; ağaçlar, böcekler, kuşlar gibi diğer canlılar; insanlar ve diğer canlılar arasındaki ilişki. Yani hem bireyler

Biz kentte yalnızca insanlarla ve yapılarla ilişki kurmuyoruz, diğer canlılarla da ilişki kuruyoruz. Bu ilişki bazen çok duygusal bazen de çevre sağlığını ve halk sağlığını etkileyen bir ilişki. Ama çocuklar için; oyun ilişkisi, arkadaşlık ilişkisi... Burada olan, ekoloji bağlamıyla karşılaştığımız "yoldaş türler" bakış açısının aslında hayata geçmiş, pratik edilen, süregelen bir tezahürü. Karar veren mekanizmaların öncelikle bunu kabul etmesi ve yaptıkları her girişimde, her kentsel müdahalede bu ilişkiyi gözetmesi gerekiyor.

arası hem diğer canlılar arası hem de bireyler ve diğer canlılar arasındaki ilişki korunmalı ve bu ilişkinin geliştirilebilirliği tartışılmalı. Politikaların da bu tarz bir bakış açısıyla yaklaşması gerekiyor.

"Sosyokültürel sürdürülebilir politikalar izlemek gelecek nesli nasıl etkiler?" sorusuna gelecek olursak, gençler arasında iklim krizi ya da biyoçeşitlilik krizi yetişkinlerin hayatında olduğundan çok daha büyük bir gündem çünkü onların gelecek senaryoları iklim krizi nedeniyle birçok felaket senaryosuyla dolu. Dolayısıyla bunlardan uzak kalamıyorlar ve öngöremedikleri bir gelecekle küçük yaştan itibaren mücadele etmek zorunda kalıyorlar. Bu anlamda bakarsak aslında iklim aktivizminin öncülerinin çocuklar olması hiç şaşırtıcı değil.

Bir yanıyla da iklim adaleti var. İklim aktivizmine ya da üretilen bilgiye, sürdürülebilirlik çerçevesindeki çalışmalara erişemeyen çocuklar, aslında bahsettiğim iklim krizi ve biyoçeşitlilik krizinden doğrudan en fazla etkilenecek olan kesimler. Bu nedenle bahsettiğim üç aktörlü ilişkinin güçlendirilmesi, iklim adaleti bağlamıyla da düşünmemiz gereken bir nokta. Toplum nasıl etkileyeceğine gelecek olursak bu ilişkileri gözetilen politikalar izlemek daha güçlü ilişkilere ve daha fazla ihtimam pratiğine olanak sağlar. Aslında bu üç aktörlü ilişkiyi gözetmek çok katmanlı olarak hayatımızı zehreden kentleşme ve süregelen mekan üretim pratiklerine de böyle bir hassasiyetle müdahale etme ve dönüştürme imkanı tanıyor bize. #

Doç. Dr. Ahu ERGEN, Bahçeşehir Üniversitesi Öğretim Üyesi
ahu.ergen@vs.bau.edu.tr

Cumhuriyetimizin 100. Yılında Afet ve Sürdürülebilir Kalkınma

Bugün 8 Şubat 2023. 10 ilimizi etkileyen çok büyük bir afetle karşı karşıyayız. Ne yazık ki binlerce vatandaşımız göçük altında, binlercesi yaralı. Dünyada benzeri az görülen bir yardımlaşma ve destekle yaralar sarılmaya çalışılıyor.

BAZI SORULARI KENDİMİZE SORMALIYIZ

2023 Cumhuriyetimizin 100. yılı. Geleceğimiz için, çocuklarımız için umutla girdik yeni yıla. Umut hiç tükenmez. Birlik duygusu hiç bitmez bu topraklarda. Ama... Bazı soruları kendimize sormalıyız. Örne-

ğin, doğa olayları bazı ülkelerde afete dönüşmüyor. Onlar neyi farklı yapıyor? Kentsel dönüşüm çerçevesinde yapılan binalar, yollar nasıl çöküyor? Nereelerde sıkıntı var? Bilim insanları yıllardır bu faya ve diğerlerine işaret ederken, yüz yıllardır fayların yeri belliyken, ülkemizin önceliği neden deprem olmuyor? Deprem ülkesiyiz ama deprem kültürümüz var mı? Kaçımız arama-kurtarma yapabiliyoruz? Kaçımız ilkyardıma biliyoruz?

Kalkınmak istiyorsak, özellikle sürdürülebilir kalkınma istiyorsak, en başta eğitime odaklanmalıyız.

Çünkü kalkınmaya dair tüm çözümler nitelikli eğitimle doğrudan ilişkili. Nitelikli eğitim sürdürülebilir kalkınmanın en önemli itici gücü.

ÇARE 4. SKA'YA YATIRIM YAPMAKTAN GEÇİYOR

Son yıllarda müfredatta, şirketlerin eğitimlerinde, devlet gündeminde, kısacası pek çok yerde karşımıza çıkan 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacı (SKA) aslında insan, gezegen ve refah odağında sürdürülebilir şekilde kalkınmanın yollarını gösteren bir pusula. SKA'ya ulaşmada, bu son afetin etkisiyle zorlanmaya başlayabiliriz.

Önceliğimiz elbette canları kurtarmamız, yaraları sarmamız olacak. Bunun için her zaman olduğu gibi el ele veririz. Ama bir sonraki depremde yaşadıklarımız artık aynı olmamalı. Bunun çaresi nitelikli eğitime yani 4. SKA'ya yatırım yapmaktan geçiyor. "Nasıl bir eğitim?" dersiniz, etik olmayan davranışları (çalma-liyakatsizlik-dolandırma-rüşvet gibi) azaltacak **değerler eğitiminin** tüm ilköğretim, lise, üniversite boyunca devam etmesi. Bir diğeri yine öğrenim hayatı boyunca ve yaşam boyu eğitim çerçevesinde

alınacak **afet bilinci eğitimleri** ile tüm vatandaşları hazırlıklı kılabilmek olacaktır. Yine **sürdürülebilirlik okuryazarlığı eğitimleri** ilköğretim, lise, üniversite ve iş yaşamında her seviyede hayati önem taşıyor. Çevre, ekonomi, toplum bağlamında düşünebilen, sistem düşünce-sine sahip bireyler yetiştirmek için sürdürülebilirlik okuryazarlığı eğitimlerine ihtiyaç var. Cumhuriyetin 100. yılında, bu büyük afete rağmen ülkemizi toplumsal, ekonomik ve çevresel bakımdan ileriye taşımak için sürdürülebilir bir kalkınmayı yakalayabilmek için eğitimi öncelikli mesele haline getirmeliyiz.

Hayatını kaybedenlere rahmet, yarallılara acil şifa diliyorum. #

"Önceliğimiz elbette canları kurtarmamız, yaraları sarmamız olacak. Bunun için her zaman olduğu gibi el ele veririz. Ama bir sonraki depremde yaşadıklarımız artık aynı olmamalı. Bunun çaresi nitelikli eğitime yani 4. SKA'ya yatırım yapmaktan geçiyor"

Gülin YÜCEL, Brika Sürdürülebilirlik
gulin@brikasurdurulebilirlik.com

Tasarımları Baştan Düşünmek

Geleneksel iş yapış şekillerinin gerektirdiği düzende ürünlerin doğru zaman ve en iyi fiyatla tedarik edilmesi, üretim sürecinin verimli ve en uygun maliyetle akması, satış ve teslimatın da üretimi takip eden en kısa sürede, stoklama yapmadan sevk edilebilmesi beklenir. Günümüzde popüler yönetim sistemi olan “Yalın Üretim – Lean” üretimde, israfın sıfırlanmasına odaklanır; maliyetlerin ve işçiliğinin minimuma düşürülmesi ile birlikte kâr marjının artırılmasını amaçlar.

Bu yeterli mi? Döngüsel ekonomi gözüyle bakıldığında “Hayır”. Olaya sadece ekonomik verimliliklerin artırılması ve buna firmanın kendi kontrolündeki alanda (fabrika giriş kapısı – fabrika çıkış kapısı) bakılması, toplam sistemdeki etkiyi görmemizi engelleyecektir.

Biraz açalım...

Üretim için gerekli girdiler nereden geliyor? Kimler tarafından ve hangi şartlarda üretiliyor? Çevresel veya insan sağlığını ihlal eden koşullarda mı çıkarılıyor ya da üretiliyor? Sosyal uygunluk açısından nasıl, yani tedarik zincirinde çocuk işçiliği kullanılıyor mu, sosyal ve fiziki şartlar çalışan refahına yönelik mi?

Tedarik zincirine yönelik bu soruları sormamız son derece gerekli. Aksi takdirde parçası olduğumuz zincirin etkilerini anlamamız mümkün değil.

Örnek verelim: Dünya ölçeğinde 5-17 yaş grubundaki 152 milyon çocuk yani dünyadaki çocuk nüfusunun %11'i çocuk işçi olarak çalışıyor. Bu çocuklardan 75 milyonu fiziksel ve zihinsel gelişimlerini olumsuz

etkileyen işlerde çalışıyor.

Dünyada her yıl ortalama 12 bin çocuk işçi, iş cinayetlerinde yaşamını yitiriyor. 182 sayılı ILO Sözleşmesi'nin 3'üncü maddesi, tanımlanan en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliğine hemen son verilmesi çağrısını yapmaktadır. “Bu konuda kanunlar var, zaten bunlara uyumlu hareket ediyoruz” demekle yetinirsek, sosyal uyumluluk açısından son derece kritik bir öneme sahip olan bu konuyu görmezden gelmiş oluruz.

Diğer taraftan -çevresel açıdan- yaklaşalım: Üretim için gerekli tedarikte eğer maden kullanımı var ise bunun nasıl yapıldığı yine büyük bir konu. Biyoçeşitlilik kaybının %90'ı kaynak (maden) çıkarma ve işlenmesi ile ilgili. Madencilik işlemlerinden yayılan kimyasallar toprağın, yeraltı sularının ve yüzey sularının kirlenmesine, erozyona, obruklara, ormanların kaybına neden olabilir. Her iki başlıkta da örnekler uzayabilir.

Burada söylemek istediğimiz; kendi sorumluluğumuzu “Verimliliği, israfı ve kaynakları kendi kapılarımızın ardında en iyi şekilde yönetmek” olarak görmek son derece dar görüşlü bir bakış açısı. Bunu düzeltmek ise ancak tasarımları düzeltmekle mümkün -neden/sonuç ilişkisinden bütünsel sistem düşüncesine geçerek, yaptıklarımızın diğer sistemler üzerindeki etkilerini anlama noktasına gelebilmekle...

Döngüsel tasarımlar kavramı da bu felsefenin bir çerçevesi. Tasarımı bir ürün tanımından çıkarıp bir amaca bağlamakla ilgili. Sürdürülebilirliği ve çevre-

ye saygılı bir başlangıç noktası olarak benimseyen tasarımcının, ürün yaratma sürecini yeni baştan düşünmesi gerektiğini savunmaktadır.

DÖNGÜSEL TASARIM FELSEFESİNİ NASIL UYGULARIZ?

Nispeten yeni olan bu felsefeye dönüşmek için şu adımları önerebiliriz:

([Ellen MacArthur Foundation'ın Circular Design Principles](#) / Döngüsel Tasarım Prensipleri Çerçevesi'nden esinlenerek oluşturulmuştur.)

Akışları Anlamak: Döngüsel akışları görmek; malzemelerin nereden gelip nasıl ürün haline dönüştüğüne, kullanım sonrası atığa veya diğer döngülerin içerisine girip girmediğine bakmak iyi bir başlangıç noktası. İlk etapta büyük bir belirsizlik ile karşılaşabilir; ne kadar "az" bildiğimizin farkına varabiliriz.

Bu noktada bize yardımcı olacak konu, daha iyi anlamamıza yardımcı olacak birtakım süreçler düşündürmektir. Örneğin,

- Süreç ve sistemlerin dijitalleşmesi, bize daha fazla bilgi sağlar mı?
- Atık süreçleri diğer dış süreçlere dönüşerek malzemenin yeniden hayat bulmasını sağlayabilir mi? (Rejeneratif düşünce)
- Doğa bu işi nasıl yapıyor? Biz, ne noktada doğa sistemlerinden uzaklaşıyoruz?

Fırsatları Tanımlamak: Döngüleri daha iyi anladıkça hem bireysel hem de organizasyonel fırsatları da görmeye başlayacağız. Ötesi, döngüsel tasarım aktif

bir "iyi olma hali"dir. Kurumsal olarak söylemek gerekirse iyi bir iş vakasıdır. Bu noktaya geldiğimizde iş modellerini, marka söylemlerimizi ve bu fırsatlar etrafında çalışacak takımlarımızı oluşturmaya başlayabiliriz.

Eğer fırsatın olmadığını düşünüyorsanız önerimiz, birinci adıma geri dönüp akışların üzerinden tekrar geçmeniz olacaktır.

Hollandalı meslektaşım Siem Hoffmans ve arkadaşları "Products that Flow" adlı kitaplarında mevcut sistemde tanımlı olmayan ekonomik fırsatların şu dört başlık altında bulunabileceğine dikkat çekiyor:

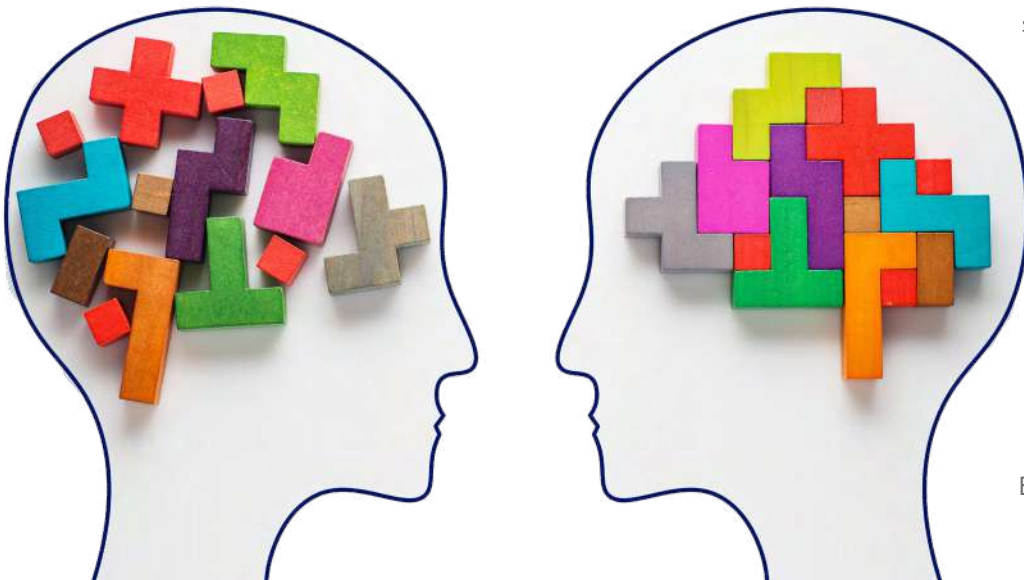
1) Akış Yönetimi: Farklı tarafların birlikte çalışarak, malzemenin akışını sağlamak amacıyla hizmet katmanları yaratmaları. Burada ilk akla gelen örnek kullanılmış pet şişeleri kabul eden ve getiren kişiye bir ödeme yapan otomat sistemleri. Dikkatli olunması gereken ise geri getirilmeyen pet şişelerin üreticiyi bir masraftan (getirene ödenecek para) koruması. Hoffmans bu sistemin idealinde, Almanya örneğinde olduğu gibi, üreticilerin toplamadıkları pet şişe (veya diğer atıkları) üzerinden vergi ödemek zorunda olmaları.

2) Tersine Lojistik: Üretilmiş malzemenin kullanım sonrası üreticiye geri dönmesi -yine arada servis katmanlarının yaratılması ile mümkün. Burada tüketiciyi içine alan, motive eden çözümler tasarlamak olanaklı. Örneğin pet şişeyi otomata getiren tüketiciye yiyecek-içecek kuponlarının verilmesi gibi.

3) Ayrıştırma Hizmetleri: Geri toplama esasında

"Üretim için gerekli girdiler nereden geliyor?

Kimler tarafından ve hangi şartlarda üretiliyor? Çevresel veya insan sağlığını ihlal eden koşullarda mı çıkarılıyor ya da üretiliyor? Sosyal uygunluk açısından nasıl, yani tedarik zincirinde çocuk işçiliği kullanılıyor mu, sosyal ve fiziki şartlar çalışan refahına yönelik mi?"

oldukça karmaşık bir konu. Plastik kapaklı bir salata sosu şişesini nasıl geri dönüştüreceksiniz? Plastik olarak mı, cam olarak mı yoksa yiyecek atığı olarak mı? Her bir malzemenin sisteme geri dönmesi için farklı seviyelerde ayırma ve ayrıştırma hizmetlerinin oluşması gerekir. Başka bir örnek polyster burgulu koton ipliği, ne şekilde geri dönüştüreceksiniz? Polyster olarak mı koton olarak mı? Ayrı ayrı yapmak istediğiniz durumda ortaya mekanik ayrıştırma, kimyasal ayrıştırma gibi konular çıkacak. Yine gelişmekte olan fırsat alanları.

4) Geridönüşüm Hizmetleri: Geridönüşüm de başlı başına bir uzmanlık konusu. Verimliliklerin artması hem süreçlere hem de teknolojinin gelişim fırsatlarına bağlı.

Unutulmamalıdır ki geridönüşüm döngüsel akışta "en son çare"dir çünkü malzemeyi geri dönüştürmek, önce orijinal malzeme noktasına getirmek, sonra da nihai ürüne getirmek için iki kat daha fazla enerji ve emek kullanır. Dolayısıyla en az avantaj sağlayan koşuldur. Bu amaçla, orijinal ürüne en çabuk değerini kazandıran tamir ve paylaşım olmak üzere tekrar kullanım, benzer amaç için kullanım ve en son

geridönüşüme başvurulmalıdır.

Dönüştürmek: Fırsatları tanımlayıp iş modelini ve marka söylemini gözden geçirdikten sonraki adım, işe koyulmak olacaktır. Neler düşünülmeli?

- Doğru malzemeleri nasıl ve nereden bulabiliriz?
- Döngüsel malzeme Ar-Ge'sini nasıl ve kimlerle yapabiliriz?
- Ortaya çıkacak yeni sistem nasıl çalışacak? Prototipleri nasıl oluşturacağız?
- İlerlemeye yönelik geri-dönüş mekanizmaları neler olmalı? Hangi aşamalarda devreye girmeli?
- Tersine lojistik yani üretimden tüketime giden malzemeler, nasıl bize geri gelecek?

Devreye Almak: Tasarlanan modellerin, hem ürün hem de malzemelerin, akışların, ilave katmandaki servislerin bizi ne kadar döngüsel yaptığını ancak her şeyi "sahaya" taşıdığımızda anlayabiliriz. Burada sürekli bir öğrenme olduğunu göreceğiz. Farklı iş birlikliklerinin gerekli olduğunu (Müşterilerle birlikte çalışmak dahil), ürün ve hizmetlerin yolculuklarını tüm paydaşlarımız ile birlikte takip etmemiz gerektiğini anlayacağız.

"Döngüsel tasarım noktasına mevcut sistemi dönüştürmemiz bir günde olamaz. Bu karmaşık bir dönüşüm yolculuğudur. Döngünün kapanması, tasarımı sağlayacağımız ideal boyuttur. Ancak bu noktaya giden yolda, önce döngünün yavaşlaması gereklidir"

Bu da bizi, döngüsel olarak, başlangıç noktamız olan “anlamak”a geri getirecek.

(*) <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/explore/circular-design>

DÖNGÜNÜN YAVAŞLAMASI

Döngüsel tasarım noktasına mevcut sistemi dönüştürmemiz bir günde olamaz. Bu karmaşık bir dönüşüm yolculuğudur.

Döngünün kapanması, tasarımla sağlayacağımız ideal boyuttur. Ancak bu noktaya giden yolda, önce döngünün yavaşlaması gereklidir.

Akışları anlamak, üretimi farklı bir boyuta çekmek için yavaşlamaya ihtiyacımız var. Üstelik bu sadece üretim ile olacak bir konu da değil -tüketimin de buna paralel ilerlemesi gerekir.

Örneğin, “[Defining Circularity of Textile Industry in Turkey 2021](#)” başlığını taşıyan bir araştırmada, tekstil üreticileri zincir müşterilerinin planlı olmayan siparişlerine “hızlı” bir şekilde cevap verebilmek gibi bir öncelikleri olduğunu söylüyorlar. Oysaki planlı olmayan tasarımda, malzemelerin nereden geldiği ve nasıl üretildiği, kullanılan enerjinin yeşil olup olmadığı veya gerekli insan emeğinin ek vardiya veya saatlerde sağlanıp sağlanmadığı büyük olasılıkla dikkate alınmayacaktır.

Tasarımlar ürünün nasıl üretildiği ile birlikte, “Ne kadar uzun süre kullanılabilir, fonksiyonu genişletilebilir ve dayanıklı hale gelebilir?” üzerine odaklanmalı.

Tüketicinin de bu yavaşlama halinde üretici ile işbirliği içerisinde olması, değişimi destekleyici tavrı önemlidir.

Benzer şekilde, “slow food” akımı da “fast-food” akımının karşısında durmaktadır. “Yediğin yemeği düşün, nereden geldiğini, kim tarafından malzemelerinin yetiştirildiğini ve pişirildiğini anla... Faydaya ve keyfe yönelik tüket...” felsefesinden gelmektedir. Yediğin yemeğin de tasarımını düşünmelisin ve öyle tüketmelisin.

Yani döngünün kapanmasından önceki adım döngünün yavaşlaması olmalıdır.

TÜKETİCİLER İÇİN YAVAŞLAMA YÖNTEMLERİ

- Satın alma, mevcutlardan ödünç al/kirala.
- İçinde ne olduğuna bak; bakmadan alma.
- Ne kadar dayanıklı, fonksiyonu ne, gözden geçir.
- Çevre ve insan sağlığı için zararlı olanları anlamaya çalış.
- İhtiyacın bittiğinde ne yapacaksın, düşün.

ÜRETİCİLER/TASARIMCILAR İÇİN YAVAŞLAMA YÖNTEMLERİ

- Plansız tasarıma hayır de! Plansız tasarım, orta/uzun ve hatta kısa vadede fayda yerine zarar getirecektir.
- Ürünün malzeme ihtiyacını azalt; kullanım sonunda ürünün sana geri gelmesini hedefle.
- Bu amaçla ürünü satma, kirala.
- Ürün ömrünü uzat; markadaki kalite ve fonksiyonu artır.
- Modüler ürün tasarla; kullanım sonunda farklı amaçları olabilsin.
- Çevre ve insan sağlığı için zararsız içerik ve süreçler tasarla; kimyasallar, karbon ve su ayakizini azalt.
- Sosyal uygunluğun da bir tasarım konusu olduğunu unutma.

Özetle, döngüsel ekonomiye geçiş mevcut düzende yaşadığımız tasarım problemlerini çözme; doğa ile uyumlu, sistem anlayışı ile devam edebilme çabasıdır. Her şeyin başı ve sonu tasarımdır. Arası ise doldurulabilir. #

Yaralar Sarılacak

Sibel BÜLAY
sibel.bulay@gmail.com

Öncelikle ülkemize geçmiş olsun, başımız sağ olsun. Vefat eden vatandaşlarımızın ışık yoldaşı olsun. Yaşadığımız büyük yıkım karşısında duygularımı yansıtmam olanaksız.

Gelen haberler bize Adıyaman'ın yerle bir olduğunu, artık Antakya diye bir yerin olmadığını, Kahramanmaraş'ın yarısının yok olduğunu söylüyor. "Yaralar sarılacak" deniyor. Evet, sarılacak. Sarıla-

cak yaranın büyüklüğünü anlamamız için bu verileri topladım:

Halkımızın %16'sı depremzede. Türkiye'nin %10'u yeniden inşa edilecek. Belediyelerin %20'si yeniden inşa edilecek. Yaralar sarılacak. Türkiye Cumhuriyeti'nin 2. yüzyılında hep birlikte yaşam kalitesi yüksek, doğayla uyumlu, sürdürülebilir bir Türkiye inşa edeceğiz.

DEPREM BÖLGESİ VERİLERİ

İl	İlçe	Belediye Sayısı	Nüfus	Alan (Kilometrekare)
Adana	15	15	2300000	1945
Adıyaman	8	23	650000	1679
Diyarbakır	17	18	1800000	15058
Gaziantep	19	28	2200000	6819
Hatay	15	76	1700000	5403
Kahramanmaraş	11	64	1200000	3017
Kilis	3	4	150000	1521
Malatya	13	14	810000	12313
Osmaniye	7	14	550000	3767
Şanlıurfa	13	14	200000	18584
Bölge Toplam	121	270	10710000	70106
TÜRKİYE	922	1389	85000000	783562
İl-Ülke Oranı	%13	%20	%13	%9

Deprem Dirençli Kentler

Yukarıda da yazdım; yaşadığımız büyük yıkım karşısında duygularımı yansıtmam olanaksız. Onun yerine gördüklerime anlam vermeye, gelecek için önerilerde bulunmaya odaklanacağım. Deprem bölgesinden gelen haberleri izlerken çok sayıda yeni binanın yıkıldığını gördük. Yıkılan bu binalardan birinde “deprem yönetmeliğine uygun” olduğu yazılı bir dairenin satılık ilanı sosyal medyada yayımlandı. 7 Şubat günü “Selçuk Tepeli ile Fox Ana Haber”de Prof. Dr. Övgün Ahmet Ercan’ı dinledim ve çok şey öğrendim. Her şeyden önce yeni binaların yıkımına neden olan bazı sorunları anladım. “Bu yıkımın altından güvenli bir yapılanma nasıl sağlanır?” konusunda değerli öneriler vardı. Bir daha benzer bir yıkımla karşılaşmamak için, depreme dirençli kentlerin inşası için önemli olduğunu düşündüğüm önerileri paylaşıyorum.

Sorun nerede? “Deprem yönetmeliğine uygun” inşa edilmiş binalar yıkılıyorsa deprem yönetmeliğini sorgulamamız gerekli. Profesör Ercan, Yapı Denetim Kuruluşu’nun kapsamının yetersiz olduğunu vurguluyor. “Yer Yapı Denetimi” olması gerektiğini söylüyor. Depremde yapının statiği kadar üzerine inşa edildiği yer de önemlidir. “Yapıların yıkılmasının nedeninin %20’si yerden gelen sorunlardır.” Var olan yönetmelik bu konuya hiç değinmiyor. %80’i yapısal kusurlardan kaynaklanıyor.

YAPI DENETİMİ

1. sorun: Denetçiler inşaatlara gidip bizzat denetleme yapmıyorlar. Önlerine gelen belgeleri imzalıyorlar. “Yapıların yıkılmasının ana nedeni bu... Demirci demirini bağlarken denetlenmesi gerekiyor. Yapıların yıkılmasının %75 ana nedeni kolonlarla kirişlerin arasındaki bağlantının olmaması.”

2. sorun: 7, 14, 21 ve 28’inci günlük beton örneklerinin alınması ve laboratuvarında deney yapılması gerekiyor. Fakat bu deneyleri de genellikle betonu satanlar yapıyor, inşaat mühendisi kontrol etmiyor.

3. sorun: Agregada (çakılın) boyutlarına bakılmıyor (**Çakılın kalitesi ve boyutları beton dayanıklılığını etkileyen önemli unsurlardan biri**).

4. sorun: Statik projeyi yapan kurum ve kişiler de kendi projelerini kendileri denetliyor (**Yapı statiği, yapının dış veya iç etkenlerden meydana gelen negatif etkileri taşıyabilmesi, dengesinin bozulmaması için yapılan mühendislik hesaplamaları**). 2013’e kadar statik projeleri denetleme sorumluluğu İnşaat Mühendisleri Odası’ndaydı (İMO). İMO Başkanı, Profesör Ercan’a sitemde bulunmuş: “Bize gelen 100 projeden 92’sini biz statikleri bozuk olduğu için geri çeviriyorduk.” İMO bu kadar titiz çalışırken 2013 yılında AK Parti hükümeti İMO’nun inşaat denetlemesini kaldırdı.

Profesör Ercan’ın anlattıkları, depremdeki büyük yı-

TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası'nın web sitesindeki bu açıklama ilgimi çekti: "Ülkemizin toprakları önemli ölçüde deprem tehlikesi altında bulunmaktadır. Bu nedenle, sağlıklı ve güvenli yapıların üretilmesi gerekiyor. Başta deprem olmak üzere diğer doğal olayların afete dönüşmesini önlemek için etkin bir yapı denetim sisteminin kurulup işletilmesi kaçınılmazdır. Açıkçası yapı üretim sürecinin her evresinin bağımsız bir şekilde denetlenmesi zorunludur. Altını çizmek gerekir ki denetimi yapan kişi veya kuruluşun bağımsız olmasının yanında, mesleki bir yetkinliğin, etik ve ahlaki bir anlayışın da olması gerekiyor."

kımın önemli nedeninin denetimsizlik olduğunu çok net ortaya koyuyor.

Sonuç olarak gerçek anlamda denetim yapılmamış olmasına rağmen o bina "deprem yönetmeliğine uygun" olarak inşa edilmiş oluyor. Ve gözümüzün önünde yıkılıyor. Yıkılmakla birlikte onlarca kişiye mezar oluyor.

"Profesör Ercan'ın anlattıkları, depremdeki büyük yıkımın önemli nedeninin denetimsizlik olduğunu çok net ortaya koyuyor. Sonuç olarak gerçek anlamda denetim yapılmamış olmasına rağmen o bina 'deprem yönetmeliğine uygun' olarak inşa edilmiş oluyor. Ve gözümüzün önünde yıkılıyor. Yıkılmakla birlikte onlarca kişiye mezar oluyor"

YER İNCELEME ÇALIŞMALARI

Profesör Ercan, yapı denetiminin yanı sıra inşaata başlamadan önce yer incelemesinin yapılması, bazı ölçümlerin alınması gerektiğini vurguladı. Bu konudaki önerilerden biri, inşaat alanından sondaj yapılarak toprak örneğinin alınması ve örneğin laboratuvarında incelenip özelliklerinin belirlenmesi.

"Bir zeminde kaç katlı bir bina yapılmalı?" sorusu 15 dakikalık titreşimcik ölçümleri alınarak belirlenmeli **(Çok basit anlatımıyla titreşimcik ölçümleri depremin yarattığı dalgalara vereceği tepkiyi belirliyor, risk derecelerinin tanımlanmasını sağlıyor)**. Elbette bu ölçümler yapılmıyor ve bugün bu kararı belediye meclisleri veriyor. Ama karar neye dayanarak veriliyor? Yapı denetiminde de olduğu gibi, yer inceleme çalışmalarının da uzmanlar tarafından denetlenmesi gerekli. Yani Jeofizik Mühendisleri Odası ve Jeoloji Mühendisleri Odası tarafından yapılmalı.

ÖNERİ

Profesör Ercan'ın önerisi Yer Yapı Denetim mekanizmasının kurulması ve bu çalışmaların tümünün sigorta kuruluşu tarafından yapılması; denetimin sorumluluğu sigortayı yapanda olmalı.

İnşaat sektöründeki başıboşluğun bedeli çok ağır oldu. Ve bu konuda hepimiz sorumluyuz. Hepimiz bir şekilde kestirmeden iş yapıp 3 kuruşluk bir kâr elde etmek için kuralları, standartları, kanunları hiçe saydık. Gölcük, Düzce, Van, Elazığ, İzmir ve bugün Kahramanmaraş Pazarcık ve Kahramanmaraş Elbistan depremlerini yaşadık. Bu coğrafyada yaşadığımız sürece deprem gerçeğiyle yaşayacağız. Ama enkaz altında kalıp kalmayacağımızı ahlak anlayışımız belirleyecek. #

—“Açık Radyo.” 95.0

Çizim:
Ohannes Şaşkal

CANLILAR ÂLEMİNİ TEHDİT EDEN DEV KRİZLER
ACİLİYET VE ADİLİYET
ÇERÇEVESİNDE ELE ALINMALI.

ACİLEN DEVASA BİR
SOSYAL HAREKET
YARATIP ADİL SOSYAL NORMLAR OLUŞTURMALIYIZ.

BUNLAR İÇİNSE
FARKINDALIK
YARATMAK ZORUNDAYIZ.

CEO'ların Sürdürülebilirlik Gündemi

Global Compact Türkiye

12. UN Global Compact-Accenture CEO Araştırması 12 Ocak'ta yayımlandı. Bu yılın araştırmasında 128 ülke ve 18 sektörden 2.600'den fazla CEO'nun yanıtlarıyla birlikte 130 mülakatın sonuçları sunuluyor. Raporun sonunda ise tekstil, otomotiv, kimya, inşaat, telekomünikasyon, enerji, finans, tarım, paketlenmiş tüketim malzemeleri ve perakende gibi sektörler özel değerlendirmeler ve uygulama örnekleri yer alıyor. CEO Araştırması bu yapıyla alanında en güncel ve en geniş araştırma olma özelliği taşıyor. 2013 yılından bu yana yapılan çalışma, CEO'ların sürdürülebilirlik gündemini anlamamıza olanak sağlıyor.

CEO'LARIN MESAJI: "SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ÇALIŞMALARIMIZI HIZLANDIRMALİYİZ"

2030 yılına kadar ulaşmayı hedeflediğimiz Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nda (SKA) yolun yarısına gelmişken CEO'ların mesajı açık: SKA'lara ulaşmak

ve daha dirençli bir gelecek inşa etmek için sürdürülebilirlik çalışmalarımızı hızlandırmalıyız. CEO'ların %51'i bu amacı gerçekleştirmek için kritik bir rol üstlenebileceklerini söylüyor.

Bu yılki araştırmada öne çıkan en önemli vurgulardan biri çok boyutlu krizler. Küresel salgının, iklim değişikliğinin etkilerinin, ekonomik zorlukların ve jeopolitik çatışmaların damgasını vurduğu son üç yılda yaşanan istikrarsızlık, SKA'lara yönelik kaydedilen ilerlemeyi geriye düşürdü. CEO'ların %87'si mevcut jeopolitik istikrarsızlık seviyelerinin dünyanın SKA'lara ulaşma kabiliyetini sınırladığını düşünüyor.

Tüm bu gelişmeler CEO'ların geçmişe oranla daha karmaşık ve eşzamanlı risklerle mücadele ettiklerini gösteriyor. CEO'ların %92'si işlerine yönelik 10 veya daha fazla eşzamanlı sorun ile mücadele ettiğini bildiriyor. Bunlardan öne çıkan zorlukların ilk beşini ise

"2030 yılına kadar ulaşmayı hedeflediğimiz Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nda (SKA) yolun yarısına gelmişken CEO'ların mesajı açık: SKA'lara ulaşmak ve daha dirençli bir gelecek inşa etmek için sürdürülebilirlik çalışmalarımızı hızlandırmalıyız"

enflasyon ve fiyat dalgalanması, yetenek kıtlığı, kamu sağlığına yönelik tehditler, iklim değişikliği ve ticari düzenlemeler oluşturuyor.

RİSKLERİ YÖNETMENİN BİR YOLU OLARAK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Sürdürülebilirlik alanında paydaşların iş dünyasından beklentilerinin farkında olan CEO'lar, sürdürülebilirliği bu riskleri yönetmenin bir yolu olarak görüyor. Bu bakış açısı öncelikle konuyu sahiplenmekle başlıyor. CEO'ların %93'ü sürdürülebilirliğin görev tanımlarının önemli bir bölümünü oluşturduğunu düşünüyor. İş tanımlarına sürdürülebilirliği dahil eden CEO'lar şirketlerinin iş süreçlerini ve operasyonlarını yeniden tasarlıyor. %41'i şirketin temel amacını yeniden değerlendiriyor. %63'ü sürdürülebilirlik için yeni ürün ve hizmetleri piyasaya sunuyor. %55'i değer zincirlerinde sürdürülebilirlik verisi toplama süreçlerini geliştiriyor. %49'u yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım yapıyor. %74'ü ise çalışanlarını, işin geleceğine hazırlayacak yetenekleri kazanmaları için destekliyor.

Kamu sektörü, özel sektör ve STK'lar arasında işbirliği olmadan, SKA'lara yönelik anlamlı bir ilerleme kaydetmemiz mümkün gözüküyor. SKA'lara ulaşmak için işbirliğine duyulan ihtiyaç CEO'lar tarafından da dile getiriliyor. CEO'ların %66'sı uzun dönemli işbirlikleri kurduğunu belirtirken kamu sektöründen ise inovasyona açık, şeffaf, eşitlikçi ve somut çıktılara ulaşılacak bir oyun alanı oluşturmasını bekliyor.

DİRENÇLİ BİR SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK STRATEJİSİ

Araştırmanın son bölümü ise şirketler için dirençli bir sürdürülebilirlik stratejisinin içermesi gereken özelliklerini sıralıyor. Bu sıralamanın en başında strateji geliyor. Şirketin krizlere dayanıklı olabilmesi için stratejisinin sürdürülebilir iş modelleriyle birlikte iddialı ve gerçekçi, bilimsel iklim hedefleri olmalı. Doğayı olumlu bir şekilde etkileyen bir iş stratejisi benimsenmeli. Verilen kararların ÇSY (Çevresel, Sosyal, Yönetişimsel) etkisi dikkate alınmalı. İşgücü alanında ise çalışanların fiziksel ve zihinsel iyi olma hali önceliklenmeli. Toplumun tüm kesimlerini temsil eden

"Kamu sektörü, özel sektör ve STK'lar arasında işbirliği olmadan, SKA'lara yönelik anlamlı bir ilerleme kaydetmemiz mümkün gözüküyor. SKA'lara ulaşmak için işbirliğine duyulan ihtiyaç CEO'lar tarafından da dile getiriliyor"

bir işgücü olmalı. Çalışanların yetenekleri dijital ve yeşil dönüşüme uygun bir şekilde güncellenmeli. Liderlerin çalışmaları sürdürülebilirlik alanında değer veya çıktı üretecek şekilde tasarlanmalı. Tedarik zincirinde veri toplama kalitesi artırılmalı. Böylelikle mevcut çalışmalar ve gelecek senaryoları daha etkin yapılmalı. Tedarikçilerle ilişkiler geliştirilmeli, tedarik zinciri yönetiminde sürdürülebilirlik perspektifi tüm süreçlere uygulanmalı. Enerji güvenliğini de sağlamak için yeşil enerji alternatifleri değerlendirilmeli. Özetle CEO Araştırması sonuçları sürdürülebilirlik gündeminin üst yönetimler için öncelikli hale geldiğini bir kez daha kanıtıyor. Hem mevcut riskleri yönetmeyi hem de işin devamlılığını sağlamayı amaçlayan liderler ve şirketler için sürdürülebilirlik artık olmazsa olmaz. Halihazırda paydaş beklentilerinin farkında olan, iş süreçlerini krizlere dayanıklı bir hale getirmeyi amaçlayan CEO'lar sürdürülebilirlik alanındaki çalışmalarına hız veriyor. Birbirleriyle ilintili ve çok boyutlu krizlerin peşi sıra geldiği bir dönemde şirketlerinin hem bugününü hem de geleceğini garanti altına almak isteyen CEO'lar bugünden harekete geçmeli. #

Arif ERGİN, Sürdürülebilir Ekonomi ve İklim Finansmanı Uzmanı
ergingarifergin.com

United Colours of Economy: Mavi Ekonomi

Dünyada bugün yaşanmakta olan iklim krizinin ve küresel ekonomik problemlerin altında, sürdürülebilirlikten uzak, doğrusal üretim ve tüketim zincirlerini temel alan ekonomi modeli yatıyor. Her ne kadar tabir olarak çok yaygın kullanılmasa da içinde bulunduğumuz ve patinaj yaparak ardımızda bırakmaya çabaladığımız ekonomik sitemin adı bu: "Kahverengi ekonomi". Bu durumdan çıkışın ise tek bir reçetesi var; döngüsel değer zincirlerine ve yenilenebilir enerjiye geçmek. Buna da bilindiği üzere "yeşil ekonomi" diyoruz.

HIZLA GELİŞEN YEŞİL EKONOMİ KAVRAMI

Yeşil ekonomi kavramı, ilk kez 1989 yılında "[Blue print for a Green Economy](#)" (Pearce - Markandya

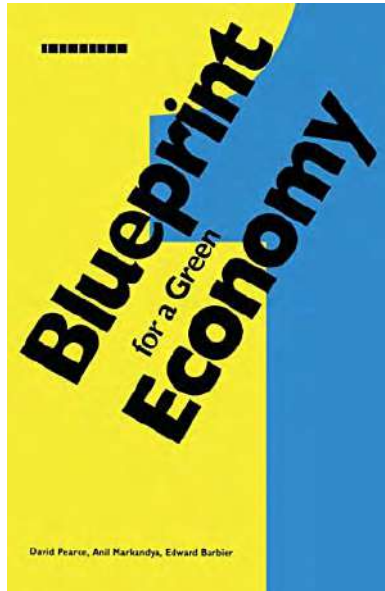
- Barbier) kitabında ortaya atılırken bugünkü anlamıyla yaygın olarak kullanımı 2008 yılından itibaren Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın (United Nations Environment Program - UNEP) başlattığı **Yeşil Ekonomi Girişimi** ile oldu. O günden bugüne geçen yıllar içinde kavram hızla gelişti ve çok sayıda alt başlıkla birlikte literatüre girerek küresel Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin belkemiğini oluşturan üretim, tüketim ve finansman mimarisini kalıcı olarak dönüştürmeye başladı.

Yeşil ekonominin en önemli alt baş-

lıklarından biri sayılabilecek olan "mavi ekonomi" kavramı ise bir tabir olarak ilk kez 2010 yılında kullanıldı ve zamanla yaygınlaşmaya başladı. Mavi ekonomi kavramının içini her kurum farklı olarak doldursa da temelde ekonomide okyanusların, denizlerin ve kıyıların sürdürülebilir bir şekilde üretime ve ekonomiye katılmasını tanımlamak için kullanılıyor.

Denizler (ve okyanuslar) dünya yüzeyinin %70'ten fazlasını kaplıyor. Yerküremizin toplam su varlığının %97'sine ve dünyada bilinen tüm yaşam formlarının %80'ine ev sahipliği yapıyor. Bu devasa ekosistem, dünyanın en büyük karbon yutakları arasında, soluduğumuz oksijenin %50'sini üretiliyor ve dünya ölçeğinde 3 milyardan fazla insan için birincil protein kaynağı. Denizler aynı zamanda büyük bir ticari faali-

yetler dizisine de ev sahipliği yapıyor. İşte mavi ekonomi; balıkçılık endüstrisi, tersaneler, limanlar, kanallar, deniz taşımacılığı, deniz turizmi gibi ev sahipliğini denizlerin yaptığı tüm ekonomik faaliyetleri kapsayan bir tabir. Dünya Bankası mavi ekonomi kavramını, "Okyanus ekosisteminin sağlığını korurken ekonomik büyüme, daha iyi geçim kaynakları ve istihdam için okyanus kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı" olarak tanımlıyor. Avrupa Komisyonu ise mavi ekonomiyi "Okyanuslar, denizler ve kıyılarla ilgili tüm ekonomik faaliyetler" olarak ta-

nımlarken “Birbiriyle bağlantılı çok çeşitli yerleşik ve gelişmekte olan sektörleri kapsadığını” ilave ediyor.

Tüm bu organizasyonlar içinde en geniş şemsiye örgüt olan Birleşmiş Milletler’e göre mavi ekonomi, “Okyanusun veya ‘mavi’ kaynakların daha iyi yönetilmesini teşvik eden, gelişmekte olan bir kavram” olarak değerlendiriliyor. Aslında bu tanım, mavi ekonominin önümüzdeki yıllarda hayatımıza ne kadar yoğun bir şekilde gireceğinin de ipuçlarını veriyor. Mavi ekonominin 2010 yılına kıyasla 2030 yılına kadar ikiye katlanarak 40 milyon kişiyi istihdam eden, 3 trilyon doları aşan bir ekonomik büyüklüğe ulaşması bekleniyor.

MAVİ EKONOMİDE SÜRDÜRÜLEBİLİR DÖNÜŞÜM

Artık küresel bir yeşil dönüşümün denizleri de kapsamaması gerektiği ve yeşil dönüşümde başarıya ulaşmanın, mavi ekonomide başarılı olmaktan geçtiği fark edilmiş durumda. Aynı yeşil ekonomide olduğu gibi, mavi ekonomide de sürdürülebilir bir dönüşüm hem iklim krizi ile mücadelede hem de kalkınmada temel şart. Zaten mavi ekonomi kavramının ortaya atıldığı andan itibaren “sürdürülebilirlik” kavramı ile birlikte anılması da bunu gösteriyor.

Öte yandan her dönüşüm gibi mavi ekonomiye geçiş de önemli bir finansman ihtiyacını beraberinde getirmekte. Bu alanda da uluslararası organizasyonlar yeni inisiyatifler oluşturmaya başladı. Örneğin 2018 yılında UNEP-FI tarafından başlatılan [Sürdürülebilir Mavi Ekonomi Finans Girişimi](#)’nin (Sustainable Blue Economy Finance Initiative) bir parçası olarak Avrupa Komisyonu, Dünya Doğal Hayatı Koruma Vakfı

(WWF), Dünya Kaynakları Enstitüsü (WRI) ve Avrupa Yatırım Bankası (EIB) tarafından Sürdürülebilir Mavi Ekonomi Finans İlkeleri belirlendi. Bu ilkeler; “Koruyucu, Uyumlu, Risklere Duyarlı, Sistematik, Kapsayıcı, İşbirliği Odaklı, Şeffaf, Amaca Yönelik, Etkili, İhtiyatlı, Çeşitlendirilmiş, Çözüm Odaklı, Bilimsel ve Ortaklıklara Dayalı” olarak sıralanıyor.

Aynı yeşil ekonomiye geçişte olduğu gibi, mavi ekonominin de bu ilkeler ışığında çok taraflı ortaklıklarla ve geniş bir konsensüsle ele alınması, sürecin başarısı açısından gerçekten kritik öneme sahip. Geçen yıl Mısır’da düzenlenen COP27’nin en dikkat çekici ilerlemelelerinden biri kabul edilen girişim de yine mavi ekonomi kavramı üzerine geliştirilen çok taraflı bir ortaklık oldu. Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD), Avrupa Yatırım Bankası (EIB) ve Akdeniz için Birlik (UfM), zirve kapsamında organize edilen bir lansmanla **Mavi Akdeniz Ortaklığı**’nın (Blue Mediterranean Partnership) başlatıldığını duyurdu. Mavi Akdeniz Ortaklığı, Akdeniz bölgesinde Avrupa Birliği’nin komşu güney ülkelerinde sürdürülebilir bir mavi ekonominin geliştirilmesini amaçlıyor ve hiç şü-

“Denizler (ve okyanuslar) dünya yüzeyinin %70’ten fazlasını kaplıyor. Yerküremizin toplam su varlığının %97’sine ve dünyada bilinen tüm yaşam formlarının %80’ine ev sahipliği yapıyor. Bu devasa ekosistem, dünyanın en büyük karbon yutakları arasında, soluduğumuz oksijenin %50’sini üretiliyor ve dünya ölçeğinde 3 milyardan fazla insan için birincil protein kaynağı”

“Artık küresel bir yeşil dönüşümün denizleri de kapsamı gerektiği ve yeşil dönüşümde başarıya ulaşmanın, mavi ekonomide başarılı olmaktan geçtiği fark edilmiş durumda. Aynı yeşil ekonomide olduğu gibi, mavi ekonomide de sürdürülebilir bir dönüşüm hem iklim krizi ile mücadelede hem de kalkınmada temel şart”

hesiz Türkiye için de önemli bir işbirliği potansiyeli barındırıyor.

FOTOĞRAFIN BÜTÜNÜ

Burada bahsettiğim inisiyatifler önemli birkaç örnek olmakla birlikte fotoğrafın bütünü elbette bundan daha büyük. Artık pek çok uluslararası finans kuruluşu tek başına veya kurmuş olduğu ortaklıklarla bu alanda yeni finansman imkanlarını, mavi kredileri, mavi tahvilleri ve mavi ekonomi odaklı farklı finansal enstrümanları devreye sokuyor.

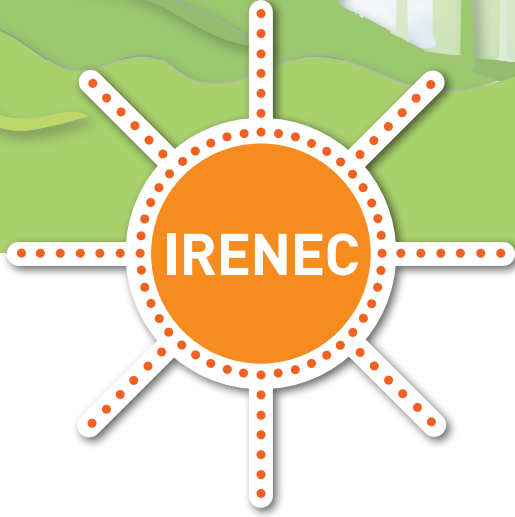
Türkiye de bu konuya kayıtsız kalmayarak 11. Kalkınma Planı'nda Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından “Zero Waste Blue” kapsamında dört denizin ve diğer su kütlelerinin temiz tutulması konusunu vurgulayan önemli bir uygulama kılavuzu yayımladı. Bu bağlamda turizm, tarım, lojistik, belediyeler

ve sanayi gibi alanlarda denizlerin ve su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımına yönelik girişimler başladı bile. Ancak halen önümüzde katetmemiz gereken uzunca bir yol var. Denizlerimizi kirleten tesislerde kurulacak arıtma tesislerinden sürdürülebilir su ürünleri yetiştiriciliğine, kıyı direncinin artırılmasından sürdürülebilir deniz taşımacılığına kadar geniş bir yelpazede hayata geçirilmesi gereken çok çeşitli ve çok sayıda potansiyel mavi ekonomi projesi yatırımcılarını bekliyor. Bu nedenle etrafımızda cereyan eden mavi ekonomi inisiyatiflerine duyarlı olmamız ve bu amaçla geliştirilen uluslararası finansman imkanlarından maksimum şekilde faydalanmamız gerekiyor. Üç tarafı denizlerle çevrili ve bir iç denize sahip ender ülkelerden biri olan Türkiye için bu, kaçırılmaması gereken bir fırsat. #

Yerel enerji karar destek araçlarıyla...

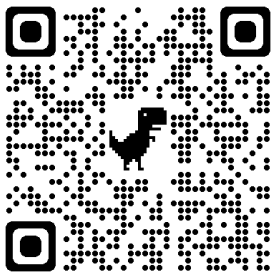
2030'a Kadar 100 İklim-Nötr ve Akıllı Şehir

IRENEC2023

**13. ULUSLARARASI
%100 YENİLENEBİLİR
ENERJİ KONFERANSI
4 - 6 MAYIS 2023**

Beykent Üniversitesi / Ayazağa / İstanbul

- Makalenizi gönderin
- Sözlü sunum için kabul edilin
- Bildirinizi yüz yüze veya çevrimiçi sunun!

Önceki konferans bildirilerini ücretsiz olarak indirmek için
www.irenec.org adresini ziyaret edin.

**YENİLENEBİLİR
ENERJİ BİRLİĞİ**

**EURO
SOLAR** EUROSOLAR
Türkiye

www.irenec.org
www.eurosolar.org.tr

“Sürdürülebilirlik Bizim Gündemimizden Hiç Düşmeyecek”

Bir meslek kuruluşu olarak finans profesyonellerinin sürdürülebilirlik konusunda eğitilmelerini bir görev olarak gördüklerini belirten ACCA (Fermanlı Ruhsatlı Muhasebeciler Birliği) Türkiye, Azerbaycan ve Gürcistan Bölge Başkanı Filiz Demiröz, hem kurum olarak kendi içlerinde hem de yetiştirdikleri profesyoneller açısından sürdürülebilirliğin uygulayıcısı konumunda olduklarını dile getiriyor.

Yaklaşık bir yıl önceki sohbetimizde [COP26'nın sonuçlarını](#) ve ACCA'nın yeni yayımlanmış raporunu ele almıştık. Biliyoruz ki para konusu üzerine konuşmadığınız sürece dünyanın sorunlarını çözmeniz mümkün değil. COP27 iklim zirvesinde de bir zorunluluk olarak para çok fazla konuşuldu. Her şey çok hızla değiştiği için bir güncelleme yapmak istedik sizle. Geçen bu süre hakkına kısa bir değerlendirmenizi alabilir miyiz?

Öncelikle şunu söylemeliyim ki bu süreçte sürdürülebilirlik Türkiye'nin gündemine de girdi. Günümüz dünyasında yapılan her şeyin etkisi katlanarak çoğalıyor. Bu nedenle sürdürülebilirlik yalnızca iş yapış modellerimize değil, günlük hayatımıza da entegre edilmeli. Yaptığımız her şeyde, “Etkisi ne olur?” kafa yapısıyla hareket etmemiz gerekiyor.

ACCA, geçen yıl COP26'da önemli katkılarda bulunmuştu. Bu kapsamda [“İklim Eylemi ve Muhasebe Mesleği: Sürdürülebilir Bir Gelecek İnşa Etmek”](#) adlı raporumuzu sunmuştu. Yanı sıra COP26 sırasında Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu'nun kurulduğunun açıklanması mesleğimiz açısından son derece önemli bir gelişmeydi. Geçtiğimiz bir yıl içerisinde bu konudaki çalışmalar devam etti. Peki, biz ACCA olarak ne yaptık? Profesyonellerin nasıl eğitilecekleri yetkinliklerin gelişmesi için önemli bir soruydu. Bu soruya cevap olarak **“Finans için Sürdürülebilirlik Sertifikası”**nı sunduk

*“Geçen yıl
çıkardığımız,
‘Sürdürülebilir
Kurumların Kalbindeki
Finans ve Muhasebe
Profesyonelleri’
raporumuzda da
üzerinde durduğumuz
gibi kurumların
sürdürülebilir olması
için profesyonellerin
de sürdürülebilir
olması lazım”*

ve sertifikamız oldukça talep gördü. Online olması dolayısıyla profesyoneller zamanlarını etkin bir şekilde kullanarak bu sertifikayı alabiliyorlar.

Dönemin önemli konularından biri COP27’yi ve bizden bir ekip de COP27’ye katıldı. Hatta Türkiye’den **ERTA**’nın ([Entegre Raporlama Derneği](#)) düzenlediği etkinlikte bir konuşmacımız da yer aldı. COP27’nin beklentilerimize çok karşılık verdiğini söyleyemeyeceğim. 1,5 derece hedefi sonuçlardan biri olsa da ulaşılabilirliği konusunda sanırım herkes şüphe içinde. Bundan başka karbon salımının azaltılması gündemimizdeki yerini koruyor.

COP27’de, “Kaynaklar nasıl tahsis edilecek; finansmanı nasıl sağlanacak, nasıl işbirlikleri oluşturulacak?” benzeri konular etrafında fazla tatmin edici olmasa da belli çıktılar sağlandı. Kurumların artık harekete geçmeleri gerekiyor. Sanırım dünyada 7 binden fazla kurum, karbon emisyonlarının sıfırlanmasıyla ilgili hedeflerini açıkladı. Peki, geçiş planı nasıl olacak?

Büyük önem taşıdığı ve henüz netleşmediği için biz de ACCA olarak geçiş dönemine yoğunlaştık. “İklim Finansı” adlı yeni raporumuzda da finans ve muhasebe mesleğindeki profesyonellerin üzerine düşen sorumluluklardan bahsediyoruz.

ACCA olarak sürdürülebilirlik gündemimizde çok önemli bir yer tutuyor. Elbette, bir meslek kuruluşu

olarak öncelikle finans profesyonellerinin bu konuda eğitilmelerini amaçlıyoruz, hatta bunu bir görev olarak görüyoruz. Hem kendi içimizde hem de yetiştirdiğimiz profesyoneller açısından konuştuğumuz konuların uygulayıcısıyız. Sürdürülebilirlik bizim için yeni bir konu değil. Entegre Raporlama Konseyi ilk kurulduğunda ACCA kurucu ortaklarındandı. O zamanlardan bu zamana, yani 2012 yılından bu yana, kendi yıllık raporunu entegre raporu olarak yayımlayan bir meslek kuruluşuyuz. Çalışmalarımızdan en önemlisi Sürdürülebilirlik Sertifikası’ydı. ACCA Ruhsat Programımız ile bir meslek kuruluşu olarak ruhsatlandırma yapıyoruz. Ve programın içerisindeki müfredatımız sürekli güncelleniyor. Dolayısıyla sürdürülebilirliğe dair yaşanan gelişmelerin hepsi bizim müfredatımızda en güncel haliyle yer alıyor.

Muhasebe dünyasına girecek profesyonellere Ruhsat Programı eğitiminiz kapsamında sürdürülebilirlik konusunda da eğitim mi veriyorsünüz?

Evet, muhasebe dünyasına girecek profesyonellere çok yoğun şekilde sürdürülebilirlik eğitimi veriyoruz. Nasıl ki sürdürülebilirlik hayatımızın yalnızca bir yerinde değil, her yerinde, her alanında ise aynı şekilde müfredatımız geneline de yayılmış durumda. Geçen yıl çıkardığımız, “Sürdürülebilir Kurumların Kalbindeki Finans ve Muhasebe Profesyonelleri” ra-

“ACCA olarak sürdürülebilirlik gündemimizde çok önemli bir yer tutuyor. Elbette, bir meslek kuruluşu olarak öncelikle finans profesyonellerinin bu konuda eğitilmelerini amaçlıyoruz, hatta bunu bir görev olarak görüyoruz”

porumuzda da üzerinde durduğumuz gibi kurumların sürdürülebilir olması için profesyonellerin de sürdürülebilir olması lazım. Bu bağlamda, geleceğin profesyonellerinin hangi yetkinlik ve beceri alanlarında kendilerini geliştirmeleri gerektiği konusuna baktığımızda bunlardan birinin “sürdürülebilirlik” olduğunu belirlemiştik. Dijital, Sürdürülebilirlik, Ekip, İşin uzmanı olmak, İşbirliği, İçgörü ve Azim olmak üzere yedi alan var ve sürdürülebilirliğin burada ön plana çıktığını söyleyebilirim.

Geçen yıl raporumuzla bağlantılı olarak herkesin ulaşabileceği bir araç yayımladık: Kariyer Kılavuzu. Finans ve muhasebe alanında çalışan kişiler, kendi uzmanlık derecelerine göre kariyerlerinde nasıl ve hangi alanda ilerlemeyi istiyorlarsa, hangi yetkinlikleri geliştirmek istediklerini bu kılavuz üzerinden görebiliyorlar. Ve bunu nasıl yaptıklarını ACCA'ye ruhsatlandırma sürecinde yazıyoruz. Örneğin, sürdürülebilirlik konusunda kendini geliştirmeyi isteyen bir profesyonel Kariyer Kılavuzumuza girdiğinde müfredatın neresinde sürdürülebilirlik konusunda kendini geliştirebileceğini görüyor. Aynı zamanda yayımladığımız sertifikalar vesilesiyle de üyelerimizin, yani geçmiş yıllarda bu süreci tamamlamış üyelerimizin sürekli mesleki gelişimlerine de destek oluyoruz.

Küresel ölçekte ACCA olarak bizim iki yüz binden fazla üyemiz, yarım milyondan fazla adayımız var. Üyelerimiz kendilerini sürekli güncelliyorlar. Adaylarımız ise zaten sürecin içerisinde oldukları için eğitimlerini almaya devam ediyorlar. Finans için Sürdürülebilirlik Sertifikamız'ın dışında bir de İklim Finansı Sertifika Programı var. Bu seri devam edecek çünkü sürdürülebilirlik asla bizim gündemimizden düşmeyecek, önemi giderek artacak.

Çalışmalarınız sonucunda nasıl reaksiyonlar alıyorsunuz?

Farkındalığın giderek arttığını gözlemliyorum. Farkındalık arttıkça “Peki, bunu nasıl yapacağız?” sorusu soruluyor. Kurumlar bir hedef belirlediklerinde, özellikle “2050 yılında karbon emisyonlarını sıfırlamak” gibi bir hedef belirlediklerinde bu çok uzak bir hedef olarak görünüyor. Artık yaklaşımın daha çok yakın dönem hedefi ve bir de uzun vadeli hedefi belirlemek yönlü olduğunu söyleyebiliriz. Biz de ACCA olarak hedeflerimizi, 2030 ve 2045 hedefleri şeklinde revize ettik. Hedefin belirlenmesinden sonra yol haritasının hazırlanması lazım. Yol haritasının hazırlanmasında mesleğimize çok önemli bir rol düşüyor. Yol haritası hazırlandıktan sonra kişilerin bunu iş yapış şekillerine entegre etmeleri ise yine bir eğitim işi. #

Birçok hastalığın **Homeopati** ile iyileşebildiğini biliyor musunuz?

Bu kitapta neler var?

- Kişiyeye odaklı bütünsel bir iyileşme süreci
- Çok sayıda akut ve kronik rahatsızlıklarda doğal tedavi
- Geleneksel tıp ve tedavilere nazik bir alternatif ve tamamlayıcı
- Ayrıntılı şikâyet tablosu vasıtasıyla tüm aile için bireysel ve güvenli kendi kendine tedavi
- Bilimsel olarak kanıtlanmış etkinlik
- Bağışıklık sistemini güçlendirme
- Doğru kullanıldığında diğer ilaçlarla hiçbir yan etki veya etkileşimin olmaması

YENİİNSAN

Emine Erdem, KAGİDER Yönetim Kurulu Başkanı

Yeşil Ekonomi, Kadınlar ve Güzel Bir Öykü!

Kaynakların tükenme yolunda olduğu, doğal alanların tahrip edildiği ve iklim değişikliğinin olumsuz sonuçlarının yaşandığı bir dünyada sürdürülebilir, yeşil ve döngüsel bir ekonominin insanlık için ne kadar önemli olduğu net bir şekilde görülüyor. İnsanlık olarak varlığımızı sürdürmek, refah düzeyimizi artırmak ve kalkınmak için ekonomik faaliyetlerimiz de devam edecek elbette. Ama eğer bir geleceğimiz olmasını istiyorsak bu faaliyetlerin çevreyi tahrip etmeyecek ve kaynakları tüketmeyecek şekilde, sürdürülebilir bir zemin üzerinde devam etmesi gerekiyor.

Bunun temelinde ise adil, katılımcı ve cinsiyet eşitliği konusunu çözmüş bir toplum yer alıyor. Böyle bir toplum; dinamizmini, potansiyelini ve kaynaklarını en etkin şekilde kullanarak sürdürülebilir kalkınmayı ve yeşil ekonomiyi hayata geçirebilir. Burada kadınların yapacağı katkının olmazsa olmaz bir özelliği var; yani bu katkı olmazsa yeşil ekonomiye geçiş de olmaz.

YEŞİL İŞ ÖDÜLÜ

Türkiye Kadın Girişimciler Derneği KAGİDER bu gerçekten yola çıkarak iki yıl önce, Yuvam Dünya Derneği ile işbirliği içinde "Yeşil İş Ödülü"nü başlattı. İş modellerini yeşil süreçlere dönüştürmüş, tüzel kişiliğe sahip, şirkette hisse sahibi ve şirketin yönetiminde aktif olarak görev yapan tüm kadın girişimciler ve kadın kooperatifleri KAGİDER Yeşil İş Ödülü için başvurabiliyor.

Amacımız iş süreçlerinde yeşil düşünen ve yeşil eko-

nomiye katkıda bulunan kadın girişimcileri görünür kılmak ve onları diğer girişimcilere ilham veren birer rol model haline getirmektir. Böylelikle hem kadın girişimcilerimizi desteklemeyi hem de Türkiye'nin yeşil ekonomisinin onlarla büyümesine katkıda bulunmayı hedefledik. Uzman isimlerden oluşan jürimiz ödül sahiplerini belirlerken kadın girişimcilerin ekonomik, çevresel ve sosyal etkilerini proaktif olarak ele alıp yöneterek önemli etkiler yaratmış olmalarına dikkat ediliyor.

2021'de verdiğimiz ilk Yeşil İş Ödülü'nü %100 geri dönüşümlü ürünlerden yüksek performanslı plastik hammadde üreten Burpol şirketinin kurucusu girişimci İlkay Yıldırım kazandı. Yeşil İş Mansiyon Ödülü Biyotasarım şirketi Gözen Institute kurucusu Ece Gözen Akın'a verildi.

Geçen yıl ise Searover kurucusu girişimci Zeynep Balca Yılmaz Yeşil İş Ödülü'nün sahibi oldu. Bu şirket yüksek teknoloji robotik sistemlere ve sürdürülebilir enerjiye odaklanıyor. Yeşil İş Mansiyon ödülünü ise sağlıklı ve inovatif kadın iç giyimi üreten Peddon kurucusu girişimci Reyhan Miray kazandı. Bu şirketin ürünleri arasında kadınlar için Türkiye'nin ilk yıkanabilir regl küloodu da yer alıyor.

Yeşil İş Ödülü organizasyonu kapsamında sonuçta iki ödül veriliyor ama başvuranlar ve jüri tarafından değerlendirmeye alınan girişimciler arasında son derece ilginç ve ülkemizin geleceği açısından ümit veren öyküler var. Bunlar son derece etkileyici başarı öyküleri. Bunlardan biri olan Duygu Yılmaz'ın öyküsünü bu yazıda kısaca aktarmak istiyorum.

BİR BAŞARI ÖYKÜSÜ:**DUYGU YILMAZ VE BIOLIVE**

Duygu Yılmaz'ın öyküsü çocukluğunda babasını zeytini yiyip çekirdeğini yutar-ken görmesiyle başlıyor. Neden diye sorduğunda, "sağlığa yararlı" yanıtını alıyor ve böylece zeytin çekirdeğine ilgisi başlıyor. 2013 yılında Aydın Üniversitesi Gıda Mühendisliği bölümünden mezun olduktan sonra, İstanbul Teknik Üniversitesi Kimya Bölümünü kazanmış ve aynı okulda yüksek lisans yapmaya başlamış.

Zeytin çekirdekleri üzerinde araştırma yaparken, çekirdeğin içinde "oleuropein" adında, İsviçre ve pek çok Avrupa ülkesinde kanser tedavilerinde kullanılan çok güçlü bir antioksidan madde olduğunu öğrenmiş. Sonra, öğütülmüş zeytin çekirdeklerinden biyoplastik yapılabileceğini araştırmaya başlamış bir arkadaşıyla birlikte. Bir öğrenci evinde laboratuvar kurup bu konuyu araştırmışlar. Buraya kadar, bir garajda işe başlayıp Microsoft'u yaratan Bill Gates'e benzemiyor mu sizce? Onun yeşil versiyonu diyebiliriz belki. Kurumsal kariyerinden kazandığı parayı Ar-Ge'ye harcayarak iki yıl boyunca çalıştıktan sonra zeytin çekirdeğinden ilk biyoplastik prototipini elde etmişler.

Daha sonra Boğaziçi Üniversitesi'ndeki bir yarışmada ödül almışlar ve üniversite tarafından Berlin'e gönderilmişler. Buluşları Berlin'de çok beğenildiği gibi, 2016 yılında TÜBİTAK tarafından yılın kadın girişimcisi seçilmiş Duygu. Ardından Vestel Ventures'ın desteğiyle **Yıldız Teknik Üniversitesi'nde** Ar-Ge laboratuvarı kurmuşlar ve Nisan 2017'de Biolive şirketi hayata geçmiştir.

Doğada kaybolması yüzyıllar süren, ciddi bir çevre kirliliğine ve karbondioksit salı-

mına neden olan petrol bazlı plastiklerin yarattığı sorunlar giderek artarken Biolive tarafından geliştirilen ürünün önemini ne kadar vurgulasak az.

Biolive zeytin atıklarından, tamamen doğal, doğada çözünen biyoplastik granüller üretiyor. Ülkemizde yılda yaklaşık 500 bin ton, gezegenimizde ise 6 milyon ton zeytin çekirdeği atığı ortaya çıkıyor. Bu atığı değerlendirerek bir ton çekirdekten yedi ton biyoplastik elde etmek mümkün. Üretilen biyoplastik granüller, çevre dostu otomobiller için yedek parçalar, kullanım süresi uzun plastik gıda malzemeleri, elektrik elektronik endüstrisi, termos, kıyafet askısı, düğme vb. ürünlerin yanı sıra bebek ürünleri, sürdürülebilir tekstil ürünleri ve bitkisel deri için kullanılabilir.

Yeşil İş Ödülü kapsamında karşımıza çıkan böyle öyküler bize gelecek için umut verdiği gibi kadın girişimcilerin desteklendikleri takdirde neler yapabileceklerini de gösteriyor. KAGİDER 20 yılı aşkın bir süredir ülkemizde kadın girişimciliğin yaygınlaşması için çalışıyor. Bu çalışmalarımıza kadın girişimcilerle yeşil ekonomiyi destekleme boyutunu da ekledik ve bu yolda yürümeye devam edeceğiz. #

"Biolive zeytin atıklarından, tamamen doğal, doğada çözünen biyoplastik granüller üretiyor. Ülkemizde yılda yaklaşık 500 bin ton, gezegenimizde ise 6 milyon ton zeytin çekirdeği atığı ortaya çıkıyor. Bu atığı değerlendirerek bir ton çekirdekten yedi ton biyoplastik elde etmek mümkün"

Doğa Esaslı Çözümler ve Etkileri

Doğa Esaslı Çözümler olan (NbS, Nature-based Solutions), adı üzerinde prensiplerini doğadan alan pratik çözümler dizisi. Çevre planlaması, peyzaj mimarlığı ve kentsel tasarımda yıllardır uygulanan saha çalışmalarının yeni bir kategori ile anılıyor olması bu çalışmaların etkilerinin artık ölçülebilir ve hesaplanabilir bir boyuta geçmesine dayanıyor.

 Enise Burcu DERİNBOĞAZ,
NbS, Peyzaj Mimarı,
İTÜ Öğretim Görevlisi,
YEYKAD üyesi,
derinbogaz@itu.edu.tr

Karbon nötr hedeflerinde önümüzde pek çok eylem alanı, yol haritası bulunuyor. Üretim, tedarik ve operasyonun her kısmında yapılan optimizasyonlar sayesinde iklim eylemlerinin etkileri her geçen gün daha hesaplanabilir ve ölçülebilir hale geliyor. Bu gelişmeler umut verici. İş dünyasındaki sistemlerin köklü değişiminin henüz başlangıcındayız ve rotaların nitelik ve nicelik açısından ölçülebilir değerler ortaya koyması bir süre daha alacak gibi görünüyor. Bu gelişmeler hızla yaşanırken sürdürülebilirlik stratejilerini kağıt üzerinde kalmaktan sahaya taşıyan, sosyal ve ekolojik etkisi ile çok önemli bir iklim eylemi olan Doğa Esaslı Çözümleri (NbS, Nature-based Solutions) yakından tanımamızın çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Doğa Esaslı Çözümler, adı üzerinde prensiplerini doğadan alan pratik çözümler dizisi. Çevre planlaması, peyzaj mimarlığı ve kentsel tasarımda yıllardır uygulanan saha çalışmalarının yeni bir kategori ile anılıyor olması bu çalışmaların etkilerinin artık ölçülebilir ve hesaplanabilir bir boyuta geçmesine dayanıyor. İklim teknolojileri ve coğrafi bilgi sistemleri entegrasyonu sayesinde ekolojik etkisi kadar sosyal ve ekonomik parametrelerin de ölçülebilir hale gelmesi bu çözümleri daha anlaşılır, uygulanabilir ve hedeflenebilir kılmakta. Bugün bu alan karbon stratejilerinde en önemli çözüm başlığı olarak görülüyor.

İçerisinde geleneksel tarım yöntemlerinden, bilimsel altyapısı geliştirilmiş planlama pratiklerine birçok uygulamayı kapsayan bu çatı kavram, tasarım ve mühendisliği sosyal normlarla birlikte ele alıyor. Korumaya, iyileştirmeye,

sürdürülebilir yönetime odaklanan bir stratejik eylemler bütünü olarak örneğin çalışma alanına (kentsel bir alan, fabrika veya üretim tesisi, dere, iş merkezi vb. herhangi bir yer olabilir) göre biyoçeşitliliğin korunması, afet risklerinin azaltılması, ısı adası etkisinin hafifletilmesi, su yönetimi ve kaynak kullanımı optimizasyonu gibi hedefleri ve öncelikleri olan, alan odaklı çözüm pratiklerinin, kapsamına, sınıflandırılmasına açıklık getirerek, şirketlerin yol haritalarına nasıl entegre edilebileceğine dair fikirlerimi paylaşacağım.

EKONOMİ - EKOLOJİ - TOPLULUK ÜÇGENİ

Ekoloji, her ne kadar 20. yüzyılda hızlı bir gelişim seyri göstermiş, yaşanan çevre felaketleriyle keskinleşen çevre etiğinin ortaya koyduğu farkındalık, ayrıca konunun akademik, politik ve toplumsal normları dönüştürücü gücüne paralel olarak bir disipline dönüşmeye başlamış olsa da temelleri daha eskiye, 17. Yüzyıl başlarına, sistemlerin birbirleriyle ilişkilerinin coğrafi ve bilimsel olarak ilk fikirlerine dayanır.

Bu fikre göre bulunduğumuz yerdeki değişimin başka bir coğrafyada başladığına ve bizden sonra da bu etkinin yayılarak devam edeceğini biliriz. Bu yaklaşımın tohumlarını ve bugün dünyayı algılama biçimimize yön veren bilim insanı [Alexander von Humboldt ile ilgili yazım](#) daha önce ekolojide yayınlanmıştı. Tam da bu ilişkiler sistemi ekolojiji algılayışımızı takip eden üç yüzyılda değişirse de doğayı insandan, insanı doğadan ayrı düşünemediğimiz kültürel bir doğa fikrine ulaşmamız çok eski değil. Amerikan çağdaş coğrafyacılarının manifesto niteliğindeki peyzaj okumaları, doğayı insan

Haramidere Dere Restorasyonu, @Praxis Landscape

üretiminden bağımsız tahayyül edemediğimiz sınırı peyzajın kendi varlığı ile tarif eder. Bu tarife göre ölçerek bile müdahale edebildiğimiz her coğrafya parçası insan eyleminin sonucudur ve üretimden, tüketimden, bağımsız düşünülemez; doğa ve insan arasındaki sınır giderek bulanıklaşır, ikisinin de bir-biri içinde yok olduğu yeni bir kavram ortaya çıkar. Bugün her bir metrekaresini ölçebildiğimiz uzaktan algılama ile hesaplayabildiğimiz gezegenimizde belki de bildiğimiz anlamda bakır bir doğadan söz etmek imkansız. Buradan sürdürülebilirliğe dönecek olursak; doğa ve insan arasında bu yekpare anlayışı kavramadan kalkınma hedeflerinin de gerçekleşemeyeceğini kavramamız şart. Sürdürülebilirliğin temel felsefesinin bu bütünleşme olduğunu ve konunun varlık düzeyinde anlaşılmadığı sürece de sürdürülebilirlik fikrinin kendi kendini imha edebileceğini düşünüyorum.

Ekolojinin doğal sistemlere ait parçaları kendi içinde barındırması gibi, kendi çemberi dışındaki diğer alanlarla ilişkisi de bu anlayışı anlamlı kılar. Bugün artık ekonomiden bağımsız bir ekoloji, ekolojiden bağımsız bir ekonomi düşünüle-meyeceği gerçeği insanı, kültürü, bilgiyi

“Ekolojinin doğal sistemlere ait parçaları kendi içinde sistemleri barındırması gibi, kendi çemberi dışındaki diğer alanlarla ilişkisi de bu anlayışı anlamlı kılar. Bugün artık ekonomiden bağımsız bir ekoloji, ekolojiden bağımsız bir ekonomi düşünüle-meyeceği gerçeği insanı, kültürü, bilgiyi ve insan edimi tüm eylemleri onun bir parçası kılar”

ve insan edimi tüm eylemleri onun bir parçası kılar. Bu çerçevede yıllardır pratik edilen doğadan, kültür ve gelenekten öğrenerek uygulanan doğal sistemlerle tasarım yöntemleri, NbS olarak karşımıza çıktığında, ekoloji ve toplum ilişkisine ekonominin de dahil olduğu yeni bir kavramsal çerçeve çizmiş oluyoruz.

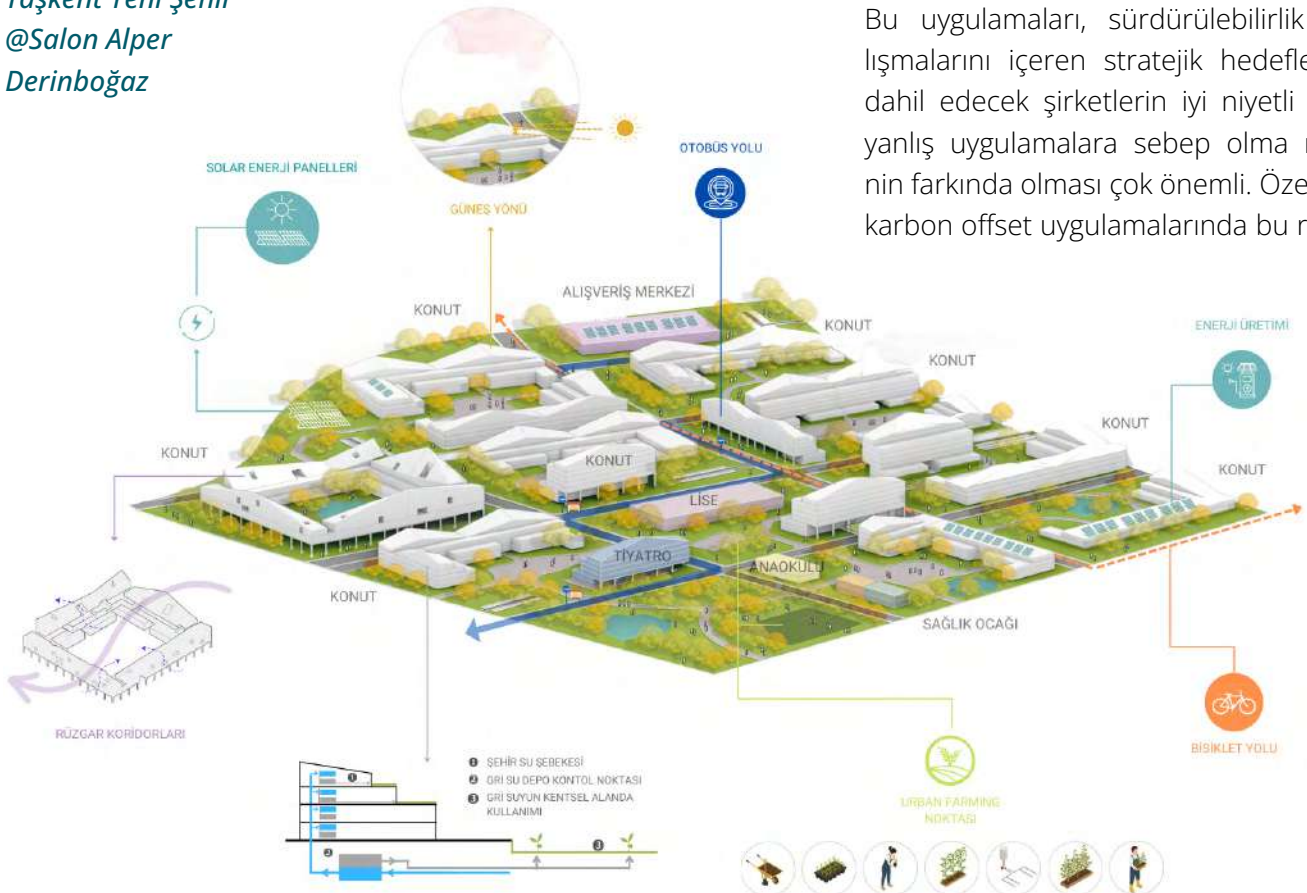
Bu üçgenin anlaşılması ve anlatılmasının gıdadan eğitime, lojistikten inşaatla tüm sektörlerin devamını ve gezegende oluşumuzu mümkün kılacak bir yolun da anahtarı olduğunu düşünüyorum. Bu yaklaşımla NbS'in yöntem ve uygulamalar paketi coğrafyaların geleneksel üretim sistemleri, biyoçeşitliliği, problemleri kadar geniş ve çeşitli. Önemli olan ise bu büyük dünyadan nerede nasıl yararlanılacağını bilen teorik ve pratik çerçeveyi çizmek, ardından çevresel etkiye katkısı ve sonuçlarının bileşik etkisini anlamak, anlatmak ve paylaşmak. Buradan itibaren NbS'in kategorilerini ve esaslarını biraz daha detaylı paylaşacağım.

*Ekolojik Mahalle,
Taşkent Yeni Şehir
@Salon Alper
Derinboğaz*

NBS NE DEĞİLDİR?

Doğa Esaslı Çözümler dendiğinde herkesin anladığı pratikler var. Geniş bir çeşitliliğe sahip olduğu için hepsi farklı, bu sebeple öncelikle ne olmadığını düşünmekte fayda var. Özellikle de yeşil badana (greenwash) döneminde iş dünyasında doğa ile ilgili konuların ayırıcına varmanın çok zor olabileceği bu bilgi kirliliğinde. NbS'in dört temel prensibi; Koruma, Yönetme, Restore Etme ve Bağlantı Kurma olup bu aşamaların her birinin ekosistem ve biyoçeşitlilik açısından öncelik sıralaması farklıdır. Her şeyden önce NbS bir yeşillendirme, monokültür ağaçlandırma değildir. Yangın sonrası yanlış bir ağaçlandırma stratejisi olmadığı gibi, artan ekstrem yağışlarda sel olduğunda derenin hidrodinamiğine müdahale eden mühendislik uygulamaları hiç değildir. Etkisi ve sosyal ayakizi ölçülebilir, projeksiyonu yapılabilir olsa da riski ve süreci izleme ile takip edilmesi gereken bir çalışma programını içerir.

Bu uygulamaları, sürdürülebilirlik çalışmalarını içeren stratejik hedeflerine dahil edecek şirketlerin iyi niyetli ama yanlış uygulamalara sebep olma riskinin farkında olması çok önemli. Özellikle karbon offset uygulamalarında bu riskin

çok yüksek olduğunu görüyoruz. Özetle Nbs'in salt ağaçlandırma olmadığını ya da yalnızca doğayı korumak değil onu yaşayan ve yaşatan kültürün de korunması olduğunun altını çizmeliyiz.

NBS YÖNTEMLERİ

Arasında kentsel tarım, yeşil koridorlar, taşkın koruma alanları, ekolojik restorasyon, dere rehabilitasyonu, kent ormanları, sulak alan koruması, yapı bazında uygulamalar, su hasadı gibi farklı ölçeklerde ve stratejilerde yapılabilecek birçok uygulamanın olduğu bu çalışmaların tek bir ortak amacı var: İklim değişikliğine karşı kurduğumuz sistemleri dirençli, bizleri bilinçli kılmak ve değer yaratmak. Bu çözümlerden bir kısmı duymaya alışık olduğumuz, tanıdığımız geleneksel uygulamalar olabilirken, bir kısmı da daha az bilinen, veri ile çalışılarak hayata geçirilen tasarım ve planlama uygulamaları. Topluluk esaslı ve uygulama esaslı olmak üzere iki temel yaklaşımdan söz edebiliriz.

Topluluk Esaslı Yaklaşım: Bu kısmı, tasarım, mühendislik ve pratiğe dair uygulamaların yanında daha yeni, önemi ve etkisi yeni anlaşılan kısmı. Ölçümü daha zor olsa da, son yıllarda etki yatırımcılığının da gelişimi sayesinde yeni sistemlere geçildiğini görüyoruz ki bu katkı Nbs'i de yakından ilgilendiriyor.

Ancak Nbs uygulamalarının en önemli bulduğum kısmı pratiğini salt tasarıma, mühendisliğe değil, söz konusu alanın (örneğin tarım alanı, orman, kentsel alt-yapı) kullanıcısı, topluluğu ve kültürü ile birlikte ele alması, bunu da kendi ölçümünün bir standardı olarak yöntemine dahil etmesi. Bu sebeple tüm çalışmalar topluluğun katılımı, katkısını anlamaya

ve paydaş analizindeki yerini sağlamlaştırmaya dayanıyor. Bu konuda yerli toplulukların global projelerdeki yeri ve önemi, bu çalışma alanının önemli bir parçası oldu, topluluğunun dahil olmadığı herhangi bir koruma, geliştirme, projesinin sürdürülebilir olamayacağı biliniyor.

Uygulama Esaslı Yaklaşım: Sürdürülebilir kalkınma hedeflerini, tarım, gıda ve ilişkili diğer sektörlerde karbon salımını azaltma hedefli uygulamalar arasında, Nbs yaklaşımının birinci önceliği korumayı esas almaktır. Mevcut değerleri, geleneksel yöntemleri, kültürü ve ilişkileri, biyoçeşitliliği koruma, iyileştirmenin de birinci aşamasıdır. Buna karşın korumanın da bir kültür olduğu, korumayı sürdürülebilir kılmak amacıyla bu kültürün topluluğu ve iletişimiyle, gerektiğinde politik çerçevesiyle olgunlaştırılmasının en önemli adım olduğu gerçeği unutulmamalıdır. Koruma kültürüne dayanmayan ve kendi kültürünü oluşturamayan yeni bir proje ya da projelerin kalkınma hedeflerinin kısır döngüye girmesi riskini beraberinde getirebilir.

NBS SINIFLANDIRMASI VE KATEGORİLER

Doğa Esaslı Çözümler için farklı sınıflandırma yöntemleri bulunuyor. Örneğin Avrupa Biyoçeşitlilik Ortaklığı Grubu'na (BiodivERSA ERA-NET) göre uygulamalar biyoçeşitlilik ve ekosistem müdahalelerinde mühendislik düzeyine göre sınıflandırılabilir. Doğal ekosistemlerin kullanımı ve değerlendirilmesi, yönetilen ve restore edilen ekosistemler, yeni ekosistemlerin oluşturulması gibi korumadan yeni kurguya doğru bir sıralamadan söz edilebilir. Bunun gibi farklı yaklaşımlar var, bu yazıda Nbs uygulamalarını tarım

“Herşeyden önce Nbs bir yeşillendirme, monokültür ağaçlandırma değildir. Yangın sonrası yanlış bir ağaçlandırma stratejisi olmadığı gibi, artan ekstrem yağışlarda sel olduğunda derenin hidrodinamiğine müdahale eden mühendislik uygulamaları hiç değildir”

alanları ve kentsel altyapı olarak ekosistem odaklı iki başlıkta özetleyeceğim.

*Mersin Çamlıbel
Ekolojik Masterplan
@Praxis Landscape*

TARIM ALANLARINDA DOĞA ESASLI ÇÖZÜMLER

Doğa Esaslı Çözümler geleneksel üretim teknikleri ile etkilerini, buna karşılık veri ve teknoloji ile iyileştirmelerinin yöntemlerine odaklanır. Tarım konusunda örneğin geleneksel üretim tekniklerinin ispatlanmış seragazı etkilerine çözüm üretilmesi ön plana çıkar. Otlatma yöntemlerinin optimizasyonunda örneğin, çayır ve meralarda otlatmanın hem bitki büyümesi hem de mera performansı göz önünde bulundurularak tasarlanmasına odaklanılır. Mevcut yem ve stoklama oranı arasındaki dengeyi optimize etmek, mera üretkenliğini korurken hayvancılığın performansını üst düzeye çıkararak sürdürülebilir bir kâr sağlamaya yardımcı olur.

Çeltik yetiştiriciliği gibi metan gazı salımı çok yüksek olan uygulamalarda iyileştirmeler de bir başka tarımda NbS uygulaması. Geleneksel pirinç yetiştiriciliğinde fideler dikildikten sonra tarlalara su basılarak sulama yapılması, batık ortamda yaşayamayan yabancı ot ve haşereleri ortadan kaldırır. Bu işlem, toprağın oksijeni emmesini engeller, organik maddenin anaerobik olarak ayrışmasına neden

olur ve bu çürüme ile yüksek miktarda metan gazı açığa çıkar. Bu yöntemin hayvancılık ve özellikle sığır eti üretiminden kaynaklanan emisyonların neredeyse yarısına eşdeğer miktarda seragazı saldırdığını biliyoruz. Bu nedenle gelişmiş pirinç üretim yöntemleri, pirincin suya daldırıldığı sürenin azaltılmasını ve organik maddenin çürümesini engellemesini hedefliyor. Pirinç tarlalarının sezon ortasında kurutulması ve daha az su gerektiren pirinç çeşitlerinin benimsenmesi gibi yöntemleri içeriyor. Bu ve bu gibi tüm gıda ve tarım odaklı konularda yapılabilecekler hem üreticinin hem tüketicinin hem de sektörel kültürün geliştirilmesi temellerine dayanıyor.

Bu iyileştirmelere ek olarak N₂O emisyonlarını ve gübre üretiminden kaynaklanan seragazı emisyonlarının azalmasını, nitrojen kullanım verimliliğini artıran uygulamalar, koruma tarımının artırılması, toprak flora ve faunasını gözetten rotasyon kurguları, ayrıca toprakların sünger ve su filtrasyonunu artırıcı işlevini eski haline getirmek için kapasite güçlendirmeleri gibi toprak ve tarım odaklı yenilikçi uygulamaları bu kategoride çeşitlendirebiliriz.

KENTSEL ALTYAPIDA DOĞA ESASLI ÇÖZÜMLER

Kentleşme problemlerinin temel kaynağı mevcut altyapıların büyümeyi taşıyamıyor olması, değişen gelişen toplumsal, teknolojik ve ekolojik koşullara adapte olamaması. Altyapı dendiğinde artık yalnızca kenti taşıyan mühendislik temelinden değil, kenti yaşanılır kılan sosyal ve ekolojik dirençliliğinden de söz ediyoruz, altyapının yeni anlamlarını kentle okumak bu anlamda önemli. Doğa Esaslı Çözümler bu altyapıların iyileşmesi, sür-

dürülebilirliği ve kente kazandıracığı değerler açısından önemli bir çözüm listesi sunuyor.

Bu başlıklardan en hayati, acil olanları su ile ilgili olanları. Suya erişimimiz giderek azalıyor. Suyun kendi hakkı, bizim ona erişim hakkımız gibi konular giderek sınırlandırılıyor. Kentsel altyapı açısından en kritik konu suyu toprakla buluşturacak geçirimli yüzeyleri artırmak. Beton, asfalt gibi toprakla ilişkimizi kesen malzemeleri yeniden kurgulamalı, suyun doğal akış hattı olan dere yataklarını kanallardan kurtarmalı ve hidrodinamiklerini kazanmalarını sağlamalıyız. Suyun toprakla buluşmasını engelleyici müdahaleler kent planlamasının yanlış yönelimlerinin bir sonucu ve ne yazık ki su idarelerinin halen bu yöntemleri sürdürdüğünü görüyoruz. Dere yatakları ve restorasyonları kapsamında derenin hareketini, akışkanlığını ve olası ekstrem senaryoları gözeterek akacağı alana izin verilmesi ve bu yatakların ekolojik kullanımları ile ilgili projeler ön plana çıkıyor. Bu konuda sorumluluk, kaynakları kısıtlı olan kamuda gibi görünse de iş dünyasının üstlenebileceği, değer katabileceği pek çok alan var.

Yapı ölçeğinde yeşil ve sürdürülebilir binalardan, kendi enerjisini kendi üreten ve atığını kısmen de olsa yöneten, topluluklarca şekillendirilen yapı ve mahallelerden söz edebiliriz. Küçük de olsa dönüştürücü etkisi büyük olan çatı bahçeleri, bostanlar; yapı malzemelerinin seçiminde lokal üretim tercihleri; coğrafyaya uygun, yapı tektoniğinden öğrenen iklimlendirme kararları; topografya ve zemin ilişkisi peyzajı iyi okuyan mimari yaklaşımların her birinde pek çok ölçülebilir kazanımlar bulunmakta. Karar vericilerin belirlediği sürdürülebilirlik ve

iklim eylem hedefleri doğrultusunda, ilk prensiplerin belirlendiği projelendirme sürecinden başlayarak, malzeme ve tedarikçi kararlarına uzanan tüm süreç, içerisinde pek çok kararı barındıran bir tedarik zinciri ya da üretim bandı gibi düşünülebilir. Bu karar zincirinde NbS her aşamada karşımıza çıkabilir. Bunun için proje sürecinde NbS odaklı bir yönetim modeli oluşturulmalıdır.

Masterplan ölçeğinde ise ekoloji masterplanları; kentteki ısı adası etkisini, enerjiyi dikkatli, faunaya kirlilik yaratmayacak şekilde tasarlanan aydınlatma kararlarını, kentteki karbon ayakizini ölçerek yeşil alanların vejetasyona odaklanan stratejilerle artırılmasını tarifleyebilecek yöntemlere sahip. Bu konuda umut vaat edici çalışmalar var. Büyümenin yarattığı problemlere çözümle geçecek önümüzdeki yüzyıla ilgili yeniden yapılandırmada bize ışık tutacaklar.

NbS'in yerel çözümler ve uygulamalar dışında bir de gezegenimizin karbon depoları olan tropik bölgelerdeki uygulamaları teşvik ve artırma yöntemiyle yaygınlaştırma stratejileri geliştiriliyor. Bu da potansiyeli çok yüksek bir alan, başka bir yazı konusu fakat öncelikle ülkemizde yerel uygulamaların artarak NbS dağarcığımızı geliştirmenin önceliğimiz olması gerektiğine inanıyorum. Özet olarak NbS, Doğa Esaslı Çözümler stratejik bir karar aşaması ve önceliklendirme ile kullanılabilirliğinde; karbon ayakizi operasyonlarını ve iklim eylem planlarını pozitif etkiye doğru yönlendirebilecek geniş bir portfolyo sunuyor. Yıllık değil belki on yıllık, uzun vadede takip edilebilecek büyük bir resim oluşturmayı mümkün kılıyor. Bu örnekleri beraberce çoğaltabilmemiz için de farkındalığımızı artırmamız gerekiyor. #

"Kentsel tarım, yeşil koridorlar, taşkın koruma alanları, ekolojik restorasyon, dere rehabilitasyonu, kent ormanları, sulak alan koruması, yapı bazında uygulamalar, su hasadı gibi farklı ölçeklerde ve stratejilerde yapılabilecek birçok uygulamanın tek bir ortak amacı var: iklim değişikliğine karşı kurduğumuz sistemleri dirençli, bizleri bilinçli kılmak ve değer yaratmak."

Aynur KOLBAY HÜLYA, MarjinalSosyal STK İletişim Sorumlusu ve Strateji Dep. Koordinatörü

Sürdürülebilirlikte Cinsiyet Eşitliği Meselesi

Dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınlar ve kız çocukları, sürdürülebilirlik söz konusu olduğunda ilk sırada akla gelen konular arasında yer alamıyor ne yazık ki. İklim krizi, enerji sorunu, su sıkıntısı gibi başlıklar sürdürülebilirlik alanında bir şeyler yapmak isteyen kurumların genel olarak daha fazla tercih ettiği başlıklar olarak karşımıza çıkıyor.

KORKUTUCU VE İÇ KARARTICI VERİLER

Daha doğum anında başlayan eşitsizlikler silsilesiyle yaşamları boyunca farklı alanlarda karşılaşmak durumunda olan kadınlar ve kız çocuklarına dair iç karartıcı verilerden bazılarını sıralayalım isterseniz:

- Küresel olarak her yıl yaklaşık 15 milyon 18 yaş altı kız çocuğu evlendiriliyor.
- Gelişmekte olan ülkelerin üçte biri okullaşmada kız-erkek eşitliğini sağlayamamış durumda.
- Dünya genelinde kadınların %35'i eşleri, sevgilileri ya da tanıdıkları tarafından fiziksel ve psikolojik şiddete maruz bırakılıyor.
- Afrika ve Ortadoğu'da yaklaşık 133 milyon kız çocuğunun kadın sünnetine maruz kaldığı tahmin ediliyor.
- Dünyadaki 1,3 milyar yoksul insanın %80'ini kadınlar oluşturuyor.
- Kadınlar dünya ortalamasına göre erkeklerden %24 daha az maaş alıyor.
- Kadınların ve çocukların doğal afetlerde ölme olasılığı erkeklerden 14 kat daha fazla.
- Su kaynaklarının ve suya erişimin sınırlı olduğu her 10 haneden 8'inde su toplamadan kadınlar ve kız çocukları sorumlu.

■ Dünya üzerinde iklim değişikliği sebebiyle göç etmek durumunda kalanların da yine çoğunluğunu kadınlar ve çocuklar oluşturuyor.

■ İklim krizinin sonuçları toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle kadınlar ve LGBTİ+'lar için çok daha ağır oluyor.

Elde edilen bu veriler, pek çok farklı konuda olduğu gibi insanlarda bir duygu ya da anlam yaratmayı çok da başaramaz hale geldi ne yazık ki. Son bir yıl içinde Afganistan'da ve İran'da yaşananlar bize bir yandan adaletsizliğin ne kadar büyük ve yıkıcı boyutlara ulaşabileceğini gösterirken diğer taraftan da mücadelelenin, direnmenin ve vazgeçmemenin ne kadar büyük sonuçlar doğurabileceğini de gösteriyor.

KÜRESEL ÖLÇEKTE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

Dünya Bankası'nın "Kadınlar, İş Dünyası ve Hukuk 2022" başlıklı raporuna göre, küresel olarak erkek ve kadınların beklenen yaşam boyu kazançları arasındaki fark 172 trilyon dolar!

Küresel nüfusun yarısını oluşturan kadınların her alanda eşit düzeyde temsil edilmeyi hak ettikleri gerçeği bir yana, geçtiğimiz aylarda gerçekleştirilen COP27'deki 110 ülke liderinden yalnızca yedisinin kadın olması ise hedeflerle gerçeklerin ne yazık ki hâlâ örtüşmediğini ve bunun için aşılması gereken daha çok yol olduğunu da ortaya koyuyor. Dünya Ekonomik Forumu'nun "Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu"na göre, dünya genelinde tam cinsiyet eşitliğine ulaşmak için önümüzde 132 yıl daha var. O da en iyi ihtimalle!

TÜRKİYE'DE DURUM DAHA DA VAHİM!

CEİD Endeksi'ne göre dünyada toplumsal cinsiyet eşitliğinin en fazla hayata geçirildiği ilk üç ülke Norveç, İsveç ve Avustralya olurken sıralamanın en altında yer alan üç ülke ise Japonya, Türkiye ve Güney Kore olarak karşımıza çıkıyor.

Kadınların sırf cinsiyetleri nedeniyle toplumda hak ettikleri yeri bulamamaları, siyasette belirleyici bir aktör olamamaları, ev-iş-sosyal yaşam ekseninde hiçbir şekilde erkeklerle eşit hakları kazanamamaları yalnızca kadınları değil, toplumları da geriye sürükleyen ve dünya sürdürülebilirliğine direkt olarak etki eden faktörler arasında yer alıyor.

Dünyanın neresinde yaşıyor olursak olalım, toplumsal cinsiyet eşitliğinin temel bir insan hakkı olduğu gerçeğinden yola çıkarak somut sonuçlar elde edilecek adımlar atılması, büyük ya da küçük fark etmeksizin gerçekleştirilecek projelerle fark ve farkındalık yaratılması, eşitlik konusunun çok küçük yaşlardan itibaren eğitimin bir parçası olarak ele alınması ve çocuklarda bilinç yaratılması belki yukarıda bahsi geçen 132 yılı uzatmamanın yollarından olabilir.

PEKİ, BİZ NE YAPABİLİRİZ?

Kadınlar ve kız çocuklarına yönelik şiddetin ve istismarın ortadan kaldırılması, zor-

“Son bir yıl içinde Afganistan’da ve İran’da yaşananlar bize bir yandan adaletsizliğin ne kadar büyük ve yıkıcı boyutlara ulaşabileceğini gösterirken diğer tarafından da mücadelenin, direnmenin ve vazgeçmemenin ne kadar büyük sonuçlar doğurabileceğini de gösteriyor”

la evliliklerin önlenmesi, siyasette daha fazla kadının söz sahibi olması gibi toplumsal cinsiyet eşitliğinin en temel konuları öncelikli olarak devletlerin sorumluluğu altında olsa da özellikle iş hayatı ve özel şirketler nezdinde atılacak pek çok adım, kadınların toplumda güçlenmesinde çok büyük etki yaratacaktır.

Bu kapsamda;

■ Kurumların toplumsal cinsiyet eşitliğini, bir şirket politikası haline getirmesi, çalışan oranlarını bu doğrultuda eşit tutmaya çalışması,

■ Toplumsal cinsiyet eşitliği alanında çalışan sivil toplum kuruluşlarıyla işbirlikleri gerçekleştirilerek kadınların daha da güçlenmesinin sağlanması,

■ Yalnızca özel günler kapsamında değil, düzenli aralıklarla kurum çalışanlarının bu alandaki farkındalığını artıracak eğitim ve seminerlerin yaygınlaştırılması,

■ Şirket içi terfilerde, yetkilendirmelerde kadın-erkek ayrımı gözetmeden hareket edilmesi,

■ İş başvuru süreçlerinde cinsiyet bilgisinin yer almaması,

■ Kadın ve kız çocuklarının özellikle dijital yetkinliklerini artıracak projelere veya eğitimlere dahil olmalarının sağlanması gibi basit adımlarla kadınların toplumdaki rolü daha fazla görünür kılarak güçlenmeleri sağlanabilir.

MarjinalSosyal olarak, kadınların toplumda daha fazla yer edinebilmeleri ve güçlenmeleri için sivil toplum kuruluşları ve kadın girişimciler ile şirketleri bir araya getirdiğimiz işbirlikleri ve etki projeleri gerçekleştiriyor; toplumsal cinsiyet eşitsizliği sorununa en azından özel sektör ayağında çare olabilmeye çalışıyoruz. Umuyoruz ki bu tarz işbirlikleri her sektörde artarak devam eder... #

Yaşam Dönüşümdür

Yazar: Victor Ananias

Hazırlayan: Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği

Yayınevi: Doğan Kitap

“Bu kitabı yazacak mıyım bilemiyorum,” diyordu yıllar önce bir yazısında... O kitabı yazdı ama yayımlandığını görmeden aramızdan ayrıldı... Türkiye’de ekolojik yaşamın öncülerinden, Buğday Hareketi ve Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği’nin kurucusu Victor Ananias’ın makalelerinden oluşan “Yaşam Dönüşümdür” adlı kitabının dördüncü baskısı yine Doğan Kitap tarafından yapıldı.

Victor Ananias’ın ekolojik yaşam anlayışını temel alarak hemen her alanda yazdığı makalelerden oluşan kitabı, Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği’ndeki arkadaşları tarafından yayıma hazırlandı. İlk baskısı 7 Mart 2012’de Doğan Kitap tarafından yapılan kitapta; Ananias’ın kendi kaleminden yaşam öyküsü; yeni ekonomiden doğa dostu yaşama, an’ı yaşamaktan ölüme kadar yaşamın hemen her alanında makaleleri, el yazısıyla kaleme aldığı yazıları, çizimleri, fotoğrafları ve hakkında yazılanlar yer alıyor.

Permakültür Bahçeleri

Yazar: Toby Hemenway

Yayınevi: Yeni İnsan Yayınevi

Permakültür Bahçeleri, hayal gücünüzü harekete geçirerek permakültürün en temel mesajını okurlara ulaştırıyor: Doğaya karşı değil, onunla birlikte çalışırsak daha güzel, daha bereketli ve daha bağışlayıcı bahçeler yaratabiliriz. Toprağın verimliliğini ve yapısını geliştirmek ve korumak; Peyzajın içinde suyu yakalamak ve sudan tasarruf etmek; Faydalı böcekler, hayvanlar ve insanlar için habitat sağlamak; Mevsimsel meyveler, yemişler ve diğer gıdalar üreten yenilebilir bir “orman” yaratmak gibi çeşitli işlevler üstlenen bitkileri topluluklar şeklinde bir araya getirerek arka bahçenizde bir ekosistem yaratmak hem kolay hem de tatmin edici bir uğraş. Gözden geçirilmiş ve güncellenmiş baskıya, yetiştirme alanları çok kısıtlı olan kentte ya da banliyöde yaşayan insanlar için özel olarak tasarlanmış, kentsel permakültür üzerine yeni bir bölüm de eklenmiş. Elinizdeki bahçe ya da tarla ne büyüklükte olursa olsun permakültürün temel ilkelerini uygulayarak orayı daha çeşitli, daha doğal, daha üretken ve daha güzel hale getirebilirsiniz.

How to Make a Wetland: Water and Moral Ecology in Turkey

(Nasıl Sulak Alan Yapılır. Türkiye’de Su ve Ekoloji Ahlakı)

Yazar: Caterina Scaramelli

Yayınevi: Stanford Üniversitesi Yayınevi

How to Make a Wetland: Water and Moral Ecology in Turkey, Türkiye’de ekolojik değişim ve siyasi belirsizliklerle dönüşüm geçiren iki bölgenin durumunu anlatıyor. Çevre antropoloğu Caterina Scaramelli, Ege ve Karadeniz’de gerçekleştirdiği saha çalışmalarında; çiftçiler, bilim insanları ve bürokratlarla yaptığı görüşmeler üzerinden Türkiye’de su, tortu, altyapı, bitkiler ve hayvanlar açısından ekolojik ve ahlaki ya-

pıyı değerlendirdi. Sulak alanlar ve bataklıkları kurutma girişimleri üzerinden yola çıkan Scaramelli; devlet girişimlerine ekolojik yıkım, yeniden yerleştirilme, teknolojik deneyler ve milliyetçi tahayyülleri geliştirme gibi farklı perspektiflerden baktı. Scaramelli’nin yaklaşımı, Türkiye’nin sulak alanlarına, insan dışındaki canlılara ve çevreye nasıl değer biçtiğinin ve yönettiğinin siyasi bağlantılarını gözler önüne seriyor.

